

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2009
оной
июлиин
2
Четверг

№ 26
(21720)

Зунай дунда
сагаан морин
харын
10
гарагай
5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

Июниин 30-да Буряадай Арадай Хуралай ээлжээтэ арбадахи сесси ажалаа ябуулжа эхилээ. Буряадай Президент Вячеслав Наговицын, Конституционно болон Верховно сүүдүүдэй, Буряадай прокуратурын, гүрэнэй бүхы министерство болон эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд, олондо мэдээсэлгын хэрэгсэлнүүд Пленарна зүблөөндэ хабаадаа.

Урдань хэлсээнэй ёһоор, сессиин үедэ 55 зүбшэхэ зүйл соносхогдоо. Депутадууд бюджетэй хабаатай бүлэг асуудалнуудые хараалаа, тэдэнэйн тоодо - 2008 ондо болон 2009 оной эхин хахадта республикын бюджет гүйсэдхэлгэ тухай, 2008 ондо медицинын даадхалай Буряадай жасын мүн баһа бюджет гүйсэдхэлгэ тухай.

Углөөнэй зүблөөн дээрэ депутадууд Буряад Республикын гол хуули, Арадай Хуралай Регламент, «Арадай Хурал тухай», «Буряад Республикын Президент тухай», «РБ-гэй Правительствын Резервнэ жаса тухай» хуули-

Арадай Хуралай арбадахи сесси

дерациин 10 субъектдэ иимэ удхатай хуулинууд хүсэндөө оронхой. Тэрэлэй ашаар нюта-

Хойномнай Эрхүү мого болон Забайкалийн хизаар, урдамнай - Новосибирскын мого. Буряадай хүн зоной тоо дээшэлжэ байһан найн үзэгдэлые анхархаар.

2008 ондо республикын бюджет яагаад гүйсэдхэгдэһэн тухай финансын министр Игорь Шутенков мэдээсээ.

Республикын бюджетэй олзо оршын хэмжээн 28 640 298,4 мянган түхэриг хүрөө. 2007 онойхидо орходоо 22,5 процентээр дээшлээ. Гаргашын хэмжээн 29763016 түхэриг гээд тоологдон бүрихэгдэбэ. Урид хараалагдаһан мүнгэнэй дуталдал олзын ашаар хаагдаһан ушарһаа мүнгэн үшөө үлшоо.

«Буряад Республикын дэбисхэр дээрэхи газартай хабаа-

Июлиин 6 – Гэгээн түрэлтэ ДАЛАЙ-ЛАМЫН түрэнэн үдэр

Энэ үдэрэй 18 сагта Гүрэнэй Буряад драмын театрта Далай-ламын алтан дэлхэйдэ мүндэлһэн үдэртэй дашарамдуулан, баярай найндэр, концерт наадан болохо.

Гэгээн түрэлтэ Далай-ламын хүндэлээдэ болон Цанид-хамба Агван Доржиевай түрэнөөр 155 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Еши-Лодой римбүүшэ июлиин 5-да 11 сагһаа Асагадай дасанда хүсэл ханалнуудые бээлүүлдэг Арьяа-Баала бурханай дүр арамнайлагын ёһолол бүтээхэнь.

Июлиин 4-дэ 18 сагһаа хүгжэмэй колледжын байшан соо Геше Джампа Тинлэй багша Сагаан Дара Эхын джиган хүртөөхэнь.

ГАЗ ЯАГААД ДАМЖУУЛАГДАХАБ?

Буряадай ажаһуугшадай газ хэрэглэхэ сагынь дүтэ наашые хүлээгдэнгүй. Газ дамжуулгын соргонууд республикын дэбисхэр дээгүүр баригдахань үшоо үды. Эгээл тиимэһээ холоһоо эльгээгдэһэн газ хэрэглэһээр зандаабди.

«Газпром» гэһэн нээмэл акционернэ бүлгэмэй генеральна директорэй орлогшо Юрий Ярыгин республикые газар яагаад хангаха тухай схемэ Буряадай Президентдэ харуулаа. Схемын ёһоор, хэдэн минитэц бариха тухай, газ болбосоруулгын хэдэн завод байгуулха тухай дурадхагдана.

Республикын 19 аймагуудай 262 нютаг 2020 ондо газар хангагдаха. Тиихэдээ 270 мянган гэр байра, 836 хүн газтай болохо.

Мүнөө эдэ бүгэдэ түсэблэгдэнэ. Мүнөө дээрээ барилгын объектүүд тодорюулагдажа байнхай.

Николай НАМСАРАЕВ.

АРАД ЗОНДО АША ТУНАТАЙ ХУУЛИНУУД ХАРААЛАГДАА

нуудые федеральна хуулинуудтай тааруулан зохиодуулаа.

«Буряад Республикада саад болон огород таригшадые, дачатай зониин, тэдэнэй нэгэдэлнүүдыень дэмжэлгэ тухай», «Буряад Республикын шагналнууд тухай» хуулиин түлэбүүд сессиин хоёрдохи уншалгын үедэ баталагдаа, гадна «Газар тухай», «Үншэн үхибүү үргэжэ абагшадые тэдхэлгэ тухай», «Үхибүү үргэһэн айл бүлэцүүдые тэдхэлгэ тухай» хуулинуудта хубилалтанууд оруулагдаа. Үргэжэ абаһан үхибүүнэйнгээ түлөө мүнгэ абалгые хургуулияа түгэсхэтэрнэ гэртининь абадаг хэбээрээ абаха

гээд, дээрэ нэрлэгдэһэн хуулын хоёр хуули дахинаа баталаа.

Үхибүүдтэ социальна хамгаалга үзүүлхэ тухай асуудалда энэ удаа депутадууд гол анхаралаа хандуулаа гэжэ тэмдэглэмээр.

Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хорооной дурадхаһан «Буряад Республикада шанар найтай эдэе хоолоор хангалгын зарим хэмжээнүүд тухай» хуулиин түлэбые депутадууд хоёр уншалгын үедэ зүбшэн хэлсэжэ баталаа. Тус хорооной Түрүүлэгшэ Владимир Павловай хэлэхээр, Россин Фе-

гай эдэе хоол буйлуулагшад дэмжэгдэнэ.

«2008-2010 онуудта болон 2017 он хүрэтэр хугасаада Буряад Республикын социально-экономическа хүгжэлтын программа тухай» хуули депутадууд баталаа. Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Чепигэй мэдээсэхээр, 2008 ондо республикын бүхы халбаринуудта хүгжэлтэ ажаглагдана. Регионий валова продуктын хэмжээн 3 процентээр нэмэгдээ. Сибирийн Федеральна тойрогто үйлдбэри хүгжөөлгын талаар Буряад Республика 2-дохи нуурида гараа.

тай дансануудай тодо сэн байгуулха тухай» хуули сесси дээрэ баталагдан абтаа.

Хүдөө ажахын мэдэлэй газар хубийн мэдэлдэ даалгахын талаар асуудал Буряадта угаа орёо, ута унжагай шийдхэбэритэй гээд хануулаа. Кадастрын хүдэлмэри хүүлэхын тулада нилээд ехэ мүнгэ алта гаргашалха хэрэгтэй бшуу. Тиимэһээ дээрэ нэрлэгдэһэн хуули арад зондо тон аша туһатай байха гээд, депутадууд бодоһон байна.

Светлана НАМСАРАЕВА.
Николай НАМСАРАЕВ.
Р.-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

АГААРАЙ ОНГОСОНУУДТА - ОНСО АНХАРАЛ

Россин Федерациин үйлдбэрийн болон худалдаа наймаанай министр Виктор Христенко гүрэнэй мантан томо авиационно байгуулгануудай ажал хүдэлмэритэй танилсаха үедөө Улаан-Үдын авиационно завод хүрэнэ байна.

Байгуулгын саашанхи хүгжэлтые эридээр хубилгахаар бэлэп делегацие авиационно заводой хүдэлмэрилэгшэд хүлээжэ байгаа. Гүрэнэй бусад томо байгуулгануудай түлөөлэгшэдтэй хамта Россин министр нэн түрүүн МИ-171 түхэлэй вертолет суглуулгын цех хүрөө. Урдань МИ-8 түхэлэй байһан аад, улам шэнэлэгдэһэн вертолетууд тэндэ суглуулагдахадаа, захигшын хүсэлөөр элдэб шэнэ түхээрэлгэнүүд тодохогдоог юм. Министр нэгэ вертоледые дотор талаһаань шэнжэлэн хараа.

СУ-25 түхэлэй штурмовигуудые завод урдань суглуулдаг байгаа гээд мэдээжэ. Мүнөө энэ хэрэг зогсонхой. Штурмовигуудые дахинаа үйлдбэрилжэ эхилхэ гэһэн найдалаа заводой хүдэлмэрилэгшэд мэдүүлээ.

2009-2015 онуудта вертолет барилгые хүгжөөлгын программые болон бусад шухала асуудалнуудые заводой хүтэлбэрилэгшэд зүбшэн хэлсээ.

Вертолет, самолет барилгын халбари хүгжөөхэ шэглээдэ Россин Правительствын баталһан программа гүйсэд дүүрэнээр бээлүүлэгдэжэ байна. Тэрэниинь бодотоор ажаглаад, гүрэнэй дэмжэлтын талаар зарим тэды хубилалтануудые оруулаха хэрэгтэй гэжэ ойлгообди. - гээд Виктор Христенко онсолон тэмдэглээ. — Улаан-Үдын авиационно заводто захилнууд олоор бууна. Аяар 70 вертолет суглуулха хүсэ ехэтэй байгуулга байна. Самолет барилгые дахинаа нэргээхэ гэһэн асуудалые Оборонын министрствэтэй хэлсэхэбди.

Николай НАМСАРАЕВ.
Р.-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

Буряад Республикын
Президент - Правительствын
Түрүүлэгшэ
В. НАГОВИЦЫНАЙ
Түсбэлэлгын зүблөөнэй
АУНГУУА

СУРХАРБААН

Республикын бүгэдэ зоной Сурхарбаан дэлисынэгэ талаар энэ удаа угаа үргэн байха гээд хараалагдана. Москваһаа, Санкт-Петербургһаа, Яхадһаа, Татарстанһаа, Новосибирскһээ, Забайкалийн хизаарһаа соёл урлал шэнжэлэгшэд, арадай аман зохёол суглуулагшад айлшаар бууха гээд хүлээгдэнэ.

Соёлой номин

ШЭДИТЭ БИЛЕТ ДЭЛГЭРҮҮЛХЭН ЗУНАЙ НААДАН ОЙРТОО ЛЭ!

Иймэ мэдээсэл республикын арадуудай уран найханай түбэй дарга Надежда Донсоропова дуулгаба. Газарай, уһанай, агаарай болон галай "бодосууд" улад зонийе уридшалан угтаха. Удаань мүнхэ зула бадараагдажа, зунай найр наадан нээгдэхэ юм.

13 часай туршада Россин зургаан регион түлөөлхөн Үндэһэн соёлой түбүүд концерт-наадаа дэлгээхэ гээд түсбэлэгдэнэ. Хальмагай "Зултарган" ансамбль, Томскһоо армян арадай дуу хатарай "Наири" ансамбль, Эрхүүһээ украин арадай ансамбль, Кемеровэй үхибүүдэй "Тазыхан" ансамбль, Красноярскын азербайджан арадай ансамбль, Амарай Тындэ хотоһоо эвенк яһатанай ансамбль Сурхарбаанда хабаадаха тухайгаа мэдүүлэхэй.

Үдэһын 17 сагта буряад эстрадын одод яларха. Тэдэнэй тоодо: Сэсэг Аюшеева, Дулма Сунрапова, Зорикто, Нонна Тогочиеван, Чингис Раднаев, Влад Комлев.

Бүхэ барилдаагаар болон нур харбалгаар мурьсөөнэй шэлэлгын шага июлийн 4-дэ БГУ-гай стадион соо зарлагдаха. Июлийн 5-да Ипподромдо гол мурьсөөнүүд эмхидхэгдэхэ. 2010 оной Алтаргана нааданда, мүн 2011 ондо үнгэрхэ Буряадай Россин бүридэлдэ ороһоор 350 жэлэй ойн баярай хэмжээнүүдтэ бэлэдхэл мэтээр байгша оной Сурхарбаан зарлагдаба. Илагшад үнэтэ бэлэгүүдтэ хүртэхэ гээд, Бэсын тамирай болон спортын хэрэгүүдээр агентствын таһагай дарга Баир Дашибальжиров найдуулба.

Июлийн 5-да 16.30 сагта шэдиттэ билет абагшад ай нэрэнүүд хэлэгдэхэ. Азатай хабаадагшад адуу, хони болон бэшэшье үнэтэ бэлэгүүдтэ хүртэхэ юм. Билет абахын тулада 21-60-42, 21-84-99 гэхэн телефоной хаягаар хонходожо болоно.

Даржана ЦЕЛОВАЛЬНИКОВА.

ХҮНДЭМҮҮШЭ БУРЯАД ОРОМНАЙ

Июлийн эхээр республикын соёлой ажабайдалда ехэ номин үйлэ хэрэгүүд болохонь. **Июлийн 3-һаа 5 болотор Улаан-Үдэдэ «Культурный потенциал Байкальского региона» гэхэн регионууд хоорондын эрдэмэй-практическа конференци, «Содружество**

сердец» гэхэн үндэһэн соёлой түбүүдэй зохёохы бэлигэй II Бүхэроссин фестиваль, «Мастера Сибири» гэхэн уран шэмэглэлэй, арадай мэргэжэлтэ бэлигэй регионууд хоорондын выставк эмхидхэгдэхэ юм.

Буряадай Президентын пресс-секретарь Александр Дружининэй мэдээсэлээр, республика руу олзо татаалгын тусхай мурьсөөндэ республикын хабаадалга тухай мэдээсэлье түсбэлэлгын зүблөөн дээрэ Вячеслав Наговицында экономика хүгжэлтын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо дэлгэрэнгыгээр соносхоо.

Харгын ажахы, зайн гал хүгжөөлгын хэрэгүүдээр министрэй уялануудые даагша республикын харгинуудые барилга ба заһабарилга хэр зэргэ ябуулагдажа байна гэжэ дуулгаа; Буряадай хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министр дэлгүүрэй мүнөөдэрэй байдал тухай, хүнүүдэй салын тухай мэдээсээ; call-түбэй болон Интернетэй ашаар яагаад эмнэлгын газарай оошор усадха тухай республикын элүүрье хамгаалгын министр ойлгуулба.

Дулаагаар хангалын шэнэ хаһада бэлэдхэл тухай барилгын болон гэр байрын-коммунальна ажахы шэнэлэлгын министр мэдээсээ. Бага болон дунда зэргын олзын хэрэг эрхилгэ хүгжөөхэ тухай гүрэнэй програмада Россин Үндэһэн банктэй хамта Буряад Республикын хабаадалга тодорүүлхыень экономикын министрэ Вячеслав Наговицын даалгаа.

Һалхинай ашаар зайн гал ашагладаг станцинуудые байгуулһан Алас Дурнын дүршэл яагаад халан абаха тухай шэнжэлхыень инфраструктурты хөгжөөлгын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшодо, мүн барилгын министрэ даалгаадаа.

Хуули буса хэрэг үйлэдхэн үхибүүдые хүмүүжүүлгын тусхай эмхи байгуулаха талаар Санкт-Петербург хотын туйлаалтануудые хараалхыень Тусхайта программануудай хорооной түрүүлэгшэдэ, Гэр бүлын үхибүүдэй хэрэгүүдээр агентствэдэ дурадагдаа.

GPS түхэлэй мобилна станци тодохон Омскын дүршэл шэнжэлхыень Эд хэрэгсэлүүдэй харилсаанай министрствэдэ Вячеслав Наговицын даалгаа.

Россин субъектнүүдтэ бэсын тамир ба спорт хүгжөөхэ хэрэгтэ мэдээсэлэй хэрэгсэлүүдэй нүлөө тусгаар проектэ хабаадаха арга боломжонуудые бэдэрхыень социальна хүгжэлтын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшодо ба Спортын талаар хорооной түрүүлэгшэдэ дурадагдаа.

Жолоошодой элүүрье шалгалгын эмнэлгын эмхинүүдэй ажал хэрэг Дотоодын хэрэгүүдэй министрствэтэй хамта шалгахыень Улаан-Үдын мэртэ даалгаадаа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын мэдээсэлэй албан.

Тус конференцидэ (июлийн 3-да) Эрхүүгэй областиин, Саха-Яхадай, Забайкалийн хизаарай, Буряад ороной эрдэмтэд, багшанар, соёл искусствын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, Москваһаа айлшад - философийн эрдэмэй доктор, профессор Ю.М.Резник, «Личность. Культура. Общество» гэхэн журналай ахамад редактор, искусство шэнжэлгын эрдэмэй кандидат Ю.Б.Иванова (Россин Гүрэнэй Арадай уран бэлигэй байшан) хабаадаха байна.

Урда үдэринь «Юһэн эрдэни» гэжэ нэрлэгдхэн уран бэлигтэнэй концерт болохо. «Культура России» гэхэн Федеральна тусхай программаһаа уламжалан үнгэргэгдэхэ «Содружество сердец» гэхэн Бүхэроссин фестиваль үндэһэн соёл баяжуулха, хани барисаа бэхижүүлэхэ зорилготой.

Хальмаг Республикаһаа «Зултарган» (Элиста) гэхэн хасаг хальмаг наһатайшуулай ансамбль, Томскһоо «Наири» гэхэн армян ансамбль, Эрхүүһээ украин, «Анга» гэхэн Ойхоной арадай фольклорно ансамбль, Кемеровын областьһоо шор яһанай хүүгэдэй «Тазыхан» ансамбль, Краснояряй хизаарһаа «Олар юрду» гэхэн азербайджан ансамбль, Амарай областьһоо «Гудай Дуннэ» гэхэн оротоной ансамбль, бусад бэлигтэй зон уран шадабария гэршэлхэ, хүндэмүүшэ Буряаднай айлшадаа хүндэтэй дээрэ хүлээн абаха, угтаха.

2001 ондо «Содружество сердец» гэхэн үндэһэн соёлой түбүүдэй регионууд хоорондын I фестиваль, харин 2003 ондо I Бү-

хэроссин фестиваль Буряад-тамнай амжалтатой үнгэрөө һэн. Юуб гэхэдэ, республикадмай Үндэһэн соёлой түбүүдтэй (национальный культурный центр - НКЦ) хүдэлхэ баян дүй дүршэл олгодоһон байгаа бшуу. Фестиваль июлийн 3-да Революциин талмай дээрэ Россин 25 үндэһэ яһатанай концерт наадаар эхилэхэ. Энэ гүн удхатай соёл, искусствын үйлэ хэрэгүүдэй дүнгөөр 3 боти ном, гоё найхан фото-зурагуудтай альбом барлан гаргагдаха юм. Дороз үдэрнүүдэй баян удхатай программа үгтэнэ. Бүхы хабаадагшадта зохёохы амжалта, хани барисаага бэхижүүлхы, хатар, дуугаа дүүрэнээр харуулхы хүсэе!

Бэлигма ОРБДОЕВА
РЦНТ-гэй материалнуудаар
бэлдэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: арадай аялга
АУУНУА найхан даа.

2 июля	18.00	Концерт – презентация «Деятели драгоценностей – юбэн эрдэни» с участием Галины Шойдогбаевой, ансамбля теноров, Бурятского государственного театра песни и танца «Байкал», Бурятского государственного цирка, ансамбля моринхуристов, Сэсэг Аюшеевой	БГАДТ им. Х. Намсараева
3 июля	10.00	Межрегиональная научно-практическая конференция «Культурный потенциал Байкальского региона»	Конференци-зал Правительства РБ (каб. 318)
3 июля	14.00	II Всероссийский фестиваль художественного творчества национальных культурных центров «Содружество сердец» с участием коллективов из Республики Калмыкия, Томской, Кемеровской, Амурской, Иркутской областей, Красноярского края и Республики Бурятия	пл. Революции
3 июля	17.00	Открытие Межрегиональной выставки-ярмарки декоративно-прикладного искусства и народных художественных промыслов «Мастера Сибири»	Художественный музей им. Сампилова
5 июля	11.00	Открытие культурно-спортивного праздника «Сурхарбан»	Республиканский ипподром
	13.10	Закрытие II Всероссийского фестиваля национальных культурных центров «Содружество сердец»	
	15.00	Концертная программа с участием звезд бурятской эстрады Зоригто Тогочиева, Чингиса Раднаева, Сэсэг Аюшеевой, Елены Борохитовой, Даримы Сунраповой, гр. «Урагшаа», Чингиса Хандажапова	Малая сцена (9 сектор)
	12.30	Конкурс «Зягтэ звезду, Сурхарбан»	
5 июля	16.00	Закрытие Межрегиональной выставки-ярмарки «Мастера Сибири»	Худ. музей им. Сампилова

ХУУЛИН ШИИДХЭБЭРИ ХҮСЭНДӨӨ ОРОБО

1997 ондо Ермаковская, 37 гэхэн хаягаар Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу-ехэ дайнай ветеранууд, инвалидууд болон тэдэнэй бэлбэнэн эхэнэрнүүдые байраар хангахын тула 97 квартиратай тусхай гэр ашаглалгада тушаагдаһан юм. Саашадаа нимэл шэглэлтэй гэр байра баригдахынь һаян сагта хараалагданагүй. Тэрэ гэр соо оорын булан абаха хүсэлтэй оошорто байһан зон олон. Тиймэһээ тус гэртэ гансал дайнай ветерануудые һуудалай бүрцэлдэ абаха, тэрэнэй наһанһаа нүгшөө наань, гэртэхиинь тэрэ гэрһээ гаража, ээлжэндэ байһан удаадахи ветеранда тэрэнээ дамжуулан үгэхэ гэхэн шийдхэбэри засагай зургаануудай зүгһөө абтанан байна.

20 жэлэй саада тээ дайнай ветеран Намсарай Будаевич Чимитов гэр абаха наһатай ээлжэндэ байха тухайгаа мэдүүлгэ бэшээ һэн. Тэрэ гэрһинһээ хойшо дээдэ захиргаануудай элдэб шатын байгуулануудаар хэды ябагдаа, хэдэн хуудан саарһа дансанууд суглуулагдаа гэшшэб. Тээд тэрэ хэрэгын һууриһаань хүдэлөөгүй зандаа байгаа бэлэй. Оройдоол 2007 ондо дээрэ нэрлэгдхэн ветерануудай гэртэ һуури гараба, тэрэниие ээлхэ аргатай гэхэн тогтоол Улаан-Үдэ хотын Советскэ районной захиргаан гаргаа һэн.

Одоошье баярлаа, хүхидөө юм ааб даа. Наһаншье тэрэ сагта үндэр болошонхой. Тээд Илалтын үдэр үшөө хооло байшоо һэн.

Юуб гэхэдэ, урдань тэрэ гэр соо гансал ветераниие һуудалай бүрцэлдэ абаха гэхэн шийдхэбэри абтанан һаа, хожо-

мынь тэрэ гэр тусхай хэлсээ баталжа, тус гэр ветерануудай бүлын бусад гэшүүдые һуудалай бүрцэлдэ абаха аргатайгаар муниципальна байрын фондо дамжуулагдаһан юм.

2007 ондо энэ гэр соо хоёр таһалгатай квартирада орохо аргатай гэхэн тусхай тогтоолтой, бусад саарһа дансануудтай одоол зөөжэ орохо наһатай ерэхэдэнь, урдань тэрэ квартира соо ажаһууһан зонийн огто тэндэһээ гараха дурагүйнүүд тэрэнһээ байха арасалдаа татажа, сүүдтэ мэдүүлгэ бэшэһэн юм.

Үшөө 2006 ондо тэрэ гэртэ гансаараа байрлажа байһан ветеран наһа бараһан байна. Хожом тэрэ байрынь эзэлхэн тэрэнэй басаган ба аша басаганиинь хуули бусаар тэндэ байрладаг байһан гэжэ эли. Өөрөөшье Намсарай Будаевич Чимитов

2007 ондо 92 наһан дээрээ шэнэ гэрэй шэрдэһэн оёор гшэхэ үрдингүй наһанһаа нүгшөөһэн байна.

Тиймэһээ Советскэ районной захиргаан болон сүүд тусхай шийдхэбэри абажа, Н.Б.Чимитовэй 85 наһатай наһанайн нүхэр Димид Сангариевна Чимитовае тишэнь зөөлгэхэ, майн 9-дэ гэрэинь түлхюур барюулха наһатай байгаа.

Тээд нүгөөдүүлхынь тэндэһээ гарахагүйгөөр арсан зандаа байгаа һэн. Тийгэбэшье хуулийн шийдхэбэри хүсэндөө орожо, одоол июнийн 22-ой үдэр Димид Чимитовагай гэр бүлэ тишээ зөөжэ оробо.

Одоол байратай болободди. Би өөрынгөө ба наһа бараһан нүхэрэингөө зүгһөө ехэ баяртай байһан, – гэжэ дайнай ветеранай бэлбэнэн нүхэр ажалай ветеран Димид Сангадиевна нулимсаа гүйлгэн хэлэнэ.

Саяна КИМ.
Лопсон ПЕРГЕНОВ.

СВЕТ ЕЁ ЛИЧНОСТИ

Надежде Казаковне Петровой - 90 лет

Имя народной артистки СССР Надежды Казаковны Петровой, замечательной певицы и актрисы, прожившей долгую, насыщенную жизнь на оперной сцене, выдающегося педагога, выросшего в нескольких поколениях талантливых певцов, - одно из самых ярких и благороднейших имен в истории бурятской музыкальной культуры.

Смотришь на эту милостивую седую женщину, слушаешь ее неторопливую речь и не веришь, что ей исполнилось 90 лет... У нее потрясающая судьба - 30 лет активной сценической жизни и десятки незабываемых образов, созданных на сцене Бурятского государственного театра оперы и балета; 35 лет неустанной педагогической деятельности в Улан-Удэнском музыкальном училище имени П.И. Чайковского.

Просматривая личный архив Надежды Казаковны, обращаешь внимание на красоту и выразительность внешнего облика, ее артистичность и обаяние. Одна из самых ранних фотографий запечатлела молодую певицу в роли Арюун-Гоохон в опере Фролова «Энхэ-Булат батор». Наде Петровой всего лишь 20 лет! Она, выпускница театрального отделения Бурят-монгольского музыкально-театрального училища, прошла первое серьезное испытание, выступив в главной роли 20 октября 1940 года на I декаде бурятской литературы и искусства в Москве. Она выдержала колоссальную нагрузку, выходя семь дней подряд на сцену - четырежды в партии Арюун-Гоохон и трижды в партии Булган в музыкальной драме «Баир» П. Берлинского и Б. Ямпилова. Автор первой бурятской национальной оперы М.П. Фролов подарил певице свою фотографию с памятной надписью: «Моей чудесной Арюун-Гоохон, талантливой артистке и певице от благодарного автора». Высоко оценили ее дебют и московские музыкальные критики.

В годы Великой Отечественной войны Н.К. Петрова с концерт-

ной бригадой выступала в частях действующей армии на Белорусском фронте, на Тихоокеанском флоте и в Дальневосточном округе, много гастролировала в воинских частях Улан-Удэ, городах Забайкалья и Дальнего Востока.

После окончания Ленинградской государственной консерватории имени Н.А. Римского-Корсакова Н.К. Петрова возобновила творческую деятельность в родном театре, в 1959 году приняла участие во Второй декаде искусства и литературы Бурятской АССР в Москве. За время работы в театре она освоила огромный сопрановый репертуар, исполнив главные партии в операх западно-европейских, русских и бурятских композиторов: «Чио-Чио-Сан», «Фауст», «Евгений Онегин», «Пиковая дама», «Иоланта», «Иван Сусанин», «Русалка», «Побратимы», «Братья», «На Байкале» и других.

Она блестяще освоила и эту область. Большой сценический и жизненный опыт, личные человеческие качества - бесконечная доброта и всыскательность, педагогическая интуиция - во многом способствовали раскрытию ее педагогического таланта. Она

разработала собственную систему подготовки певцов, создала, по существу, свою вокальную школу. «Я всегда добивалась округлого звука, полноты звучания», - поясняет педагог.

Для учеников Надежда Казаковна, всегда подтянутая, безупречно одетая, была образцом для подражания. Она не прощала лени, запыления, недобросовестного отношения к занятиям. Она учила их не только преодолевать трудности вокального искусства, но и занималась их художественным воспитанием. Ученики часто бывали в ее квартире на улице Ленина, читали, слушали (в доме Надежды Казаковны и ее мужа Николая Ефремовича была богатая библиотека и фонотека с записями выдающихся певцов), беседовали о музыке, мечтали о будущем. Ныне многие ее ученики, благодаря своему педагогу, добились вершин в вокальном искусстве, имеют почетные звания и дипломы лауреатов престижных вокальных конкурсов, занимают достойные места в музыкальном мире.

В день ее рождения в концертном зале Улан-Удэнского музыкального колледжа прошел торжественный вечер, посвященный ей юбилею. Надежда Казаковна принимала поздравления и слушала концерт своих учеников, солистов Бурятского государственного театра оперы и балета.

В учениках продолжается ее жизнь... Они несут в себе свет ее личности, хранят и бережно развивают замечательные традиции своего Учителя.

Г. ХАЛБАЕВА,
преподаватель
Улан-Удэнского
музыкального колледжа
им. П.И. Чайковского.

Фото В.МАТВИЕВСКОГО.

Никсэл түб хотын
хуралсалай газарнууд
шэнэ хуралсалай жэлдэ
бэлдэжэ байнхай.

Тэдэнэрэй шалгалта
июнин 23-аа эхилэн-
хэй. Хотын хургуули-
нуудаар энэ шалгалтаар
Роспотребнадзор, Гос-
пожнадзор, хотын
аймагуудай захиргаа-
нуудай, хуралсалай та-
лаар хотын комитэдэй
түлөөлгшэд ябалсана.

ЭГЭЭЛ ГОЁ НУРГУУЛИ

Улаан-Удэдэ 69 хуралсалай газар хүдэлнэ. Шэнэ хуралсалай жэлдэ 15 хургуули бэлэн болонхой. Бэшэ бусадны августын 10 хүртээр хэлыбэн шэнэдхэлгээ дүүргэхэ ёготой.

Октябрьска райондо оршодог 35-дахы хургуули шалгалтада эхэ оролдосотойгоор бэлдэнэ. Недондо жэл тус хургуули «Хотын эгээл гоё хайхан хургуули» гэжэ нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй.

Хургуулиин байшан эхэ зохио шанартай боложо байнхай, юуб гэхэдэ, тэрэнэй урдахи талан улаабтар үнгөөр шэрэдгэнэ.

Хүүшын жэлүүдтэ 35-дахы хургуулида 15 миллион түхэригэй хэлыбэн шэнэдхэлгэ бүтээгдээ. Хургуулиин хүгжэлтэдэ хурагшадай эхэ эсэгээр, хотын захиргаан, Хотын советэй болон Арадай Хуралай депутатауд эхэ нүлөө үзүүлээ. Хургуули шэнэ газонтой болонхой, тэрэниие хаяхан Москваһаа эльгээгээ.

Хургуулиин хажуудахана 69-дэхи хүүгэдэй сээрлиг түбхинэдэг. Тэндэ багал хэлыбэн шэнэдхэлгын ажал хэдгэжэ байна. Хүүгэдэй сээрлигэйхид өөһэдэньгөө хүсөөр шэнэ модон беседжэ болон дүүжэн гэхэ мэтэ хэрэгсэлүүдые баринхай.

Янжам КИМ.
Авторай фото-зураг.

ДОМОГ СУУТА БАГШЫН ХҮНДЭ

Үнэр баян таряшанай айлда 1924 оной июнин 17-до Надя басаган түрэнэ. Нэтэрүү шанга үхин ерээдүйдэ спортын орёл руу дабшаха хуби заяатай байшоо. Надежда Васильевна Никифорова олондо мэдээжэ тамиршан, тамиршадай багша гэхэн үндэр нэрэтэй.

Агуусхэ дайнай хатуу шэрүүн үе саг мэдээжэ тамиршанай ухаан бодолдо бүхөөр хадугдан үлэнхэй. Дүлэтэ дайнай үедэ залуу басаган тамиршанай бэлэн бэшэ мэргэжэл шэлээд, Ивановскийн техникумдэ хуралсал гарахаяа шиидэнэ байна. Шүрбэлэйг бээтэй шуран басаган шархатаһан сэрэгшэдые нилээд зөөлсэһэн аабза.

1947 ондо Бүхэсоюзна спортын хорооной захиралтаар Надежда Никифорова Буряад руу эльгээгдэнэ. Улаан-Удэдэ буухатаа сасуу спортын хороондо бсээ мэдүүлхэн.

1947 оной августын 30-да Улаан-Удын 65-дахы хургуулиин боогоо алжаа орожо, ажабайдалынгаа саашанхи замые тодоруулаа. Бээ хорилгодо хурагшадай һонирхол татажа шадаһан залуу багша нилээд олон мэдээжэ тамиршадые хүмүүжүүлээ. РСФСР арадай гэгээрэлэй отличник, СССР-эй бэсын тамирай болоод спортын отличник, СССР-эй түмэр замай хүндэтэ хүдэлмэрлэгшэ, Бүхэсоюзна багшаһанай хуралдаанда хабаадагша Надежда Никифороваг ашаар 60 гаран жэлэй турша соо Улаан-Удын 65-дахы хургуули тамиршадые бэлдэхэ талаар түрүүшүүлэй тоодо, хургуулиин аяар табин хурагша спортын мастерай кандидат гэхэн нэрэ зэргэ зүүнхэй.

Элитэ багша байгша ондо 85 наһа гүйсэбэ. Энэ ушараар ойн баярай хэмжээн Үндэһэтэнэй номой сангай танхим соо үнгэрөө. Республикын спортын бүхы эмхи зургаануудай түлөөлгшэд, олон түмэн шабинарынь Надежда Васильевна Никифорова халуун баяраа мэдүүлээ, үнэтэ бэлгүүдые барюулаа.

Багшын ажал — харюусага ехэтэйшье, хүндэтэйшье...

Валерий СЫДЕЕВ.

Буряад орондоо мэдээжэ, хэбэд номхон Хэжэнгын аймагай эгээл зүүн захата оршодог, улаахан нараа урид угтадаг, уужам үргэн талатай, ой модоор элбэг, хүндэмүүшэ, ажалша, малша, бэрхээрээ суурхаһан, амгалан тайбан арад зонтой Заганаһа (Дээдэ Чисаана) нютаг холоһоо нэмжын харагдадаг.

ЧИСААНА ТУХАЙ ДОМОГ

Түрэнэн тоонто, түрэл хэлэн, түрэнэн эхэ эсэгэ гурбан дундаа тааршагүй зангилаа мэтэ наһан соомнай ябадагынь хэндэшье мэдээжэ.

«Хүй бүхэн гансахан лэ,
Хүйнэн тоонто нютагтай юм.

Ядарал, баярш болог лэ,
Яхынш аргагүй ханагдаг юм»

гэхэн үгэнүүд эжэлүүдгүй ухаанда ороодхино. Илангаяа зулгы хайхан зунай сагай эхин дээрэ үнгэ бүрийн эсэгэ набшаар бүрхөөгдэн тала дайдаа, ой тайгаяа шэртэн адаглахадш, үхибүүн наһанмай ханагдаахидэг. Мүнөө олон тоото буряад нютагуудта орон хангайнгаа эздэе хүндэлжэ, хаа хаанагүй оооонууд тахигдажа байна гэшэ.

Нютаг бүхэн өөрын домогтой, түүхэтэй, соёлтой. Манай нютаг мүн лэ өөрын эртэ урдын домог түүхэтэй. Хорин арбан нэгэн эсэгэнэрэй Дээдэ Чисаанада бии бололоо тухай домог Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай ба ажалай ветеран, Дээдэ Чисаана (Заганаһа) нютагайнгаа бүхы шахуу хүнүүдэй угай харбаалжаниие үбгэд хүгшэдэй аман

үгзһөө, мүн тиихэдэ олон тоото эрдэмтэдэй номуудые шэнжэлжэ зохёонон, арбан үхибүүдые гарынь ганзагада, хүлынь дүрөөдэ хүргэнэн, нютаг ороноо шэнжэлгшэ, Хорин арбан нэгэн эсэгын Нохой Хүбдүүд угай Цырендондок Бадмаевич Чимитов бэшэжэ хадагалһан байдаг. Энэ хүнэй бүхы наһан соогоо суглуулжа ябаһан асари эхэ хүдэлмэринь 1987 оной август нарада Чисаанын номоной түрүүлэгшэ байһан Цыден Хуриганович Бархалеевэй гар табилгатайгаар нютагай номондо дансалагдаһан байна.

Мүнөө сагта энэ хүдэлмэринь М.Н. Хангаловай нэрэмжэтэ түүхын музейдэ (ОФ № 19456/1) хадагалагтай. Энэ хүдэлмэри хаража уншаад байхандаа, нютагайнгаа түүхээр һонирходог зондо Цырендондок Чимитовэй тэрэ үедэ бэшэжэ абаһан домогыё дурдахыемни зүбшөөгйт:

15-дахы зуун жэлэй эхин байгаа Монгол угсаатанай хорёод наһандаа ябаһан Өөлхэн хүбүүн сэрэгэй албанда татагдаад, хэдэ хэдэн шуната зэбүүн сагые үнэргэжэ ябаһанаа, монгол сэрэгһээ зугадаһан юм. Хада уулаар,

Бурядай Ород гүрэндэ хамжан ороһоной 350 жэлэй ойдо

гол нугаар төөрижэ ябахандаа, ой тайгын хадын хормойһоо бурьялан урдажа байһан булагай эхиндэ тогтожо, урса отог бариха нууһан байгаа. Энэ булагаа Өөлхэн хүбүүн түрэнэн эхынгээ нэрээр Үүртэ гэжэ нэрлээ һэн. Тунгааг сээр уһанһаа аяга аягаар уухадань, тэрэнэ эхэ шэнгэсэтэй, унда харяасатай, бага зэргын ханяаданай аргалагдаша хэдэн, аршаангай булаг байба гэдэ, энэ хадаяа Аршаанта гэжэ нэрлээ һэн. Өөлхэн хүбүүн гансаардахандаа, булагаа магтажа, иигэжэ дуулаһан:

Үрөөһэн нюгөөрөө

Оршолон яагаа холоб даа.

Үншэрөөд гансаараа

Үүртэм бурьялааг

хэртэхэдэм,

шэргүүлбэл даа.

Булагаа уруудажа яба ябаһаар хүн зондо ороходоо, Шэрдэгэй Нэбтээдэйн үргэмэл хүбүүниинь боложо, Нохой Хүбдүүдэй уг залгажа нютагжаһан юм.

Тэрэ үсын сагта буряад яһантанай Хорёодой үбгэ эсэгын арбан нэгэн хүбүүдэ Байгал далай шадар Худан, Үдэ, Сэлэнгэ, Хөлго, Сүхэ, Шиилхэ, Энгидэй, Шэтэ, Аргуун, Онон голнуудые зүбшэн бүлэг бүлэгөөрөө, айл аймагаараа, уг тааһаа нуужа байһан юм. Юһэ үсын саада тээ найман хүбүүдэйн үри таһардаһан Ага, Дагуур, Манжуур нютагуудаар зөөжэ ошоһон байна. Үбгэ эсэгын гурбан хүбүүдэйн эхэн болохо Эхирэд-Булаг хоёр Байгал далайһаа баруулжаа Аба (Обь) мурэн хүртээр нютагжаһан түүхэтэй.

Нэбтээдэйхин өөһэдөө үри хүүгэдгүй, үндэр наһатайнууд болоһоншы наа, Өөлхэн хүбүүгээ айл болгожо түбхинүүлбэ, һамганиинь Булган гэжэ нэрэтэй, бөө гарбалтай угтай удаган байба. Нэбтээдэйхин түрүүшын аша басагатай болоходоо, хэмгүй эхэ найр наада, баяр зугаа дэлгэбэ. Энэ зугаа наадан дээрээ нютагайнгаа үндэр наһатай үбгэд хүгшэдые, түрэл түтимөө, хүршээрөө урижа асараад, үрээл табиулжа, нарай басагандэа Чисаа гэжэ нэрэ үгэбэ. Нарайһан үдэрнын басаганай чисаа гарынь тудалдажа, энээгээр нэрлэгдээ. Басаганай жэлтэй болоод байхадань, дахин найр зугаа татажа, басаган хүн уг залуулжа ябахгүй, нэрэнэ мартагдаха, Чисаа нэрынь мүнхэлхэ байнабди гэжэ үбгэ эсэгын дурдахаба. Үүртэ булагһаа урдаһан горхые Чисаа гэжэ нэрлэе глэдэбэ. Булган һамганиинь хэсэ хэнгэрэгэ дэлдэжэ бөөлэбэ:

Хүн шубуун гарбалтай

Хуһан модон сэргэтэй

Хүхэ манхан тэнгэримни,

Худан сагаан ууламни,

Хүүтэн Чисаагаймни

Хүн нэрынь хүндэлжэ,

Хуби заяаны заяажа,

Хэтын хэтэдэ,

Үеын үедэ,

Үбшэ зоболонго

нэрбэргэнгүй,

Үндэр наһа наһалхынь

Мүнхэлэн үршөөгым!

Сөөг, сөөг, сөөг.

Архияа арбан тээшнэ сасажа, эдээгээ арбан зуг, найман хизаар руу үргэжэ байхандаа, «На уутгы, на эдигты, на бариты!» гэжэ онгоо оруулхандаа, басагаа дуудаба:

Чисаа...на, Чисаа...на, Чисаа...на, гол горхотобэ, тала дайдатаа, ой тайгатаа «Чисаана» нэрэ абаг гэбэ. Чисаа басаганай нэрээр Аршаанта хадаяа урдаһан горхон Чисаана нэрэтэй болобо. Голоороо нэмжынэн тала дайда, ой тайга Чисаана гэжэ нэрэтэй болобо.

Өөлхэнтэн нэгэ басаган, хоёр хүбүүтэй болоһон юм. Эхэ хүбүүндээ Аршаан гэжэ нэрэ үгэбэ. Энэ нэрэнэ Аршаанта хадын нэрэнэ абтаба. Бага хүбүүндээ Аранза гэжэ нэрэ үгэбэ. Аранзаһаа таһардаһан Атрай Сайлан хоёр, Аршаанһаа-Дарибагар, Сүртэгэр, Агын буряадууд г.м. Чисаанын эхээр - Хүбдүүдэ, адагаарнь -Сагаан угтайхид олоороо нууһан юм. Шэтын, Эрхүүгэй областнуудһаа, Мухар-Шэбэр, Бэшүүрхэ, Кабанск, Ольхонһоо, Хори, Хэжэнгэһээ, Ярууна, Баргажанһаа бэшэ угтайхид олоороо Дээдэ Чисаана руу зөөжэ ерэнэн түүхэтэй.

Обоо тахижа байһан үеэр нютагайхидтаяа уулзажа ерэнэндэ эхэ баяртай, ута наһа, элүүр энхэ, зол жаргалтай байхынтнай хүсэнбэ!

Цырен-Долгор
БАДМАЦЫРЕНОВА,
М.Н.Хангаловай нэрэмжэтэ түүхын музейн ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрлэгшэ.

БУРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО: ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД

2009 оной июнийн 22-26

Июнийн 22-то Буряадай Президент - Правительствын Түрүүлэгш Вячеслав Наговицын Правительствын гешүүдтэй болон гүйсэдхэлгын эмхи зургаануудай хүтэлбэрлэгшэдтэй түсэблэлгын зүблөө үнгэргөө.

Июнийн 23-да Вячеслав Наговицын Аюулгүйе сахиагын соведэй гешүүдэй зүблөө эрхилээ, Байгалай экономика хуралдаанай хэмжээн соо үнгэрхэ Уласхоорондын конференцидэ бэлдхэл тухай зүбшэн хэлсэлгын суглаа эмхидхээ. Гадна "МРСК Сибири" гэнэн бүлгэмэй генеральна директор А.В. Антропенкотой болоод тэрэнэй орлогшо М.А. Греховтэй уулзажа хөөрлөө.

Июнийн 24-дэ Буряадай Президент Байгалай мэдээсэлэй форум нээлгын ёһолодо хабаадахадаа, Россин Хэлхээ холбоонтой болон олондо мэдээсэлгын министрэй орлогшо Д.С. Северовтэй ба хуралдаанда хабаадагшадтай уулзаа. Хүдөө ажахын зарим түлэбүүдые шийдхэлгын, Россин хуралсалай академийн президент Н.Д. Накандровай болон Президиумэй гешүүдэйнь Буряада айлшаар буулганда бэлдхэл ябуулаха асуудалнуудые хараалаа. Удаань "Нэгдэмэл Росси" намын Соведэй Президиумэй зүблөөндэ хабаадаа, Байгалай мэдээсэлэй форумдо хабаадагшадые албанайнгаа газарта тусхайтаар хүлээн абаа.

Июнийн 25-да Вячеслав Наговицын Үйлэдбэри болон олзо эрхилгын соведэй гешүүдтэй, байгуулануудай дарганартай уулзаа, хүн зоние ажалаар хангалгын, салин түлэлгын асуудалнуудые тусхай комисситай хараалаа.

Июнийн 26-да Буряадай Президент Россин Үйлэдбэрийн болон худалдаа наймаанай министр В.Б. Христенкотэй уулзажа хөөрлөө. Улаан-Удын Авиационно заводой талмай дээрэ уулзалгань үнгэрхэн байна.

Тэрэл үдэртөө Вячеслав Наговицын Буряадые газар хангалга тухай танилсуулгын хэмжээнэдэ хабаадаа, Россин бүридэлдэ ороһоор 350 жэлэй ойн баярай хэмжээн соо эрхилгэдхэн барилгын объектнуудые шалгаа.

Буряадай Правительствын Түрүүлэгшын Нэгдэххи орлогшын уялгануудые гүйсэдхэгшэ Александр Евгеньевич Чепик үнгэрхэн долоон хоногой туршада тоо бүридүүлгын комиссийн зүблөө эрхилээ, хэдэн уулзалгануудые эмхидхээ, суглаануудта хабаадаа.

Инфраструктура хүгжөөлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Андреевич Фоменко июнийн 22-то Тимлоин заводой бэрхшээлнүүдые шийдхэлгын асуудалаар зүблөө үнгэргөө, мэдээсэлэй оньһон техникэ хүгжөөхэ тухай "түхэрэн шэрээ" хүтэлбэрлөө. Эрхилхэн суглаануудтань дулаагаар хангалгын шэнэ хаһада бэлдхэл тухай, дулаа дамжуулгын соргонуудые болон зайн галай утаһануудые нэһлээн шэнэлхэ тухай хэлсэгдээ.

Социальна хүгжээлгын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Гвибалович Бальжиров июнийн 22-то түсэблэлгын зүблөө үнгэргөө. Тэрээн дээрэ үхибүүдые элүүржүүлгын лагернуудай хүдэлмэри тухай республикын Гэр бүлын болон үхибүүдэй хэрэгүүдээр агентство мэдээсээ; Байгалай залуушуулай форумой дүнгүүдые, мүн баһа үхибүүдэй амаралта эмхидхэлгэ тухай Буряадай хуралсалай болон эрдэм ухаанай министерство үгэ абаа; энэ удаа Ярунада үнгэрхэн Хүдөөгэй наадануудай дүнгүүдтэй республикын Бэеын тамирай болон спортын агентстводо танилсуулаа.

Июнийн 23-да Байгалай экономика форум эмхидхэлгын асуудалнуудтай хабаатай зүблөөнүүдтэ оролсоо.

Амаралтын газарнууд тухай хуулинуудые баримталха тухай, Японой сэрэгие Халхин-голда дараһан саһаа 70 жэлэй гүйсэһэниие тэмдэглэлгын хэмжээнүүдые эмхидхэхэ тухай, Улаан-Удэдэ эршүүлэй хоороңдо шатараар Россин чемпионат үнгэрхэхэ тухай июнийн 24-дэ эрхилхэн зүблөөнүүдтэнь хэлсэгдээ.

Июнийн 25-да Баир Гвибалович Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн эблэлэй зүблөөндэ, мүн монгол туургата арадуудай түүхэтэй хабаатай Уласхоорондын хуралдаанда оролсоо.

Июнийн 26-да гэр-байраар хангалгын программада орогшодто үнэмшлэгнүүдые барюулгын ёһолодо хабаадаа, Этигэлэй Хамба ламын олоние гайхуулан үзэгдэл тухай Уласхоорондын конференцидэ, Хягтада наһатайшуулай урилдаанда Баир Бальжиров хабаадаа.

Россин Федерацийн Президентын дэргэдэхэ Буряад Республикын Бүрин эрхэтэ түлөөлэгэтэ эмхин мэргэжэлтэд Сергей Владимирович Лысцевэй хүтэлбэри доро Буряадай Россин харьяата регион болохо тодорһоор 350 жэлэй ойн баярта зориулжа зохиогдонон проект Россин Правительствын хэмжээнэдэ баталха талаар ажал ябуулаа.

Энэ хэмжээ эрхилгын асуудалнуудые хараалха зорилготойгоор түрүүлгын зүблөө Улаан-Удэдэ эмхидхэхэ тухай тодоруулаа. Гүрэнэй Дүүмын Хуралдаанай уншалгада хабаадаа.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо - Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрлэгшэ Петр Лукич Носков албайнгаа газарта уладые хүлээн абаа. Байгалай мэдээсэлэй форум эмхидхэлгые хүтэлбэрлөө.

П.А. Носковой ударидажа байһан эмхи зургаанууд Байгалай мэдээсэлэй хуралдаа эмхидхээ, "Байгалай эд хэрэгсэл худалдан абагты" гэнэн уряатай акцие олондо мэдээсэхэ талаар ажал ябуулаа. Июнийн 22-то Буряадай соёлой министрэй орлогшо С.А. Добрыниной хабаадалгатайгаар республикын олондо мэдээсэлгын хэрэгсэлнүүдэй брифинг зарлаа. Гадна Хүнэй эрхэнүүдые хараалхан комиссийн зүблөө үнгэргөө. Буряада Мэскагай үдэрнүүдые эмхидхэхэ талаар ажал ябуулаа. Буддын шажанай Заншалта Сангын эрхилхэн эрдэмэй конференцидэ хабаадаа. Баргажан тосхондо Үнэн алдарты шажантанай сүмэ бодхоолгодо мүнгэ суглуулгын хэмжээ эмхидхэлсээ.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

Засагай дээдын зургаануудта

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮСЭБЛЭНЭН ХЭМЖЭЭ ЯБУУЛГАНУУД

2009 оной июнийн 29 – июлийн 3

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ АРБАДАХИ СЕССИ

Сессии нээлгын ёһолол
Пленарна суглаан
30.06 10.00-13.00; 14.00-18.00
Ехэ танхим
Пленарна суглаан
01.07 9.00-13.00; 14.00-18.00
Ехэ танхим

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М. ГЕРШЕВИЧЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН

Зүблэхэ зүйл:
1. Буряад Республикын Арадай Хуралай хороонуудай 2009 оной июнийн 22-хоо 26 хүрэтэр дүүргэһэн хүдэлмэри тухай мэдээсэл (элидхэлшэд: хороонуудай түрүүлэгшэнэр)
29.06 11.00 Бага танхим
2. Буряад Республикын Арадай Хуралай 2009 оной июнийн 22-хоо 26 хүрэтэр бэе-лүүлхэн хэмжээ ябууланууд тухай Эмхидхэлэй таһагай мэдээсэл (элидхэлшэ А.Ф. Гусятинский)
3. Буряад Республикын Арадай Хуралай хиналтын документнүүдые гүйсэдхэлгын ябаса тухай Эмхидхэлэй таһагай мэдээсэл (элидхэлшэ А.Ф. Гусятинский)
4. Буряад Республикын хуулинуудые федеральна хуули ёһонуудтай зохидуулгын хойноһоо хинаха тухай (элидхэлшэ А.Ф. Гусятинский)
5. Буряад Республикын Арадай Хуралай 2009 оной июнийн 29-һөө июлийн 3 хүрэтэр түсэблэһэн хэмжээ ябууланууд тухай (элидхэлшэ А.Ф. Гусятинский)
6. Хуули ёһоной управленийн 2009 оной июнийн 22-хоо 26 хүрэтэр хутасаада хэһэн хүдэлмэри тухай мэдээсэл (элидхэлшэ А.И. Ускова)
7. Мэдээсэлэй-шэнжэлгын управленийн 2009 оной июнийн 22-хоо 26 хүрэтэр хэһэн хүдэлмэри тухай мэдээсэл (элидхэлшэ О.Ю. Чимитдоржиева)
8. Буряад Республикын Арадай Хуралай 2009 оной июнийн 22-хоо 26 хүрэтэр ажал ябуулга тухай республикын олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ толилогдонон материалнуудай шэнжэлэл тухай (элидхэлшэ Н.Г. Бадмаев)

III. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДА Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон финансын талаар хороон (Түрүүлэгшэнь Ц.Д. ЭДОРЖИЕВ)

Зүблэхэ зүйл:
Буряад Республикын Арадай Хуралай арбадахи сессии дээрэ баталагданон документнүүдые бэлдэлгэ Долоон хоногой болзорто

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (Түрүүлэгшэнь А.С. КОСЫРСКАЯ)

Зүблэхэ зүйл:
Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо А.С. Кореневтой зүблөөн
Зүблэхэ зүйл:
Буряад Республикын Арадай Хуралай дэргэдэхэ нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн түлөөлэгшэдэй Соведэй Кабанскын аймагта үнгэргэхэ зүблөөндэ бэлдхэл
03.07 14.00 каб.326

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэгсэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (Түрүүлэгшэнь В.А. ПАВЛОВ)

Зүблэхэ зүйл:
«Эд хэрэгсэлгын дэлгүүртэ худалдаа наймаа эмхидхэлгэ тухай» №211907-5 федеральна хуулийн түлэб тухай
02.07 10.00 каб.119

Зүблэхэ зүйл:

«Эд хэрэгсэлгын дэлгүүртэ худалдаа наймаа эмхидхэлгэ тухай» Федеральна хуулийн баталагдаа «1 ушарһаа Россин Федерацийн зарим хуули ёһонуудта хубилалтануудые оруулха тухай» №211912-5 федеральна хуулийн түлэб тухай
03.07 10.00 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай
Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэтэнэй
асуудалнуудай, залуушуулай политикын, нийтын
болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй
талаар хороон
(Түрүүлэгшэнь В.Р. БУЛДАЕВ)

Зүблэхэ зүйл:

1. «Буряад Республикын зарим хуули ёһонуудые хүсэһөө гараа гээд тоолохо тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай тогтоолой түлэб тухай
29.06 10.00 каб.212
2. «Буряад Республикын тусгаар хуули ёһонуудта хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай
3. «Буряад Республикын гүрэнэй шагналнууд тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай
14.00 212 каб.

Зүблэхэ зүйл:

«Номой сангай хэрэг тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай
03.07 10.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай
Социальна политикын талаар хороон
(Түрүүлэгшэнь А.Т. СТОПИЧЕВ)

Зүблэхэ зүйл:

1. «Буряад Республикын хүн зоние уушханай хадхалаһаа хамгаалаа тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай
29.06 14.00 каб.218
2. Нийгэмые элүүржүүлгын доктринын түлэб тухай
3. «Хуралсалай талаар тусгаар гүрэнэй үүргэ аймагуудай болон хотонуудай өөһэдэн хүтэлбэридэ олгуулха тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

Буряад Республикын Арадай Хуралай
Экономика политикын, байгаалин
нөөснүүдые хэрэгсэлгын болон оршон
тойронхине хамгаалалгын талаар хороон
(Түрүүлэгшэнь В.Г. ИРИЛЬДЕЕВ)

Зүблэхэ зүйл:

«Буряад Республикын тусгаар хуули ёһонуудта хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай
02.07 10.00 каб.211

Зүблэхэ зүйл:

Буряад Республикада аяншалга хүгжөөлгые хуулинуудаар хангаха тухай
03.07 10.00 каб.211

IV. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ АЖАЛ ЯБУУЛГЫЕ ОЛОНДО МЭДЭЭСЭЛГЭ

Арадай Хуралай ажал ябуулгые республикын олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ мэдээсэлгын шэнжэлэл бэлдэлгэ
03.07

Арадай Хуралай ээлжээтэ арбадахи сессиие мэдээсэлгэ
30.06

Арадай Хуралай арбадахи сессийн тусхайта документнүүдые толилоло долоон хоногой туршада Байгалай экономика хуралдаанай хэмжээн соо зарлагдаха Уласхоорондын экономика кон-ференцидэ зориулан зураглалнуудые бэлдэлгэ долоон хоногой туршада «Арадай Хуралда» гэнэн теле-дамжуулга эмхидхэлгэ долоон хоногой туршада Арадай Хуралай сайт шэнэлэлгэ бүхы хутасаада

V. РЕСПУБЛИКЫН ХЭМЖЭЭ ЯБУУЛГАНУУД

Сурхарбаанда зориулагданон хэмжээнүүдтэ Арадай Хуралай депутатуудай хабаадалга
Буряад Республикын фармацевтичeskэ албанай байгуулагдаһаар 85 жэлэй ойн баярай хэмжээн соо үнгэрхэ эрдэмэй конференцидэ Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороонтой Түрүүлэгшэ А.Т. Стопичевой хабаадалга
02.07 10.00 Республикын олзын түб

VI. КОМАНДИРОВКОНУУД

Ц.Б. Батуев – Ивалгын аймаг, хунгуулийн тойрогто хүдэлмэри
29.06
А.Т. Стопичев – Загарайн аймаг, хунгуулийн тойрогто хүдэлмэри
03.07

Товарищество по обработке земли «Зориг» было создано в местности Арбун 1 января 1931 года и объединяло 10 дворов. Первыми членами и организаторами были Зандан Адунович Иванов, Бошикто Санхалдаевич Буянтуев, Дугар Шобоевич Базаров, Нима Бадмаевич Санданов, Гатаб Самбиллович Кушеев и другие.

Первым председателем был единогласно избран З.А. Иванов, секретарем - учетчиком Б.С. Буянтуев, в то время ТОЗ входило в состав Мургунского сельсовета (ныне Курумканское сомонное самоуправление). На территории сельсовета находились населенные пункты: Мургу, Курумкан, Могжон, Хонхино, Арбун.

В 1933 году ТОЗ было преобразовано в сельхозартель «Зориг». Также в колхоз вступили жители урочища Шингалжин, находящегося у подножия Икатского хребта. Была организована строительная бригада под руководством Г.С. Кушеева. За короткое время были построены 10 заимок - коровник, кошары, скотные дворы, стайка, конюшня и другие постройки.

В 1935 году утвержден устав сельскохозяйственной артели. В 1932 году колхоз был перебазирован в местность Хонхино, где в основном жили русские. Велось строительство жилых домов, административных зданий и хозяйственных построек. В 1932-1933 годах была построена начальная школа.

Полевой стан колхоза находился в местности Саган-Нур. Бригадиром полеводства работал Дугар Шобоевич Базаров (погиб на фронте). В то время в колхозе не было тракторов и машин, в основном работали на лошадях и на волах. После организации МТС стали помогать 2-3 тракторами. Постепенно хозяйство набирало силу. Всего колхоз имел 9966 га земли, они были закреплены государственным актом на вечное пользование. Велась колхозная земельная шнуровка. Колхозники имели приусадебные участки по 0,80 га.

В хозяйстве в то время было 750-800 голов КРС, 1500 голов овец, более 100 лошадей, а также небольшое количество свиней. Бригадиром животноводства работал Цыдыл Сулаевич Сулаев (погиб на фронте), бригадиром ОТФ - Радна Эрдыниевич Ринчино. Счетоводами - бухгалтерами работали Б.С. Буянтуев, Н.Б. Надмитова, Б.Г. Кушеев, Д.Б. Бошиктоева.

Председателем колхоза до войны работал Гомбо Сулаевич Базаров (погиб на фронте). К 1940 году многие жители Арбуна и Шингалжина перекочевали в центр - село Хонхино. Работала водяная мельница, которую еще до революции построил Щербак Михаил, он приехал в Хонхино в 1905 году.

После объединения с колхозом им. Молотова (ныне им.Ленина) русская часть населения постепенно перекочевала в Курумкан, районный центр. Совместная жизнь дополнила жизнь бурят: учились овощеводству, охотиться, бондарничать и разным ремеслам, приобщались к русской культуре.

Территория колхоза «Зориг» охватывала площадь одного полевого стана, северо-восточную часть Туракино, Арбун, Зугто до Могжон-Хонхино. Село Хонхино растянулось от Андрияшкина добуна до Могжона.

Тяжелое и трудное время репрессий тех годов не обошло стороной хонхиноцев. Некоторые были названы кулаками, а в 1937 году были репрессированы бригадир Балдан Абидуевич Бухаев и его братья Надмит и Базар, Лгдзон Очирович Гармаев, Бошикто Буянтуев, а также эмчи-лама габжа Дана Будаев, который чудом уцелел благодаря своему мужеству и местным жителям, укравшим его.

Несмотря на все тяжести тех лет, люди работали, колхоз развивался. Например, за высокие показатели бригадир ОТФ Радна Эрдыниевич Ринчино и чабанка Дугар Дармаевна Бадмаева, получившие от каждого 100 маток по 138 ягнят, в 1938 году стали участниками Всесоюзной сельскохозяйственной выставки.

Но мирный созидательный труд колхозников был нарушен вероломным нападением фашистской Германии на нашу Родину. В грозном 1941 году большинство мужчин были мобилизованы в ряды Красной Армии. Женщины, старики и дети упорно трудились под девизом: «Все для фронта, все для победы». Колхозники вносили деньги, ценности на строительство танковой колонны «Курумканский колхозник». Те, которые трудились в тылу, не зная дней и ночей, были награждены медалями «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.»

Наши земляки героически сражались на многих фронтах Великой

Отечественной войны. Не было семьи, которая не послала на защиту Родины отца, мужа, брата или сыновей. Пять братьев Данжуровых; братья Базаровы - Дугар, Бато, Даба; Батуевы - Цокто, Даши, Будажаб; Ринчино - Гарма и Дугар; Баторовы - Бато и Мунко; Эрдыниевы - Борбой и Бато; Кушеевы - Мэнхэн и Баясхал; Щербак - Мефодий и Александр и многие другие.

Воины-хонхиноцы совершили немало славных подвигов. Особо отличились братья Данжуровы. Дамбо и Эрдыни учились в Курумканской ШКМ, после ее окончания уехали в город для продолжения учебы. В то время были призывы «Комсомольцы - в авиацию», «Комсомольцы - в военные училища» и другие.

Эрдыни Данжуров после II курса физмата педагогического института поступил в авиационное училище, а Дамбо Данжуров - в пограничное училище.

С первых дней Великой Отечественной войны они на фронте. Мать проводила на защиту Родины еще троих сыновей: Галсана, Дагбо и Боблоя. Военная судьба братьев сложилась по-разному, разбросала их по различным фронтам и родам войск.

Капитан Эрдыни Данжуров, командир эскадрильи бомбардировщиков дальней авиации, в числе лучших летчиков участвовал в бомбардировках вражеских объектов в их глубоком тылу, а также Берлина. С 15 боевого вылета он не вернулся на свой аэродром, его самолет был сбит над Берлином в 1942 году. Так героически погиб один из братьев.

Офицер Дамбо Данжуров прошел всю войну, был ранен, за мужество и отвагу был награжден орденами Красной Звезды, Отечественной войны I и II степеней, многими боевыми медалями. После войны успешно окончил военную академию и прослужил в пограничных войсках более 30 лет, в звании полковника вышел в отставку, работал начальником штаба гражданской обороны Красноярского края. Умер в 1978 году в Красноярске, где живет его семья - жена и двое сыновей.

Первое боевое крещение рядовой Дагбо Данжуров получил на Западном фронте. Он участвовал в освобождении Белоруссии, Польши, а победу встретил под Берлином. Но для него война еще не закончилась. Их часть перебросили на Дальний Восток на войну с Японией. Его боевой путь прошел на востоке через Маньчжурию, он участвовал в освобождении города Хайлар и после разгрома японской армии был демобилизован. За свой ратный подвиг Дагбо Данжуров награжден орденом Отечественной войны I степени, медалями «За боевые заслуги», «За взятие Варшавы», «За победу над Германией», «За победу над Японией». До преклонных лет работал в родном колхозе.

Самый старший из Данжуровых - Галсан прошел долгий и трудный фронтный путь. Не суждено было ему вернуться домой. Он погиб смертью храбрых в одном из жестоких боев за Берлин.

Самый младший из братьев - Боблой своей боевой путь начал с героической обороны Ленинграда. Стрелок Боблой Данжуров воевал до февраля 1943 года в составе 15-го стрелкового полка, а затем в 96-м стрелковом полку до февраля 1944 года, в 125-м стрелковом полку до ноября 1944 года. Затем он участвовал в освобождении Прибалтийских республик, воевал в 54-м стрелковом полку командиром стрелкового отделения, незадолго до окончания войны был тяжело ранен и после излечения в госпитале вернулся домой в мае 1945 года. Сержант Боблой Данжуров за отвагу и мужество, проявленные в боях за Родину, награжден многими боевыми наградами. Среди них самой памятной является медаль «За отвагу», как самая первая боевая награда. После демобилизации долгое время работал в родном колхозе. Умер в 1978 году.

Для увековечивания памяти братьев-фронтовиков Данжуровых ежегодно проводятся традиционные соревнования по волейболу, и в их честь названа улица в родном селе Хонхино.

Также многие наши земляки за свои ратные подвиги награждены боевыми орденами и медалями: Даши Бадуюевич Даржаев - орденами Солдатской Славы II и III степеней, был представлен к ордену Славы I степени; Хован Хорганович Будаев - тремя медалями «За отвагу» орденом Отечественной войны I степени, медалью «За взятие Кенигсберга»; Цырен Будаевич Цыбиков - орденами Красной Звезды, Отечественной войны I степени, медалями «За боевые заслуги», «За оборону Москвы»; Цокто Бадмаевич Ба-

туев - орденом Отечественной войны I степени и медалями «За отвагу», «За оборону Москвы»; Митап Бадмаевич Нимаев - орденом Красной Звезды, медалями «За оборону Москвы», «За оборону Ленинграда», «За взятие Кенигсберга», «За отвагу»; Бато Занданович Эрдыниев - орденами Отечественной войны I и II степеней и многие другие.

В годы Великой Отечественной войны было мобилизовано в ряды Красной Армии для защиты Советской Родины 64, из них 40 хонхиноцев сложили головы на фронтах.

Вечная память им! После окончания Великой Отечественной войны колхозники активно включились в борьбу за выполнение задач по укреплению хозяйства, экономики и культуры.

19 сентября 1950 года состоялось объединенное собрание всех трех колхозов - «Зориг», им. Кагановича, им. Молотова, где было принято решение объединиться в один крупный колхоз и назвать его именем

Важная веха в истории села

В 1961 году в селе был построен сельский клуб, а в 1967-м смешанный магазин, где много лет работала продавцом М.Р. Бадмаева, открыты детский сад, фельдшерско-акушерский пункт, построены квартиры, гараж. В 80-е годы здание начальной школы реконструировано под детский сад-ясли (типовой). Вновь отстроена мелочно-товарная ферма. Коллектив фермы прочно вошел в число лидеров среди МТФ района. Старшая доярка Ц.Г. Цыбикова - заслуженный животновод РБ, много раз становилась чемпионкой района, надои по ее группе на фуражную корову составляли 3826 кг.

В 70-80-х годах построены дорога Хонхино - Арбун, АВМ-1,5 в Арбуне, АВМ-0,75 в Хонхино по производству витаминно-травяной

Б.Очиров

ЗВЕНИ ВСЕГДА, ХОНХИНО!

10 июля в селе Хонхино Курумканского района состоится День малого села Хонхино, посвященный 25-летию юбилейного турнира памяти пяти братьев-фронтовиков Данжуровых и 75-летию бывшего генерального директора ОАО «Электросвязь» Батомунко Ринчиновича Очирова. Вашему вниманию предлагаем исторический очерк заведующего Барагханским народным историко-краеведческим музеем имени Г.Д.Э. Дамбаева Цыренжаба Ширеторовича Чимитцыренова.

В.М. Молотова (ныне колхоз им. Ленина). Председателем правления избрали Б.Б. Бальжинова. Колхоз им. Молотова занимал центральное место, имел маленькую гидроэлектростанцию на 50 кВт, лесопилку, мельницу, клуб. Теперь объединенный колхоз имел в своем составе 680 членов колхоза и располагал 5294 га пахотной земли, 4000 га сенокоса, около 12000 га пастбищ. На полях колхоза работали 10 тракторов, 3 комбайна, 3 автомашины. Колхозное стадо составляло 9000 голов.

Был открыт первый в районе рентген-кабинет в селе Барагхан на базе маленькой ГЭС, так как в районном центре еще не было электричества.

До объединения председателями колхоза «Зориг» в разные годы работали Тугэт Бадмаев, Очир Бадмаев, Нима Санданов, Дана Бубеев, Буда Евреев. В селе Хонхино была построена племенная молочно-товарная ферма с механическими поилками, подвесной дорогой с вагоночками, впоследствии полностью механизирована (навозоудаление, электродойка «Елочка», кормоцех и т.д.). Были завезены высокоудойные коровы симментальской породы.

На орошаемых полях заготавливали по 25 и более центнеров первоклассного сена с 1 гектара. Здесь работали старейшие доярки колхоза Д.М. Яковлева, Ч.А. Батуева, Ж.Д. Кушеева, С.Л. Гармаева, Ц.М. Кушеева, С.Б. Баянаева - заслуженный животновод Бур.АССР, кавалер ордена Трудового Красного Знамени, С.Г. Базарова - кавалер ордена Знак Почета, Л.Д. Данжурова - заслуженный животновод Бур.АССР и другие. В то время надои на фуражную корову у них составляли более 2500 килограммов.

Были созданы кукурузоводческие, овощеводческие, картофельно-овощеводческие, лугомелиоративные звенья, построена оросительная система в Хонхино и Галтае. В те годы кукурузоводы звена Б.Ш. Чимитцыренова получили по 350 центнеров зеленой массы с 1 га, за что они стали участниками ВДНХ и победителями социалистического соревнования в районе и республике.

Большой вклад внесли в развитие производства и родного села механизаторы С.А. Цоктоев, который первым в колхозе удостоен почетного звания «Заслуженный механизатор Бур.АССР»; Д.Д. Галсанов - кавалер ордена Знак Почета, заслуженный механизатор Бур. АССР; Б.Л. Гармаев, Г.Б. Баторов, Н.Б. Бухаев, Ц.А. Бадмаев, П.Д. Доржиев, Х.Д. Базаров.

Овощеводческое звено под руководством мастера овощевода Владимира Ян-вен-туна обеспечивало весь колхоз овощами, а излишки реализовывали другим хозяйствам, организациям, учреждениям района.

муки и брикетов. Проведены работы по коренному и поверхностному улучшению сенокосных участков Арбуна, Хонхино и Галтаа. В этом большая заслуга принадлежит бывшему председателю колхоза им. Ленина Владимиру Дармаевичу Цыренову, заслуженному экономисту Бурятской АССР, начальнику цеха кормопроизводства, изобретателю и рационализатору Баясхалу Гармаевичу Бадмаеву, кавалеру ордена Трудового Красного Знамени и др.

Печальная участь перестройки постигла и Хонхино, которое было отнесено к разряду неперспективных. По инициативе сомонной администрации движение по возрождению родного села возглавили известные наши земляки, патриоты родного края Бимба Гатапович Кушеев и Бато-Мунко Ринчинович Очиров в городе Улан-Удэ, Владимир Анпилович Будаев в Баргузинском районе, Хобито Дугарович Базаров в Курумкане при поддержке правления колхоза им. Ленина. Оргкомитет в сомоне возглавили глава администрации Хорганов Б.З., а в селе Хонхино староста С.Д. Ламажапов.

При активной помощи и поддержке Д.Б. Рабдановой, Б.Б. Гармаева - депутата НХ РБ, Ж.Б. Будаева, Д.А. Будаева, Д.Б. Аханаева, Д.Г. Данжурова, А.Н. Кушеева, А.Г. Гомбоева, Б.Б. Будаевой, Д.Г. Домшоева, В.Р. Раднаева и многих земляков методом народной стройки были капитально отремонтированы и вновь открыты сельский клуб с библиотекой, фельдшерско-акушерский пункт с постоянным медицинским работником, построены летний стадион, раскол-загон для скота, восстановлен Арбунский мунхан. Большую помощь и поддержку оказали администрация района, организации и учреждения, частные предприниматели, коммерческие структуры.

В результате этих мероприятий в 2001 году был проведен праздник «День малого села Хонхино» и отмечено 70-летие со дня создания колхоза «Зориг». Это явилось началом возрождения села.

Нет, наверное, в республике человека, который при посещении гостеприимной, красивой природы Курумканского района не проезжал бы по этому селу, благо, оно находится на республиканской трассе в 13 км от районного центра.

Это маленькое село со звучным бурятским названием Хонхино, что означает в дословном переводе на русский язык - «звени». Взяло оно свое название от речки Хонхино, которое звонко протекает по каменистому дну через поляну с подножий Баргузинского хребта.

В настоящее время работают сельский клуб с маленькой библиотекой, фельдшерско-акушерский

пункт. В работе единственного очага культуры возникают большие трудности, нет технических средств, мебели, кресел, требуются оформление и ремонт печей, а также здание ФАЛ нуждается в ремонте, нет постоянного медицинского работника, который должен обслуживать население не только Хонхино, но и Галтаа и Арбуна.

Уроженцы села, душой болея за свое тоотно нютаг, предложили провести День малого села Хонхино, посвященный 25-летию юбилейного турнира памяти пяти братьев-фронтовиков Данжуровых и 75-летию бывшего генерального директора ОАО «Электросвязь» Республики Бурятия Батомунко Ринчиновича Очирова, заслуженного связиста РСФСР и Бур.АССР, почетного радиста, мастера связи, лауреата премии Совета Министров СССР, академика международной академии информатизации, кавалера орденов Трудового Красного Знамени, Знак Почета, Дружбы.

Разработаны и утверждены мероприятия, а также создан оргкомитет, который возглавляют глава администрации сельского поселения «Барагхан» Радна Викторович Ешовнов, в городе Улан-Удэ - Жаргал Бальжирович Будаев, генеральный директор фирмы ООО «Стандарт», в Курумкане - Хобито Дугарович Базаров, ветеран труда, в селе Хонхино - Сергей Самби-Дагбуевич Ламажапов, депутат сельского поселения. В администрации поселения открыт общественный фонд сбора средств.

По поручению оргкомитета и жителей села Хонхино обращаемся ко всем землякам, детям, внукам, правнукам многочисленных семейных династий Хонхино и Арбуна, живущих в республике и других регионах, активно включиться в работу по подготовке и проведению Дня родного села Хонхино. А также оказать посильную материальную и финансовую помощь, внести свои предложения, замечания в оргкомитет, просим отразить свои воспоминания, фотографии, различные исторические и документальные материалы, написать статьи, заметки на страницах газеты «Огни Курумкана» и республиканских газет.

Эхэ найхан нютагаа эблэрэн хамта мандуула!

Ц. ЧИМИТЦЫРЕНОВ,
заведующий Барагханским народным историко-краеведческим музеем им. Г.Д.Э. ДАМБАЕВА,
отличник народного просвещения РФ,
заслуженный работник образования РБ.

«Озерные люди» гэхэн V уласхоорондын музейнүүдэй фестиваль

БАЙГААЛИ, ТҮҮХЭ, СОЁЛНАЙ – УГАЙ БАЯЛИГ

Июниин 24-дэ, 25-да Буряад орондомнай «ОЗЕРНЫЕ ЛЮДИ» гэхэн V уласхоорондын музейнүүдэй фестиваль ехэ һонирхолтойгоор эмхидхэгдэжэ, хүн зоной, айлашадаймнай халуун анхарал татаһан байна. Хоёр жэлэй нэгэ удаа үнгэргэгдэдэг заншалта болоһон энэ фестивалда музейнүүдэй 100 гаран хүдэлмэрилгшээ, Москвагай, аха дүү Монгол ороной, хүрээ областьнуудай мэргэжэлтэд, республиканска, гүрэнэй болон муниципальна музейнүүдэй түлөөлэгшэд хабаадаба.

Алдар сууга Байгал далаймнай хадаа Бүхэдэлхэйн байгаалин угай баялигай участок гэжэ ЮНЕСКО соносхоһон юм. Харин 2008 ондо «Россин долоон гайхамшагта зүйл» («Семь чудес России») гэхэн бүхэроссин конкурсно дэлхэйн эрдэни зэндэмэни гүлэдэг Байгалтай илаһан байна. Тиймэһээ Байгал шадар ажаһуудаг хүн бүхэн энэ гайхал түрүүлдэг, ариун эсбэр уһатай нуурайнгаа хуби заяатай холбоотой бшуу. Тэрээнһээ удаһан, 2001 ондо Буряад ороноймнай музейнүүд соёлой шэнэ акции – «Озерные люди» гэхэн, һүүлдэнь (2003, 2005, 2007 онуудта) заншалта болоһон үйлэ хэрэгүүдые бэелүүлэн габыятай.

риёо түүхэ-домог, дуун, шүлэгүүд соогоо магтадаг Монгол туургата арадай үзэсхэлэн эндэ эрхэн зоной анхарал татаа. Дэлхэйн эгээл хүндэ шэгнүүртэй, эгээл үндэр, набтар, бусад шэнжэ элирүүлэн тоо баримтанууд, зурагууд, фото-зурагууд, зэр зэмсэгүүд һонирхол татаһа. Жэ-шээлбэл, Бруклин Сьюприм хүлэг 1,98 метр үндэртэй, 1,44 тонно шэгнүүртэй, хүндэшгэ Симпсон мориин 2,19 метр үндэртэй, 1524 килограмм шэгнүүртэй байгаа. Англиин хүгшэн Билли мориин 62 наһа хүрөө. Нихелетрой хүлэг (Англи) урилдаагаараа 19,2 миллион түхэриг эзэндэ асараа.

Удаань Буряадай Соёлой болон искусствын музей соо (М.Н.Хангаловай нэрэмжэтэ түүхын музейн филиал) музейнэ экспозици, дизайнерска уран найханай проект музейнүүдэй мэргэжэлтэд харуулжа байжа, инновационно проектнүүдые хамгаалгын конкурсно хабаадаба. Хэды шэнээн мунгэ хэрэглэн, хүн зоной, илангаяа хүүгэдые, аяншалагшадые һонирхуулжа, хангаха шэнэ проект бэелүүлхэб, юун эндэ хэрэгтэйб, ямар түсэб табигданаб гэхэн мэргэжэлтэдэй удах шанартай хөөрлөөн болоо.

линид сугларжа, интерактивна програмнуудай конкурсно театрально-музейнэ, хүүгэдэй, залуушуулай темэнүүдые элирхэйлээ. Үдэшэниинь Х.Намсарасвай нэрэмжэтэ бурдрамын академическэ театр соо баярай концерт фестивалда хабаадагшадта зориулагдаба. Үглөөдэрын Монголоой юрэнхы эрдэмэй түүхын музейн таксидермист Дашбат (Улаан-

- Музейнүүдэй, соёлой эмхинүүдэй үүсхэл дэмжэхэ, хүгжөөхэ, байгаали, түүхэ, соёлоо – угайнгаа баялиг хамгаалха, ерээдүйн үетэндэ үлөөхэ гэхэн гол уг зорилгонуудтай фестивалинмай эмхидхэлэй комитэдэй бүхы конкурснуудай түрүүлэгшэ, республикын соёлой министрэй орлогшо С.А.Добрынинай хүтэлбэрилхэн жюрин шийдхэбэрээр инновационно програмнуудай конкурсно Хяагтын В.А.Обручевой нэрэмжэтэ хизаар шэнжэлэлгын музей 1-дэхи һуури эзэлээ, «Кяхта – чайная столица России» гэхэн темэ дурадхаа. 2-дохи һуури Кабанскын аймагай музей («Прошлое память сохраняя...»), 3-дахи һуурида РАН-ай СО-гой БНЦ-гэй музей («Звезда ковчегника») гараба. Харин интерактивна програмнуудай конкурсно Байгаалин музей илаа (I һуури, «В гости к мамонтам» гэхэн темээр), II, III һуури үгтөөгүй. Олон музейнүүд тухай номинацияр шалгарба. Жэшээн, «Семейская старина» гэхэн Тарбагатайн арадай музей «Оригинальность решения» гэхэн номинацида түрүү һуури эзэлээ...

Энэ удаа үнгэргэгдэхэн фестивалие республикымнай Соёлой министерство (министр Т.Г.Цыбиков), бүхы музейнүүд тус фестивалин гол эмхидхэгшэд болоо. Хоёр үдэрэй баян, гүн удхатай програматай энэ фестиваль түрүүшын үдэр Буряадай Байгаалин музейн дэргэдэ баярай оршон байдалда нээгдэжэ, республикымнай гүрэн турын, Соёлой министрствын, музейнүүдэй хүтэлбэрилгшэдэй зүгһөө амаршалга хүргэгдөө, «Семь чудес России» гэхэн бүхэроссин конкурсын («Интернет») үзэсхэлэн найхан шан хадагалжа байдаг Байгаалин музейн баян жасатай фестивалда хабаадагшад танилсаа.

«Буряадай болон Монголоой түүхын мори» гэхэн музейн нэгэ зал соо нээгдэхэн выставкэ бидэниие һонирхуулба. Мориин эрдэни гэжэ адуун хүрэгөө, нүүдэл зоной нүхэр болодог мо-

һууһан арадай хэрэгсэл, түүхэтэй танилсабади. Шабар амнарта, лонхонууд, багууд, түмэрөөр бүтээһэн гоёлой зүйлнүүд, зүүдхэлнүүд, ажалай хэрэгсэлнүүд эндэ дэлгээгдэнхэй, тэршэлэн манай Буряада олоһон гуннска городищин экспонатууд эндэ олон байна. Тийхэдэ Хяагта хотын суута музейн зүйлнүүд эндэ харуулагдаба.

Баатар), академик И.Э.Грабарин нэрэмжэтэ Бүхэроссин уран зурагай эрдэмэй-һэлбэн шэнэлэлгын түбэй мэргэжэлтэ Е.В.Мырнина (Москва) гэгшэд мастер-классай хэшээнүүдые үнгэргөө. Загарай аймагай Асагад нотаг фестивалинхид ошожо, эдэ үдэрнүүдтэ баярта ойгоо тэмдэглэхэн Санкт-Петербуртын дасан бодхоохон Агваан Доржиевай музейтэй танилсаба. «Музейный туризм» гэхэн проектнүүдэй презентаци Соёлой болон искусствын музейдэ эмхидхэгдээ.

Түгэсхэлэй үдэр дүнгүүд согоологдожо, конкурснуудта илагшадта дипломууд, шангууд барюулагдаа. Конкурснуудай дүнгүүд тухай Байгаалин музейн эрдэмтэ секретарь Ольга Михайловна Бальжитова иигэжэ хөөрөө:

Бэлигма ОРБДОЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Озерные люди» гэхэн V уласхоорондын музейнүүдэй фестивалин үедэ.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

ЗУРХЫЕНЬ ЭЗЭЛЭЭЛ ИТАЛЫАН АРИНУУД, ЗҮҮДЭНИИНЬ БОЛООЛ ИРАГУУ ДУУНУУД...

«Инаг дуранай найхан мэдэрэл түрүүлдэг, гоё аялгатай италян аринуудта, ород романснүүдта, ирагуу найхан буряад дуунуудта дуратайб» гэжэ хөөрхэн бэлгитэй залуу дуушан, Гүрэнэй дуу, хатарай «Байгал» театрай солист, Санкт-Петербуртын Гүрэнэй консерваторидо һурадаг, шанга тенор хоолойтой Михаил ПИРОГОВ тээмэндэ майн тэнгээр СССР-эй арадай артист Дугаржаг Дашиевай нэрэмжэтэ III республиканска конкурсно ехэ амжалттайгаар хабаадажа, Гран-при шан абаһан юм. Энэ үндэр шанда хэдэн турай һүүдээр хүртэн онсо найхан хоолойтой, үндэр тэгшэ бээтэй, зохид шарайтай, залуушые наа, өөрынгөө хүсэл бодолнуудые, ханамжануудаа сэхэ руунь хэлэдэг, ульгам хэлэтэй залуу артисттай найхан уулзажа, зохёохы намтарайн эхин аламуудаар һонирхон байнабди.

консерваторин бэлэдхэлэй курс дүүргээд, «Байгал» театртаа дуушанаар ороһон байнаб. 2005 ондо Санкт-Петербуртын консерваторидо сууга багша, Россин арадай артист, Гүрэнэй шангай лауреат Юрий Михайлович Марусинай класста 3-дахы курсда һуража байтараа, Илья хубүүнэйнгээ түрэхэ болоходо, Мартын 8-да бэлэг болон, нотагаа бусааб (энеэнэ). Наталья Сергеевна хани нүхэрни опернын хоорой дуушан, мүнөө СССР-эй арадай артистка, ВСГАКИ-гай про-

фессор Галина Бадмажаповна Шойдагбасвагай хүтэлбэри доро һурана. Тийгэжэ бэе бээдээ бэлэгүүдые хээбди. Миний ханахада, хүн бүхэн гэр бариха, үхибүүдые үргэхэ, модо тариха ёһотой. Тиймэһээ гэр байратай болохо гэжэ миний гол хүсэл болонхой. Залуу дуушадай ондоо тээшээ ябахгүйн тула гүрэн турын зүргөө гэр байраар артистнуудые хангаха ёһотой гэжэ ханагдана. Миний эгээл дуратай оперонууд, аринууд гэхэдэ, Вердинн, Пуччининн, Леонковалынн италян зохёолнууд, ород композиторнууд соһоо Чайковскийн романснүүд, аринууд найшагдана, - гэжэ баясан хөөрхөн Михаил Пироговые анха түрүүшынхнээ хараһан, шаннаһан оперо зүрхэ сэдхэхэдэнь хадуугдаа, гайхуулаа һэн. Ямар оперо тэрэп байгааб гэхэдэ, «Елбэрэй хатан» гэхэн оперо, Германие дуулаһан А.Ц.Дашиевай гаргаһан образ, найхан тенор хоолой, драматическа үйлэнүүд сэдхэхыень доһолгоһон байна.

«Эгээл миний дуратай артистын, жэжээ абадаг сууга дуушанайнгаа III республиканска конкурсно хабаадахын түлөө «Отеллын» һүүлшын үзэгдэлһөө

гол партиин ари, мун Штраусай «Зорюуалга» («Посвящение» гэхэн зохёол гүйсэдхэжэ илаһандаа, Гран-при шанда хүртэһэндөө нэн түрүүн багшадаа, Хүндэлэлэй ордендо хүртэнэ. Россин искусствын габыята ажал ябуулагша Вячеслав Баендаевич Елбаевта үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэб. Багшынгаа баян дүршлөө хубаадаһанайн үндэһөөр Санкт-Петербургда һурахаа орооб. Анхан хүгжэмэй училищидашые (колледж) һурахадамнай, эсэгэ шэнгээр хойноһоомнай харалсажа, зайха зурахадамнай, һургаал заажа, зүб харгыдамнай табигда байгаа. Хойто жэл февральһаа консерваторингоо һуралсал үргэлжэлүүлэхэ хүсэлтэйб. Эхилэн дуулажа байһан залуу дуушадтаа ханаһандаа хүрэхэ шанга хүсэл зоригтой, элүүр энхэ ябахыень хүсэнэб» гэжэ үрэхэн, олоной найдал түрүүлэн, түрэл оперно театртаа бусаха, уран бэлгитэ үшөө дахин гэршэлхэ шанга эрмэлзэлтэй, Түнхэнөө түүрэн дууладаг Михаил Пирогов шагшагдаа июлиин 2-то; үдэшин 19 сагта анха түрүүшын авторска үдэшэдөө Гүрэнэй филармонинн концертнэ зал урина. Эхэ, эсэгынгээ, угайнгаа нэрэ саашадаашые нэрлүүлхэ абьястай, бэлиг шадабаритай залуу дуушанда үшөө ехэ зохёохы амжалта, гэр бүлэдөө зол жаргалтай байхыень хүсэе!

Бэлигма ОРБДОЕВА.

1982 оной октябриин 14-дэ соёл, искусствын гуламта гүүлэдэг Түнхэнэй аймагай Далахай нотагта (эндэ «Байгал» театрай директор, Россин соёлой габыята хүдэлмэрилгшэ Д.Ж.Бадлуев, Россин габыята уран зурааша Ч.Б.Шонхоров түрэхэн юм) ерээдүйн «одон» болохо заяатай, ехэ бэлгитэй дуушан болохо Миша хубүүн оог хашхараагаараа энэ дэлхэйе эдэлүүлээ, кадрнуудай таһагта хүдэлдэг Дарима Жаповна эжыгээ, фермер Алексей Михайлович эсэгээ нилээд баярлуулаа һэн. «Кубаниин хасаг ябаһан Михаил Леонидович үбгэ эсэгэмнай Одессын Маяки һууринай байһан, хүхихэдөө, шабар лонхын тэһэртэр дууладаг ехэ шанга хоолойтой байһан, тий-

мэһээ бинь нажаалдаа хүн бэшэ гүб?! һургуулида һурахадаа, шүлэг шанга хоолойгоор уншахадамни, литературымни багша Екатерина Дашеевна Мадыева иигэжэ нэгэтэ хэлээгшэ һэн: «Хоолойншини тембр ехэ һайн, тиймэһээ ши дуулаха ёһотойш». Тийгэжэ геологийн олимпиадада анха түрүүшынхнээ тайзан дээрэ дуулаа һэмби. Ветеринар болохо хүсэлтэй байхадамни, түрэлэйм Слава Цырендоржиев сугтаа, бэе бээ дэмжэн, хүгжэмэй училищы орохыемни дурадхаа. Эжынгээ дэмжэлгээр бинь «академическое пение» таһагта тон бэлгитэй багша Вячеслав Баендаевич Елбаевтай класста, харин Славамни фольклорно таһагта орожо, 4 жэлэй туршда дүүргэжэ гараабди. Удаань Новосибирскын

(Продолжение. Начало в № 23 (632) за 11 июня).

Научное наследие Д. Банзарова, хотя и невелико по объему - шестнадцать опубликованных работ с 1846 по 1851 гг. - весомо по своему содержанию и широте охвата научных проблем. Кроме того, найдены двадцать четыре письма, где автор излагает и отстаивает свою точку зрения по дискуссионным проблемам востоковедения. Д.Б. Банзаров, как и О.М. Ковалевский и другие ученые своего времени, принадлежал к тому поколению отечественных востоковедов, для которых была характерна энциклопедическая широта научных интересов. Он известен не только как монголовед, он много сделал в области тюркологии, алтаистики и маньчжуроведения. Его научная методология основана на историческом подходе к изучаемому материалу, будь это лингвистический, фольклорный или литературный. Для его трудов характерен сравнительно-исторический метод, значительно расширяющий горизонты его исследований.

Специальных литературоведческих работ в наследии Д. Банзарова не найдем, но в его работах, посвященных другим предметам, есть высказывания или отдельные места, позволяющие нам составить более или менее определенное представление о литературоведческих концепциях Д. Банзарова¹⁷. Как известно, для раннего периода литературоведческих работ характерно традиционному филологическое направление исследований. Д. Банзаров, помимо тщательного и кропотливого историко-филологического анализа рукописных, а также изданных первоисточников - средневековых монгольских памятников (не только шаманских, буддийских рукописей, но и летописей, которые, как известно, содержат много литературных источников на старомонгольской письменности и на так называемом "квадратном письме"), занимался расшифровкой монгольских надписей на пайдазах (серебряных дощечках XIII-XIV вв.), на "Чингисовом камне", который был найден неподалеку от Нерчинска в Читинской области и привезен в Петербург в 1832 г. "Чингисов камень", пайдазы монгольских ханов и мн. др. можно увидеть и сейчас в Эрмитаже.

Особое место в ряду источниковедческих работ принадлежит описанию Д. Банзаровым ценнейшего собрания исторических, фольклорных и литературных рукописей, больше известных как "Каталог книг и рукописей на маньчжурском языке, находящихся в Азиатском музее Императорской Академии наук". В разделе IX "Словесность", исследуя особенности жанра романа, определяет художественные особенности маньчжурских, китайских и монгольских исторических романов, а также жанра рассказа. По справедливому замечанию Г.И. Михайлова, "Каталог" Д. Банзарова свидетельствует о способности его автора тонко подмечать своеобразие того или иного произведения, той или иной литературы. Причем, своеобразие подобного рода не является чем-то случайным, мало существенным или преходящим¹⁸. В своей творческой работе Д. Банзаров серьезное внимание уделял переводам. В частности, им переведены на русский язык с ойратского, написанного так называемым "ясным письмом" (тод бичиг), "Историческая поэма об Убаши хунтайджи"; с маньчжурского языка "Путешествие Тулишана", совершенное в Сибирь 1771 г.; со старомонгольского "Путешествие Зая-хамбы в Тибет", принятое в 1734 - 1741 гг. и незавершенный из-за ранней смерти перевод летописи "Золотое сказание" ("Алтан тобчи"); с французского на монгольский "Странствование китайского буддиста IV в. по имени Фа Сян". Таким образом, он первым из монголоведов ввел в научный оборот ряд ценных историко-литературных памятников в жанре "хождений".

ИЗ ИСТОРИИ ИЗУЧЕНИЯ СРЕДНЕВЕКОВОЙ МОНГОЛЬСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В РОССИИ (XIX ВЕК)

Размышляя о становлении и развитии калмыцкой литературы в одной из рецензий на книгу А.В. Попова "Грамматика калмыцкого языка", Д. Банзаров полемизирует с автором, который в предисловии к своей работе пишет, что "у калмыков образовалась своя собственная литература, получившая самобытный характер. К числу произведений калмыцкой литературы А. Попов относит и переводы с тибетского, которые, как он полагает, обработаны лучше, чем такие же переводы на монгольский язык. Желая показать особенности калмыцкой литературы и сделать свою концепцию по этому вопросу более прочной, А. Попов высказал мысль о том, что калмыцкая литература развивалась под влиянием Восточного Туркестана¹⁹. Решительно отвергая данные взгляды автора по калмыцкой филологии, Д. Банзаров поднял несколько актуальных для своего времени литературоведческих проблем. Как одну из важнейших проблем, он рассматривает влияние одной литературы на другую, касается проблемы заимствований и адаптации тибетской литературы на калмыцкой почве. Также его интересовал вопрос - можно ли переводные произведения с тибетского языка, если они даже творчески переработаны, отнести к национальной литературе и можно ли ее назвать "громким именем самобытной литературы"²⁰.

Личность Д.Б. Банзарова и его научно-исследовательская работа были по достоинству оценены его современниками - учеными и писателями - еще в середине XIX в. Сразу после его смерти в июне 1855 г. востоковед П.С. Савельев издал небольшой труд "О жизни и трудах Доржи Банзарова"²¹, где высоко оценил научную деятельность ученого и отметил, что "он заслужил себе место между европейскими ориенталистами". Статьи, посвященные памяти Д. Банзарова, появились в журналах "Современник", "Отечественные записки", "Москвитинин", "Библиотека для чтения" и др.

Н.А. Некрасов в сентябрьском номере журнала "Современник"²², Н.Г. Чернышевский в "Отечественных записках"²³, А. Мельников-Печерский²⁴ писали о Д. Банзарове как о "замечательной личности...", "об одном из полезнейших возделывателей науки"... "об одном из остроумнейших исследователей...", "замечательном русском ориенталисте". Литературовед С.А. Венгеров в 1891 г. в своем "Критико-библиографическом словаре русских писателей и ученых" поместил статью о Д. Банзарове²⁵. В этом же 1891 г. востоковед Г.Н. Потанин издал труды Д.Б. Банзарова со своей статьей о жизни и научной деятельности ученого²⁶. Проф. Н.И. Веселовский в рецензии на издание трудов Д. Банзарова Г.Н. Потаниным в журнале "Исторический вестник" за 1892 г. писал о Д. Банзарове как об "ученом выдающемся способностей", "о действительном необыкновенном явлении"²⁷. В "Энциклопедическом словаре" Ф.А. Брокгауза и И.А. Ефрона во втором томе за 1891 г. появилась

статья о жизни и деятельности Д. Банзарова²⁸. В этом же словаре в 37 томе за 1903 г. автор статьи "Шаманизм", рекомендуя литературу по данной проблематике, первыми приводит известные труды бурятских ученых Д. Банзарова и Г. Гомбоева²⁹. В 1892 г., когда отмечалось 70-летие со дня рождения Д. Банзарова, с высокой оценкой его научных заслуг выступили в печати проф. Н.И. Веселовский, синолог В. Васильев, проф. А. Ивановский, известный литературовед А. Пыпин. Историк А.П. Шапов, высоко оценивая научные заслуги Д. Банзарова, сравнивал его по схожести судьбы с первым русским ученым М.В. Ломоносовым. К столетию со дня рождения ученого в 1922 г. в Иркутске вышла брошюра П. Хороших "Первый бурятский ученый Доржи Банзаров"³⁰ с портретом работы художника А.А. Болдырева-Казарины, с предисловием профессора Б. Петри. В этом же году была напечатана почтовая открытка с портретом, с краткой биографической справкой и с текстом народной песни, посвященной Д. Банзарову. Как свидетельство научных связей русского и немецкого востоковедения, можно привести статью Б.А. Кенделя "Немецкий ученый Доржи Банзаров"³¹. К 150-летию со дня рождения ученого профессором А.А. Белоусовым была напечатана литературоведческая работа "Доржи Банзаров и русская культура 40-50 гг. XIX в."³².

Образ Д. Банзарова запечатлен и в художественной литературе, став предметом творческого вдохновения поэтов и писателей. В 1895 г. в столичном журнале "Детский сборник" появился рассказ А.В. Потаниной, жены и друга Г.Н. Потанина, "Доржи, бурятский мальчик". В журнале "Новая Сибирь" за 1935 г. № 1 напечатана пьеса П.Г. Маляревского "Доржи Банзаров". В 50-х годах XX в. друг за другом появились произведения талантливого бурятского писателя Ч. Цыдендамбаева: повесть "Черныльница Банзарова" (1948) и роман-диалог "Доржи, сын Банзарова" (1952), "Вадали от родных степей" (1959).

ЛИТЕРАТУРА:

- 17 Михайлов Г.И. Вопросы филологии в трудах Д.Б. Банзарова // К столетию со дня смерти Д. Банзарова. Улан-Удэ, 1955. С. 41.
- 18 Там же. С. 45.
- 19 Там же. С. 45.
- 20 Там же. С. 45.
- 21 Савельев П.С. Указ. соч.
- 22 Некрасов Н.А. Полн. собр. соч. и писем. Т. IX. М., 1950. С. 275.
- 23 Отечественные записки. СПб., 1855. С. 83.
- 24 Мельников А. (Андрей Печерский). ПСС. Т. I. СПб., 1897. С. 64.
- 25 Венгеров С.А. Критико-библиографический словарь русских писателей и ученых. Т. II. СПб., 1891. С. 85-88.
- 26 Банзаров Д.Б. Черная вера или шаманство у монголов и другие статьи Д. Банзарова. Предисловие "Очерк жизни и деятельности Д. Банзарова" и редакция Г.Н. Потанина. СПб., 1891 // Исторический вестник. Т. 47. СПб., 1892.
- 27 Банзаров Д. // Энциклопедический словарь под ред. И.Е. Андреевского. Издатель Ф.А. Брокгауз и И.А. Ефрон. Т. II а. СПб., 1891. С. 881-882.
- 28 Веселовский Н.И. Шаманизм // Энциклопедический словарь под ред. И.Е. Андреевского. Издатель Ф.А. Брокгауз и И.А. Ефрон. Т. XXXIX. СПб., 1903. С. 121.

В 1969 г. выходит историческая драма Н. Дамдинова "Доржи Банзаров", которая не один год шла на подмостках Бурятского театра драмы и его же поэма "Песня о Доржи Банзарове". В 1992 г. Н. Дамдинов вновь обращается к банзаровской теме и пишет документальный рассказ "Кандидат Казанского университета"³³. Из поэтов Бурятии свои стихи Д. Банзарову посвятили Б. Барадин (1912), Ц. Дашиев (1917), Р. Шоймарданов (2002), впоследствии некоторые из них стали песнями.

Еще один немаловажный факт. Во время разведов по Сибири как чиновник особых поручений Главного управления при генерал-губернаторе Восточной Сибири в 1850-1855 гг. Д.Б. Банзаров знакомится с декабристами. Известен его портрет, написанный Н.А. Бестужевым. Все это свидетельствует о том, что Доржи Банзаров был не только незаурядным ученым, но и интересным, обаятельным, открытым человеком.

Одним из представителей казанской школы монголоведов является Галсан Гомбоев (1818-1863), который прошел сложный путь от ламы Кулун-Нурского (Гусинозерского) дацана, т.е. от профессионального буддийского служителя с совершенным знанием бурятского, монгольского, тибетского языков до преподавателя Казанского, затем Санкт-Петербургского университетов, известного ученого-востоковеда середины XIX в. Наряду с преподавательской работой, он активно занимался научно-исследовательской и переводческой деятельностью. В 1858 г. Г. Гомбоев издает монгольскую летопись XVII в. "Алтан тобчи" анонимного автора и в качестве приложения к ней включает в своем переводе на русский язык ойратскую поэму "История Убаши-Хун тайджия и его войны с ойратами". Это был второй перевод поэмы через десять с небольшим лет, так как первый перевод, выполненный Д. Банзаровым и переданный О.М. Ковалевскому в рукописи, сгорел во время пожара в Варшаве. Видные востоковеды, работавшие с Г. Гомбоевым в одно время - В.В. Григорьев, П.С. Савельев,

Традиции востоковедения

Д.Б. Банзаров - давали высокую оценку его работам. В XX в. его деятельность привлекает внимание российских ученых: сибирского историка П.П. Хороших³⁴, казанского ученого А.С. Шофман³⁵. Фольклористическую деятельность Г. Гомбоева исследовал М.П. Хамаганов в монографии "Бурятская фольклористика"³⁶. В 1966 г. в журнале "Байкал" была напечатана статья известного бурятского писателя Ильи Мадасона "Встреча Галсана Гомбоева с Л.Н. Толстым"³⁷, в которой приведены неизвестные сведения о жизни бурятского ученого ламы в Казани и о его встрече с Л.Н. Толстым, тогда еще студентом Казанского университета. Жизнь и деятельность Г. Гомбоева привлекает внимание историка Д.Б. Улымжиева, который наиболее полно и обстоятельно, привлекая все имеющиеся материалы, в том числе архивные, сумел представить во всей полноте и многогранности личность педагога и ученого³⁸.

Нас, естественно, волнует встреча Г. Гомбоева с Л.Н. Толстым. В дневниковых записях Л.Н. Толстого за 1847 г. читаем: "17 марта (Казань). Вот уже шестой день как я поступил в клинику..."³⁹. Именно в клинике Казанского университета произошла эта знаменательная встреча, которая дала огромный творческий импульс этим двум замечательно талантливым людям. Можно с уверенностью сказать сегодня, что интерес Л.Н. Толстого к буддизму, к "восточным мотивам" зародился в их совместных беседах о буддизме, о его философии. В конце 1969 г. вышла книга И. Линдера "Толстой и шахматы". Литературовед Н.Н. Гусев, бывший секретарь Л.Н. Толстого, прочитав книгу И. Линдера, указал на допущенную им неточность. В своем письме Линдеру Н.Н. Гусев писал: "У Толстого написано задание: сыграть проигранное в шахматы не "Лиле", а "Ламе". Речь идет о буддийском ламе, раненом грабителями, который вместе с Толстым содержался в то время в клинике Казанского университета. От него Толстой впервые узнал основы буддийского мировоззрения"⁴⁰. В 1985 г. завершено очередное издание собрания сочинений Л.Н. Толстого в 22-х томах. В дневниковой записи от 7 апреля 1847 г. говорится: "... Заниматься английским и латинским языками, римским правом и правилами... и окончить правила внутреннего образования, и отыграть потерянное ламе в шахматы"⁴¹. Там же в конце книги в комментариях дается пояснение: "С бурятским ламой Толстой познакомился в 1847 в Казанском госпитале"⁴².

Елизавета БАЛДАНМАКСАРОВА,
 доктор филологических наук,
 ведущий научный сотрудник Института мировой литературы РАН.
 (Продолжение следует).

- 30 Хороших П.П. Первый бурятский ученый Доржи Банзаров (к столетию со дня рождения). Краткий биографический очерк. Иркутск, 1922.
- 31 Немецкий ученый о Доржи Банзарове // Записки Бурят-Монгольского НИИ культуры. XX. Улан-Удэ, 1956. С. 180-182.
- 32 Белоусов А.А. Доржи Банзаров и русская культура 40-50 гг. XIX века. Первый бурятский ученый (К 150-летию со дня рождения). Улан-Удэ, 1973. С. 39.
- 33 Дамдинов Н. Кандидат Казанского университета (документальный рассказ) // Правда Бурятии. 1992. 16-19 июня.
- 34 Хороших П.П. Бурятский ученый Галсан Гомбоев // Бурят-Монгольское востоковедение, № 3-4. Верхнеудинск, 1927. С. 55-58.
- 35 Шофман А.С. Галсан Гомбоев (1818-1863) // Записки Бурят-Монгольского НИИК. Вып. XXIV. Улан-Удэ, 1957. С. 296.
- 36 Хамаганов М.П. Бурятская фольклористика. Улан-Удэ, 1962. С. 240-275.
- 37 Мадасон И. Встреча Галсана Гомбоева с Л.Н. Толстым // Байкал. № 3. 1966. С. 146-147.
- 38 Улымжиев Д.Б. Бурятский ученый-востоковед Галсан Гомбоев (1818-1863). К 175-летию со дня рождения. Улан-Удэ, 1993; Улымжиев Д.Б. Страницы отечественного монголоведения. Казанская школа монголоведов. Улан-Удэ, 1994.
- 39 Толстой Л.Н. Собрание соч. в 22-х томах. Т. 21. М., 1985. С. 7.
- 40 Цит. по: Мадасон И. Встреча Галсана Гомбоева с Л.Н. Толстым // Байкал. № 3. 1966. С. 146-147.
- 41 Толстой Л.Н. Собрание соч. в 22-х томах. Т. 21. С. 12-13.
- 42 Там же. С. 524.

Байгалай мэдээсэлэй форум

Манай Газар замби Мүнөөдөр Харыш - Танилгашагүйгөөр хубилшоо. (Даши ДАМБАЕВ.)

Бүмбэрсэг дэлхэйн заха холын буланһаа түрэлхидтээ телефоноор шууд хөөрөлдэхэеэ гадуур Интернетээр «золголсохо», захил ябуулха, мэдээсэл дамжуулха - мүнөө юрэ бусын үзэгдэл бэшэ. Тиймэһээ алтан дэлхэй алыган дээрэшни мэтээр бүри эли, дүтэ болонхой. Бүхэдэлхэйе бүһэлхэн Хэлхээ холбооной Агуухэ хүсэн лэ!

Буряадай Президент Вячеслав НАГОВИЦЫН Байгалай мэдээсэлэй хуралдаа нээхэдээ, нэн түрүүн оньһон түхээрэлгэнүүдэй үндэр туйлалтануудые тэмдэглээд, удаань форумдоо хабаадагшадта ийгэжэ хандаа: «Шэнэдхэн хубилгалтын үшөө нэгэ богоһо алхахаяа байнабди. Уладай дунда мэдээсэл тараалгын хэрэгсэлнүүд үргэнөөр дэлгэржэ, «эди шэдинь» элиржэ, удангүй эгээлэй болохо. Харин мүнөө хүн бүхэн компьютертай, Интернеттэй танилшые һаа, тэдэнэй бүхы арга боломжонуудые мэдэнгүй. Эгээл тиймэһээ хүгжэлтын ямар харгыгаар дабшаха тухайгаа хөөрөлдэхэ сагнай хүрээжэ ерээбэ». Үнэхөөроошые, хуралдаанай үедэ тон орёо асуудалнууд бодхоогдожо, холо ойроһоо бууһан айлшадтай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар зүб шиидхэбэринүүд бэдэрэгдээ.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствоын харгалзалга доро Байгалай мэдээсэлэй форум энэ удаа бүри үргэн дэлхэсэ абаа. Казахстанһаа, Россин нислэлһээ, Воронежһоо, Татарстанһаа, Красноярскһаа, Свердловскһоо, Томскһоо, Яхадһаа, Тываһаа, Эрхүүһээ, Амарай хизаарһаа болон бэшшые нотаг нугануудһаа олондо мэдээсэлгын эмхинүүдые хүтэлбэрилэгшэд, сурбалжалагшад дүрбэн үдэрэй туршада бэе бээтээ дүтөөр харилсажа, дүршлөөрөө хубаалдаа.

Үдэр бүри үргэлжэ «үнгэ бүрийн» удхатай шэнэ мэдээ бээ дээрээ шэнгэн абанабди. Ажабайдалһаа хойнотохогүйн тулада, бэе бээтээсэ урилдан һагад мэдээсэл бэдэрхэдээ, оньһон түхээрэлгэнүүдые «жолоодонобди». Магад, эгээл тиймэһээ мүнөө хүнүүдэй хоорондох холбоон хурдан, гүйхэн... Сагай эрьбесэ эршэдэнэдэл мэтэ.

В.Наговицын, А.Северов

«ЗҮГӨӨР БИ БОДОС БЭШЭБ... УЯРХА СЭДЬХЭЛ ЗҮРХЭТЭЙБ...»

Өөрын онсо хараа бодолтой, ажабайдалтай, уг гарбалтай, Эхэ шотагтай холо ойрын олон тоото сурбалжалагшадые Байгалай мэдээсэлэй хуралдаан нэгэдүүлжэ, бэе бээтээсэ танилсаха, урда урдаһаа харалсажа дүтөөр харилсаха хоморой арга олгуулба.

«БЭШЭХЭ БЭЛИГ - БУРХАНАЙ БЭЛЭГ»

Зэргэлээд оршодог Тыва Республикын Соёлой болон үндэһэтэнэй политикын министрэй орлогшо Роман Тас-оолтой хөөрөлдөөһөө:

- Тывада мүнөө дээрээ хэдэ хэблэл тоологдоноб?

- Һүүһэй жэлүүдтэ Тывада хуулигаар бээ мэдүүлээгүй сонин болон сэтгүүлүүдэй тоо аяар 47 хүрэнэ. Олоһорһондонь би балай баярланагүйб. Юундэб гэхэдэ, арад зоний һонирхол татадаг хэблэлүүд үсөөп. Зондоо хэрэггүй сонин хэблэжэ, дэмы хооһоор мүнүгээсэ гаргашаланхаар, шанар һайтайнуудыень үлөөхөөр саг тулажа ерээд байна.

- Ямар ушар шалтаганһаа хэблэлнүүдэй тоо олоһорооб?

- Хуулинууд хэблээдэ гаранайл удаа хүсэндөө ородог гээд мэдээжэ. Эгээл тиймэһээ 131-дэхи хуулийн баталагдаһан саһаа шотагай Захиргаан бүхэн өөрын сонин байгуулхаяа оролдоно. Юундэб гэхэдэ, республикын хэмжээндэ хэблэлэндэ орходоо мүнүгэн багаар гаргашалагдана ха юм. Энэһиень би мүн лэ дэмжэжэгүйб. Ямаршые удхагүй сонинуудые гүрэнэй мүнүгөөр хэблэжэ байһанай хэрэг бии аал?

Миний һанамжаар, алтан гуурһатай арбаад сурбалжалагшадта үндэр салин үгэхэ зуураа тэрээндэ хүрөөмөөр эриэтэ табича, ажалаа ябуулбал, зүйтэй байдаг, олонийтэдэ хэрэгтэй хэблэлнүүд нара харадаг.

- Тывада сэтгүүлшэниие бэлдээдг хургуули бии гү?

- Тывагай гүрэнэй университеттэ сэтгүүлшэдые бэлдээдг тусгаар факультатив байгуулагданхай. Өөрынгөө нэгэ ажаглалта хэлээгүй.

- Уншагшадтамнай һонирхолтой байха аабза.

- Хүн бүхэн сурбалжалагша болодоггүй. Бэрхэ сэтгүүлшэн болохын тулада тусгаар хургуули балайшые хэрэггүй. Саанаһаа бэшэхэ бэлиг шадабари байха ёһотой гээд би бодомжолноб. Россин олонхи сэтгүүлшэд (40-60 процент хубинь) ондоо һалбарһаа ерэгшэд шуу.

- «Буряад үнэн - Дүхэрнэ» - республикын хэмжээндэ буряад хэлэн дээрэ хэблэгдээдг ори ганса сонин болоно. Танда түрэлхи хэлэн дээрээ бэшэгдэн сонинууд бии гү?

- Үхибүүдтэ зориулһан «Одохонууд», залуушуулай «Тувагай залуушуул», бүгэдэ арадай «Үнэн» сонинууд бултадаа үндэһэн хэлэн дээрэ гараһа. Гадна багшанарта зориулһан «Башкыр» («Багша») гэжэ сонин хоёр хэлэн дээрэ

Р. Тас-оол

хэблэгдээдг.

- Бүхэдэлхэйн экономикын уналта танай республика руу хүрээжэ ерээ гү?

- Республикын бюджетдэй 85 процент хубинь федеральна һангай юм. Москва регионудай урда уялгаа дүрэн түгэс бээлүүдэнэ. Тиймэһээ бидэ мүнүгэнэй дуталдал мэдэрээгүй байнабди. Олондо мэдээсэлгын хэрэгсэлнүүдэнишые урданайхидаал ажалаа ябуулһаар.

«АДТАН ГУУРЬАТАЙШУУЛАЙ ХОЙНОО АГНУУРИ»

Воронежий «Молодой Коммунар» сонинной ахамад редактор Александр Пирогов өөр тухайгаа, хэблэлэйнгээ түб тухай ийгэжэ хөөрөбэ: «Би мүнөө дүшээ «алхажа» ябанаб. 23-тайдаа редакторай тушаалда дэб-жүүлэгдээ һэм. Удаань хэдэн олон проектнүүдые бээлүүлээб - сонинуудые байгуулааб. Нютагтаа түрүү сурбалжалагша гээд нэрэ түрэтэйб. Тийхын тулада амаралтагүйгөөр хүдэлөөб. Хэлэ бэшэгэй дээдэ хургуули түгэсхөөб, удаань хэдэн мэргэжэл абааб - экономистын, юристын... Гуурһаа туршаха гэнэн хүсэл эсгэһээм дамжуулагдажа болоо, эжымни - эрдэмтэн.

Миний мүнөө хүтэлбэрилжэ байһан сониниие хэблэгдээд гүрэнһөө мүнүгэн һомологдодог. Гэбшые олзынгоо ехэнхи хубинь рекламн ашаар олодогбди. Манай сурбалжалагшад һарадаа 50 мянган түхэриг салин

абана. Үндэр салин тогтоохын тулада, сонинийнгоо шанар дээрэ, нэрэ түрэ дээрэ нилээд хүдлөөбди. Манай сонин - «шара сонин» бэшэ. Би алтан гуурһатайшуулай хойноһоо «агнуури» хэдэгби. Тиймэһээ хамагай эрхимүүдыень ажалда абадагби».

СУРБАЛЖАЛАГШАДАТА - ГЭР БАЙРА!

Татарстанай олондо мэдээсэлгын бүхы эмхинүүдые «дали» дороо абанаб «Гатмедиа» бүлгэмэй генеральна директорэй орлогшо Айдар Салимгарев

Хүн түрэлтэнэй гүн ухаанай үндэр туйлалтын - түмэр түхээрэлгэнүүдэй үүргын үндэжэ байхадань, Даши Дамбаевай уянгата мүнүүдэ эзэлүүдгүй һанагдаадхина: Захагүй мүнхэ Замбуулин соо Юумэн бүхэн Өөрын хуули ёһотой. Унжагай Юрэ бусын урасхал соо Урдажа ябан бишые - Баһал өөрын хуулитайб. Зүгөөр Би бодос бэшэб. Зүбшөөхэ ухаан, Уярха сэдьхэл зүрхэтэйб...

нютагайнгаа мүнөөдэрэй байдал тухай ийгэжэ дуулагаба: «Бүхэдэлхэйн экономикын уналтые Татарстан хамагай ехээр мэдэрээ. Россин үйлдэбэрин мантан томо олонхи байгууланууд Татарстанда оршодог туладань, мүнүгэнэй дуталдалһаа боложо, 100 гаран мянган зон ажалгүй үлэжэ байна. Татарстанай Правительствоо Россин тухай программада орожо, олонийтын хүдэлмэри хүгжөөхэ хэрэгтэ 10 миллиард түхэриг нютаг руугаа татажа шадаа. Тийхын тулада Москва руу хоёр гүрозвик дансанууд абаашагдаа. Программада орожо шадаһанайнгаа ашаар, эды ехэ мүнэ гэр-байрын коммунальна ажахы заһабарилга руу шэглүүлхэ аргатай болоо.

Социальна урьһаламжа Татарстанда угаа дэлгэрэнги. Юундэб гэхэдэ, барилгын жаса руу республикын бүхы эмхинүүд олзынгоо 1 процент хубине дамжуулаад, хүдэлмэрилэгшэдөө гэр

байратай болгоно. Тэдэн нэгэ харын туршада 2-3 мянган түхэриг хэмжээнэй урьһаламжа түлэнэ. Тон һайниинь гэхэдэ, жэл бүри 50 сурбалжалагша иимэ урьһаламжа абаха аргатай юм».

ТЕЛЕ-ДАМЖУУЛГЫН ТУЙЛАЛТА ТУСГААР ЕХЭ

1960 оной декабриин 31-дэ Буряадта 162 метр үндэртэй телевизкэ бодхоогдон гээд мэдээжэ. Удангүй Улаан-Үдын телевидениин студи нээгдээ. Тэрэ гэхээр зургаан жэлэй үнгэрхэдэнь, «Орбита» гэнэн станиций ашаар Түбэй телевидени айл бүхэндэ буужа ерэнэ байна. Һаяхана мэтэ.

Инфраструктура хүгжөөлгын талаар Буряад Республикын Правительствоын Түрүүлэгшын

Этигэлэй Хамбын ордоной дэргэдэ

орлогшо Александр Фоменкын хүтэлбэри доро Байгалай мэдээсэлэй хуралдаанда хабаадагшад Россидэ цифровой дамжуулга яагаад дэлгэрүүлхэ тухай хөөрөлдөө «түхэрэн шэрээгэй» дэргэдэ эрхилээ. Буряадай телевидениин генеральна директор Александр Варфоломеевэй хэлһээр, шэнэ оньһон техникээр хангагдаатай республикын гол телевидени мүнөөшые цифровой дамжуулга ябуулһаар бэлэн. Тийгэбэлнэ теле-дамжуулануудай зургааны болон абяань бүри тодо һайн болохо гээд хүлээгдэнэ.

Регионуудай телекомпанинууд цифровой дамжуулгаар ажалаа яагаад ябуулһаб гэжэ Россин Хэлхээ холбооной болон олондо мэдээсэлгын министрэй орлогшо Дмитрий Северов ойлгуулжа үгөө.

Цифровой дамжуулгада бүхы дэлхэй шэлжэн орожо байнхай. Гэбшые Россидэ бүтээсэтэйгөөр энэ хэрэг ябуулхын тулада, тусгаар тодо программа баталагданайгүй гээд «дүхэриг шэрээдэ» хабаадагшад онсолон тобшолбо. Эрээдүйдэ телевидени цифрой аргаар Буряадташые дамжуулагдажа эхилхэнэ лабтай!

ТҮБ АЗИН ТҮРҮҮ АРАДАЙ ТАНИЛСАЛГА

Түүхын зохиолнуудта тодорһон Түб Азин арад түмэнэй үндэр туйлалтанууд олонийтын һонирхол татаһаар. Илангаяа тэдэнэй ажабайдал мүнөөшые

гүйсэд дүүрэнээр шэнжэлэгдээгүй. Эртэ үеын балар сагта манай галабай урда тээхи аяар 2-дохи зуун жэлдэ шанга гүрэн түрэ байгуулжа шадаһан хунну (гунну, сонну) арадай Буряадай дэбисхэр дээрэ ажаһууһан тухай бодото гэршэлгэнүүд М. Хангаловай нэрэмжэтэ түүхын музейдэ олоной һонорто дэлгэгдэнхэй.

Хяагтын музейн элитэ эрдэмтэн Лидия Сахаровскаягай ашаар Байгалай мэдээсэлэй хуралдаанда хабаадагшад хунну арадай ажаһууһан үе саг руу «бусаа», удаань Ивалгын аймагта оршодог Түб Азин хунну арадай түүхэтэ хото руу айлшалаа. Тэндэ Буряадай гуннуудай тусхай жасые хүтэлбэрилдэг Олег Булутов эртэ үеын элитэ хотын үлэгдэлнүүдтэй танилсуулаа. Гунну арадай ээлжэтэ фестивалин хэмжээн соо бөөнэрэй орон нютагайнгаа олоо түмэн эзэдтэй холбоо байгуулгын ёһолол, буряад арадай шагай наадан, номо годлөөр харбалга, үзэсхэлэнтэ концерт-наадан соносхогдон байгаа. Мэдээсэл тараалгын һалбарин түлөө-

ЭТИГЭЛ ТҮРҮҮЛЭН ЭТИГЭЛЭЙ ХАМБАДАА МҮРГЭМЭЙ

Нүгэлтэ үйлэнүүдээр элбэгжэн оршон дэлхэйдэ этигэлэй зула бадараһан Этигэлэй Хамбадаа мүргэмэй гээд, мэдээсэлэй форумдоо хабаадагша бүхэн үндэр түрэлтэ ламын үзэсхэлэнтэ ордоной дэргэдэ наманшалжа болоо. Янжама Васильевагай, Москвагай элитэ эрдэмтэн Виктор Звягинай, Жалсан ламын урда бүхы дэлхэйе гайхууһан мүнхэ бээтэй Хамба лама тухай тоогүй олон асуудалнуудые сэтгүүлшэд табихаар бэлэн байба.

Дасанай дэргэдэхи жэгтэй зохид оршон байдалда олзо тухай бэшэ, ондоо үндэр бодолнууд түрэнэ: «Сансарын хүрдэһөө ходорон гараха аргагүйдөө хамаг хүн амитан зоболонто һаһаа золы хойноһоо зориһоор үнгэрэгдэнэ. Хорбоо юртэмсын жамма ёһо лэ! Мүнхын удха, хогиосон шанар, пангин зүйл...»

Сарюна ЭРАДИНЬЕВА, С. ДОНДОКОВАГАЙ фото-зурагууд.

(Үргэлжэлэлын удаадахи дугаарта гараха).

Хуннуудай хотолоо

ИСТОКИ ИХ СТАБИЛЬНОГО ТРУДА

Поликлиника №3 Улан-Удэ встречает свой 30-летний юбилей

А.Н.Ханхалаева

Медсестра Ющенко Светлана в перевязочной

3-хмесячный Марк на руках педиатра Л.Д.Улановой

В лаборатории

К середине 70-х годов первичная медицинская помощь населению, строящихся кварталов и Соснового поселка Улан-Удэ, оказывалась амбулаториями, которые были расположены на лесозаводе, 40 квартале в общежитии ЗММК, и поликлиникой №4.

Улан-Удэ в то время переживал период подъема, шло активное строительство жилья целыми кварталами. Обслуживаемая территория представляла собой большую строительную площадку, население возрастало с каждым годом. Появилась острая необходимость дальнейшего развития как амбулаторно-поликлинического, так и стационарного обеспечения города.

НАСТОЯЩЕЕ ФОРМИРУЕТСЯ ИЗ ПРОШЛОГО

Инициаторами строительства нового больнично-поликлинического комплекса были министр здравоохранения республики Л.Д. Мадыева, руководитель района И.А. Антакшинова. Много сил и энергии при строительстве приложил талантливый организатор здравоохранения, главный врач городской больницы №1 В.В. Ангапов. Здание построили за короткий срок. Поликлинику назвали консультативной.

В состав стационарно-поликлинического объединения входили поликлиника №4 и станция скорой помощи.

Заведующей консультативной поликлиникой назначили А.П. Ринчинову, работавшую ранее заведующей терапевтическим отделением поликлиники №4. Она создала амбулаторную службу новой поликлиники. Коллектив состоялся небольшой, но молодой. Дело в том, что участвовавшими врачами и медсестрами работали вчерашние выпускники. 27 тысяч населения распределили на 8 терапевтических участков.

С 1981-го по 1987 годы поликлиникой руководила Т.Ф. Петонова. В годы ее работы открыли дневной стационар, отделение профилактики, ввели нумерацию амбулаторных карт. Также внедрены новые системы оплаты труда, в том числе новый хозяйственный механизм, работал бригадный подряд. С 1987-го по 1989-е годы поликлиникой руководила Р.Г. Азарнаева, которая продолжила начинания предшественниц.

С 1990 по 2001 год главным врачом уже самостоятельной поликлиники №9 работала заслуженный врач РБ, кандидат медицинских наук З.Х. Малакшинова.

Обслуживаемое население составляло 49,4 тысячи человек. В 1992 году образовали территориальное медицинское объединение №3, в состав которого вошли поликлиника №9, детская поликлиника №3, женская консультация.

Зинаида Харитоновна пришлось организовать многие службы самостоятельного учреждения. Сформирована финансово-экономическая служба, главным бухгалтером со дня образования работала Е.Г. Дондокова. Планово-финансовый отдел в разное время возглавляли П.И. Субонова, Э.П. Хингелова, Н.В. Найданова. Отделом кадров руководили Д.А. Самбарова, Л.И. Стоярова.

Наибольшее развитие получила общеврачебная практика: открыли 7 амбулаторий врача общей и 1 амбулаторию семейной практики. Организовали работу АТПК, ещё раз доказав эффективность совместной деятельности участковых служб взрослой, детской поликлиники и женской консультации.

Большое внимание уделили развитию информационных технологий. Создали и внедрили автоматизированные программы "Госпитализация", "Флюорография", "Смертность", "Артериальная гипертензия", "Лаборатория", "Обращаемость к узким специалистам", "Временная нетрудоспособность", "Иммунизация детского населения". Заведующими орметодотделом работала Л.Д. Мадыева (в прошлом министр здравоохранения РБ), М.Ц. Сарапулова, З.М. Николаева. С 1999 года заместителем по ОМР назначили А.Н. Ханхалаеву, с 2001 года - Л.М. Очирову, отличника здравоохранения РФ. Заместителями главного врача по лечебной работе были Л.А. Сергеева, М.Ц. Сарапулова, Л.С. Бутуханова, в настоящее время - Н.К. Батуева. Клинико-экспертную работу возглавляли и координировали заслуженные врачи РБ Т.С. Алексеева, Л.С. Базарова, их деятельность продолжила заслуженный врач РБ И.М. Дашанимаева.

В открытом в 1993-м году филиале размещены женская консультация с дневным стационаром и отделение детской реабилитации. Ранее руководила женской консультацией С.И. Бороева, в настоящее время - Л.И. Ергонова.

Детская поликлиника №3 находится на 1-2 этажах жилого дома и имеет в составе 2 педиатрических и специализированное, дошкольное и школьно-подростковое отделения. Прием ведется по 12-ти специальностям. Детскую поликлинику возглавляли Г.А. Попадюк, С.А. Апаханова, Ж.П. Эрдынеева, Л.И. Имеева, в настоя-

Коллектив поликлиники. 1978 год.

щее время заведующая детской поликлиники - заслуженный врач РБ О.И. Юрова.

В 1991-м году открыта клиническая лаборатория, заведующей со дня открытия работает Н.И. Манжикова. Сегодня деятельность лаборатории постоянно совершенствуется, осваиваются новые методики исследований, количество проводимых анализов за 18 лет возросло в 3,5 раза. Перечень исследований соответствует потребностям поликлинических служб. В 2006-2007 годах освоили новую аппаратуру, поступившую в рамках приоритетного национального проекта "Здоровье", в том числе - ИФА. Диагностическая служба невозможна без рентген-исследований. Рентген-кабинет, открытый в 2002 году, возглавил врач высшей категории Игорь Агапович Николаев - замечательный диагност, который воспитал не одно поколение специалистов-рентгенологов. Сегодня кабинетом руководит Т.Д. Очирова.

В 1998-м году на базе отделения узких специалистов и диагностических служб организовали консультативно-диагностическое отделение, которое возглавила заслуженный врач РБ Д.Д. Царапкина. В том же году физиотерапевтическое отделение реорганизовали в отделение восстановительного лечения, на которое возложили ответственную задачу - реабилитацию больных и инвалидов. Возглавляет отделение по сей день заслуженный врач РБ Н.Н. Павлова.

Многочисленное звено работников поликлиники - медсестринское - возглавляла В.С. Павлова, Р.П. Косарева, В.Г. Хороших. Акушерку высшей категории, которая показала себя отличным организатором, В.Г. Хороших в 2004-м году назначили главным специалистом по работе с сестринским персоналом Министерства здравоохранения РБ. В настоящее время главная медсестра поликлиники Л.Д. Доржиева.

В 2000-м году ТМО-3 с целью приведения в соответствие с номенклатурой учреждений здравоохранения переименовали в городскую поликлинику №3. С этого года ее возглавила А.Н. Ханхалаева, заслуженный врач РБ.

В состав учреждения входят взрослая, детская поликлиники, женская консультация, 8 амбулаторий в жилых массивах и отдаленном поселке Энергетик, три из которых открыты в 2003, 2004 и 2006 годах, отделаны на современном уровне, оснащены всем необходимым оборудованием, обеспечены кадрами: работают 10 врачей общей практики и 3 - семейной. В амбулаториях открыты 3 филиала клинической лаборатории и больным нет необходимости посещать поликлинику для сдачи анализов. Функционируют койки дневного стационара, физиокабинеты. В связи с отсутствием учебной базы для первичной специализации и повышения квалификации для врачей общей практики в Улан-Удэ дальнейшее развитие общеврачебной практики в поликлинике затруднено.

У ПОЛИКЛИНИКИ - НОВОЕ ЗДАНИЕ

В 2007-м году построено новое здание поликлиники на 350 посещений в смену, общей площадью 2556,4 кв.м. 3-х этажное здание имеет лечебно-диагностические кабинеты.

Поликлинику оснастили современным оборудованием и мебелью на общую сумму 30 миллионов рублей. Это рентген-диагностический комплекс "Медикс-Р-Амиго" на три рабочих места, укомплектованный автоматизированной системой для работы врача и оцифровкой; ультразвуковой сканер экспертного класса "Акувик" фирмы "Медиссон", позволяющий проводить 3-мерное ультразвуковое исследование в реальном времени, с цветным дисплеем и 4-мя датчиками; автоматический биохимический анализатор, аппараты функциональной и лабораторной диагностики. Кроме этого в течение 2006-2007 года получено оборудование в рамках приоритетного национального проекта на 8,3 млн. руб.: 2 лабораторных комплекта, 2 УЗИ-аппарата, "Sonoline G20" и "LOGIQ 100", цифровые маммограф и флюорограф, дистроуретроскоп, гистероскоп, кольпоскоп, фетальный монитор.

Поликлиника - одна из крупных в городе по количеству обслуживаемого населения (70 тысяч человек): обслуживает жителей спальных районов города и пригородного поселка Энергетик. В структуру поликлиники входят: главное здание, где расположены консультативно-диагностическое, терапевтическое, педиатрическое отделения, отделение медсестров. Детская поликлиника, женская консультация и 8 амбулаторий расположены в жилых массивах в приспособленных помещениях.

В амбулаториях развернуты групповые практики - терапевты и врачи общей практики с педиатрами, а в микрорайоне Энергетик работают 3 семейных врача. В целях доступности медицинской помощи, а также снижения нагрузки на диагностические службы поликлиники в 3-х амбулаториях (Сосновый поселок, 47 квартал, посёлок Энергетик) организована работа клинических лабораторий, физиокабинеты, дневной стационар. Во всех амбулаториях производится регистрация ЭКГ.

Участковая служба - основная сила поликлиники. На сегодня работают 20 терапевтических, 10 общеврачебных, 3 семейных, 18 педиатрических, 5 акушерско-гинекологических участков. Специализированную помощь оказывают персонал консультативно-диагностического отделения взрослой и детской поликлиники. По лицензии на медицинскую деятельность, полученной в 2007 году, врачебная помощь оказывается по 27 специальностям.

Комплексная профилактическая работа проводится в школьном и дошкольном отделениях, которые обслуживают 7 среднеобразовательных школ, 3 среднеспециальных учебных заведения, школу-интернат для слабослышащих детей, 9 детских садов.

О сегодняшнем дне, о буднях и заботах медицинского персонала поликлиники №3 мы расскажем позже на страницах газеты. Ведь объёмный труд поликлиники, владеющей столь большими ресурсами, невозможно отразить на одной полосе. Профессионализм и благородные порывы души - вот на чём зиждется стабильный труд коллектива.

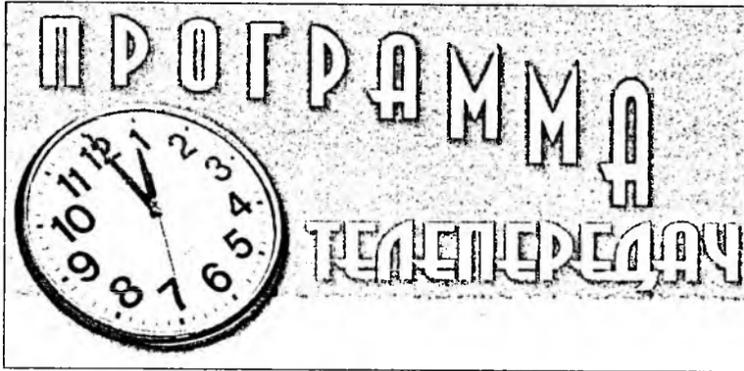
Янжамба КИМ.

Фото Р.Н.БАЗАРОВА.

№26(21720)

Дүхэрнэ

№26(635)

Суббота, 6

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13.20 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.20 ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ
16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИНДОМ
16.50 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.00 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.20 «СЛЕД»
20.10 «ЖДИ МЕНЯ»
21.00 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «МОРСКОЙ ПАТРУЛЬ»
23.30 «НА ВСЕ РАДИ ЛЮБВИ»
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ. НОЧНОЙ КАНАЛ «ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ»
01.00 «СЕКРЕТАРШИ»
02.00 «ГРЯЗНЫЕ МОКРЫЕ ДЕНЬГИ»
02.50 Х/Ф «ЖЕСТОКИЙ ЗАХВАТ»
04.20 Х/Ф «ДЕМОНЫ ПРОШЛОГО»

«РОССИЯ»

- 06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.05, 09.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
09.55 Х/Ф «ДВЕНАДЦАТЬ СТУЛЬЕВ»
11.50, 18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ

Вторник, 7

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13.20 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.20 ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ
16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИНДОМ
16.50 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.00 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.20 «СЛЕД»
20.10 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
21.00 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «МОРСКОЙ ПАТРУЛЬ»
23.30 «ВМЕСТЕ НАВСЕГДА»
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ. НОЧНОЙ КАНАЛ «ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ»
01.00 «СЕКРЕТАРШИ»
02.00 «ГРЯЗНЫЕ МОКРЫЕ ДЕНЬГИ»
02.50 «МАССОВКА»
03.20 Х/Ф «ГУРУ»
05.00 Т/С «БОГАТСТВО»

«РОССИЯ»

- 06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.05, 09.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
09.55 ТАЙЗАН
10.15 УЛГУР
10.25 «САГАЙ СУУРЯАН»
10.50 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
11.50, 18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.45 М/Ф «МИССИС УКСУС И МИСТЕР УКСУС»
12.55 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
14.00 Т/С «ГОНКА ЗА СЧАСТЬЕМ»
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ ТУРЕЦКОГО»

- 12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 М/Ф «ВЕРНИТЕ РЕКСА»
13.05 Х/Ф «ДВЕНАДЦАТЬ СТУЛЬЕВ»
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Х/Ф «ДВЕНАДЦАТЬ СТУЛЬЕВ»
18.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.00 Т/С «ОДНАЖДЫ БУДЕТ ЛЮБОВЬ»
20.00 Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 Т/С «ВЫЗОВ». «КОРАБЛЬ-ПРИЗРАК»
23.45 «ПОДСТРОЧНИК». 1 Ф. «МИР»
01.50 ВЕСТИ +
02.10 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ». ДО 02.40

КУЛЬТУРА

- 08.00 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.50 Х/Ф «МОРСКИЕ РАССКАЗЫ»
13.10, 03.25 Д/Ф «МОНАСТЫРЬ РИЛА»
13.25 Д/Ф «ХОРОВОД. БАБЬЕ СЧАСТЬЕ»
14.05 ЛИНИЯ ЖИЗНИ. В ТРЕТЬЯК
15.00 СПЕКТАКЛЬ «ВСТРЕЧИ»
16.05 Н. ТЭФФИ «В ВАГОНЕ», «АНТЕЙ» И «МАЛЫР»
16.35 ПРОВИНЦИАЛЬНЫЕ МУЗЕИ РОССИИ
17.00 М/С «СЕРЕБРЯНЫЙ КОНЬ»
17.25 М/Ф «ПРИВЕТ МАРТЫШКЕ». «ВЕСЕЛАЯ КАРУСЕЛЬ»
17.45 Д/Ф «СКОТЧ-ТЕРЬЕР»
17.50 Т/С «СКИППИ»
18.20 Д/С «НАЕДИНЕ С ПРИРОДОЙ». «НОЧЬ ЛЕОПАРДА»
18.50 Д/Ф «КАЗИМИР МАЛЕВИЧ»
19.00 КОНЦЕРТ ГОСУДАРСТВЕННОГО АКАДЕМИЧЕСКОГО СИМФОНИЧЕСКОГО ОРКЕСТРА РОССИИ ИМ. Е. Ф. СВЕТЛАНОВА

Отдел рекламы • 21-62-62 • Отдел рекламы

- 16.35 СУД ИДЕТ
17.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.00 Т/С «ОДНАЖДЫ БУДЕТ ЛЮБОВЬ»
20.00 Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 Т/С «ВЫЗОВ». «КОРАБЛЬ-ПРИЗРАК»
23.45 «ПОДСТРОЧНИК». 2 Ф. «ИНОСТРАНКА»
01.55 ВЕСТИ +
02.15 Х/Ф «КАМУФЛЯЖ»

КУЛЬТУРА

- 07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.50 Х/Ф «ЖИЗНЬ ДЭВИДА КОППЕРФИЛДА, РАССКАЗАННАЯ ИМ САМИМ»
14.05, 02.40 Д/Ф «ДЖЕННЕ. ГЛИНЯНЫЙ ГОРОД»
14.20 Т/С «РОБИН ГУД»
15.50 «ЖИВОЕ ДЕРЕВО РЕМЕСЕЛ»
16.05 Н. ТЭФФИ «СОБАКА»
16.35 Д/С «СОКРОВИЩА ПРОШЛОГО»
17.00 М/С «СЕРЕБРЯНЫЙ КОНЬ»
17.25 М/Ф «АИСТ». «ВЕСЕЛАЯ КАРУСЕЛЬ»
17.45 Д/Ф «НЕМЕЦКИЙ БОКСЕР»
17.50 Т/С «СКИППИ»
18.20 Д/С «НАЕДИНЕ С ПРИРОДОЙ». «КОРОЛЕВСТВО ГОРЫ БОГА»
18.50 Д/Ф «ГЕНРИХ МОРЕПЛАВАТЕЛЬ»
19.00 Н. МЯСКОВСКИЙ. СИМФОНΙΑ № 6
20.05 Д/Ф «ЧИНКВЕ-ТЕРРЕ. ЗЕМЛЯ МЕЖДУ СКАЛАМИ И МОРЕМ»
20.50 «МАГИЯ МОЗГА»
21.20, 02.55 Д/С «КАК СОЗДАВАЛИСЬ ИМПЕРИИ». «МАЙЯ»
22.05 Д/Ф «ЖИЗНЬ КАК КОРРИДА»
23.05 Х/Ф «ФИЛЕР»
00.50 Х/Ф «ЖИЗНЬ БЕРЛИОЗА»
03.45 Д/Ф «ЛЕВИ СТРАУСС»

Ариг Ус

- 07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
08.00 «ТАКСИ»

- 19.55 Д/Ф «АЛЕКСЕЙ АРАКЧЕВ: ПИСЬМА К ИМПЕРАТОРУ»
20.50 «МАГИЯ МОЗГА»
21.20, 02.40 Д/С «КАК СОЗДАВАЛИСЬ ИМПЕРИИ». «БРИТАНИЯ: КРОВЬ И СТАЛЬ»
22.10 ОСТРОВА. В. ТАЛЫЗИНА
22.55 Х/Ф «ОСЕНЬ»
00.50 Х/Ф «ЖИЗНЬ БЕРЛИОЗА»
03.45 Д/Ф «ГИ ДЕ МОПАСАН»

Ариг Ус

- 08.30 М/С «НАСТОЯЩИЕ МОНСТРЫ»
09.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА
09.30 Х/Ф «ПРЕДВЕСТНИКИ БУРИ»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «КОТОПЕС»
12.30 М/Ф «КРУТЫЕ БОБРЫ»
13.00 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД!»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
14.00 «ТАКСИ»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
17.20 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.20 «АБИТУРИЕНТ-2009»
19.30 Т/С «УНИВЕР»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
20.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21.30 «УНИВЕР»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 Х/Ф «КРУТОЙ ПАРЕНЬ»

Тивиком

- 06.00, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.00 Т/С «АФРОМОСКВИЧ»
06.30 «РЕАЛЬНЫЙ СПОРТ»
06.45 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ
07.40 «ЗВАНЫЙ УЖИН»
08.30 «СОЛДАТЫ-7»
09.30, 12.30, 16.30, 19.00, 23.30 «24»
10.00 «В ЧАС ПИК»
11.00 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ
12.00 Д/Ф «КОРЕЯ. ПЕРЕКРЕСТОК РЕЛИГИЙ»

- 08.30 «АБИТУРИЕНТ-2009». ПОГОДА
08.45 М/Ф
09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
09.30 Х/Ф «КРУТОЙ ПАРЕНЬ»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «КОТОПЕС»
12.30 М/Ф «КРУТЫЕ БОБРЫ»
13.00 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД!»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
14.00 «ТАКСИ»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
17.20 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.20 «АБИТУРИЕНТ-2009»
19.30 Т/С «УНИВЕР»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
20.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21.30 Т/С «УНИВЕР»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 Х/Ф «ПРОДЕЛКИ В КОЛЛЕДЖЕ»

Тивиком

- 06.00, 06.25, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.15, 12.30, 16.30, 23.30 «24»
06.45 НОВОСТИ «ЭНЭ ЦАГТ» (ТК «АИСТ МОНГОЛИЯ»)
07.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.35 «ЗВАНЫЙ УЖИН»
08.35 «СОЛДАТЫ-8»
09.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
10.00 «В ЧАС ПИК»
11.00 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ
12.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
13.00 «ЗВАНЫЙ УЖИН»
14.00 Х/Ф «ЗАКУСОЧНАЯ НА КОЛЕСАХ»
16.00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ». «ЗАБЫТЫЕ КУМИРЫ»
17.00 «НЕОБЪЯСНИМЫЕ ЯВЛЕНИЯ»
18.00 «В ЧАС ПИК»
19.00 «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
19.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
20.00 «НЕОБЪЯСНИМЫЕ ЯВЛЕНИЯ»

- 13.00 «ЗВАНЫЙ УЖИН»
14.00 Х/Ф «РОТВЕЙЛЕР»
16.00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ». «РОССИЯ 2017»
17.00 «КАТАСТРОФЫ»
18.00 «В ЧАС ПИК»
19.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
20.00 «НЕОБЪЯСНИМЫЕ ЯВЛЕНИЯ»
21.00 «СОЛДАТЫ-8»
22.00 «ГРОМКОО ДЕЛО»: «ОТВЕРЖЕННЫЕ»
23.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
00.00 «АКТУАЛЬНОЕ ЧТИВО»
00.15 «РЕПОРТЕРСКИЕ ИСТОРИИ»
00.45 «НОВОСТИ ДНЯ»
01.15 Т/С «СПЕЦНАЗ»
02.15 Х/Ф «МЕРТВЫЙ МОЗГ»
03.35 «ВОЕННАЯ ТАЙНА»
04.20 «ГРОМКОО ДЕЛО»: «ОТВЕРЖЕННЫЕ»
05.10 Д/Ф «ВОЗВРАЩЕНИЕ ПРОРОКА»
05.50 НОЧНОЙ МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ

СТС - «БАЙКАЛ»

- 18.50, 20.05, 21.55, 22.30, 23.20, 00.05, 00.50, 01.50 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ
06.00 Т/С «ЭВРИКА»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 Х/Ф «ВСЕ ТИП-ТОП, ИЛИ ЖИЗНЬ ЗАКА И КОДИ»
07.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 Т/С «КРЕМЛЕВСКИЕ КУРСАНТЫ»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
10.00 ГАЛИЛЕО
11.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
12.00 ГАЛИЛЕО
12.30 Т/С «КАДЕТСТВО»
14.00 М/С «КИМ ПЯТЬ-С-ПЛЮСОМ»
14.30 М/С «ЧАРОДЕЙКИ»
15.00 М/С «101 ДАЛМАТИНЕЦ»
15.30 Х/Ф «ВСЕ ТИП-ТОП, ИЛИ ЖИЗНЬ ЗАКА И КОДИ»
16.00 Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА»
16.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.30 ГАЛИЛЕО
19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
20.00 Т/С «КРЕМЛЕВСКИЕ КУРСАНТЫ»
21.00 «ЛЮБОВЬ - НЕ ТО, ЧТО КАЖЕТСЯ...»
22.00 Х/Ф «ИДУЩИЙ В ОГНЕ»
00.30 КИНО В ДЕТАЛЯХ
01.30 Х/Ф «КОМА»
03.10 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

- 21.00 «СОЛДАТЫ-8»
22.00 «ЧРЕЗВЫЧАЙНЫЕ ИСТОРИИ»: «НЕВЕСТА НА ЗАКАЗ»
23.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
00.00 «АКТУАЛЬНОЕ ЧТИВО»
00.15 Х/Ф «ПИЛА»
02.10 «НОВОСТИ ДНЯ»
03.00 «ТАЙНЫ ВАШЕЙ СУДЬБЫ. ЭЗО ТВ»
05.00 Д/Ф «В ПОИСКАХ НОВОГО КОВЧЕГА»
05.25 НОЧНОЙ МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ

СТС - «БАЙКАЛ»

- 05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ
06.00 Т/С «ЭВРИКА»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 Х/Ф «ВСЕ ТИП-ТОП, ИЛИ ЖИЗНЬ ЗАКА И КОДИ»
07.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 Т/С «КРЕМЛЕВСКИЕ КУРСАНТЫ»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
10.00 «ЛЮБОВЬ - НЕ ТО, ЧТО КАЖЕТСЯ...»
11.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
12.00 ГАЛИЛЕО
12.30 Т/С «КАДЕТСТВО»
14.00 М/С «КИМ ПЯТЬ-С-ПЛЮСОМ»
14.30 М/С «ЧАРОДЕЙКИ»
15.00 М/С «101 ДАЛМАТИНЕЦ»
15.30 Х/Ф «ВСЕ ТИП-ТОП, ИЛИ ЖИЗНЬ ЗАКА И КОДИ»
16.00 Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА»
16.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.30 ГАЛИЛЕО
19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
20.00 Т/С «КРЕМЛЕВСКИЕ КУРСАНТЫ»
21.00 «ЛЮБОВЬ - НЕ ТО, ЧТО КАЖЕТСЯ...»
22.00 Х/Ф «РОБОКОП»
00.30 «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
01.00 Х/Ф «ЧТО-ТО НОВЕНЬКОЕ»
02.55 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

- 07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.05 Т/С «ЛЕБЕДИНЫЙ РАЙ»

НТВ

- 07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.05 Т/С «ЛЕБЕДИНЫЙ РАЙ»
10.00 КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ
12.00 «СРЕДНИЙ КЛАСС»
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.35 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
16.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
19.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20.30 Т/С «ПРАВИЛО ЛАБИРИНТА»
22.15 Т/С «ПСЕВДОНИМ «АЛБАНЕЦ»-2»
23.10 ОЧНАЯ СТАВКА
00.20 Т/С «ХОРОШИЕ ПАРНИ»
01.15 «ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ»
02.05 «QUATTROUOTE». ПРОГРАММА ПРО АВТОМОБИЛИ
02.40 ТЕННИС. УИМБЛДОНСКИЙ ТУРНИР. ФИНАЛ. МУЖЧИНЫ
04.25 ОСОБО ОПАСЕН!
05.05 Т/С «ХОЛИМ ОДНОГО ДЕРЕВА»
06.00 Т/С «АЭРОПОРТ»

5 КАНАЛ

- 08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11.30, 14.30, 17.30, 00.20 СЕЙЧАС
11.40 Д/С «ЛЕСНОЙ КИТАЙ»
12.40 СЕКРЕТЫ ЦРУ
13.35 «ЗАТЕРЯННЫЙ МИР»
14.45 МОЯ ПЛАНЕТА
15.15 Х/Ф «МИСС МАРПЛ. НЕМЕЗИДА»
17.50 Д/Ф «ОРУЖИЕ РОССИИ. ТЕХНОЛОГИЯ ПРОРЫВА»
18.45 Д/С «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. КОРОЛЕВА ЛЬВИЦ»
19.50 МОЯ ПЛАНЕТА
20.50 Д/Ф «ДЖАНИ ВЕРСАЧЕ. ДИЗАЙНЕР ДЛЯ МАФИИ»
21.45 ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112
21.50 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ
23.00 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. ВОЛШЕБНАЯ КОЖА»
00.00 ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112
01.00 Х/Ф «ПОСЛАННИК СМЕРТИ»
02.50 НОЧЬ/ПРОСТРАНСТВО/ЛЕПОРК
03.20 Х/Ф «КРОВЬ И БЕТОН»
05.10 Х/Ф «БЕЗОПАСНОЕ МЕСТО»
06.45 Д/Ф «ЗАГАДОЧНЫЕ БОЛОТНЫЕ МУМИИ»

- 10.00 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ
12.00 «СРЕДНИЙ КЛАСС»
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.35 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
16.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
19.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20.30 Т/С «ПРАВИЛО ЛАБИРИНТА»
22.15 Т/С «ПСЕВДОНИМ «АЛБАНЕЦ»-2»
23.10 ОЧНАЯ СТАВКА
00.20 Т/С «ХОРОШИЕ ПАРНИ»
01.15 ГЛАВНАЯ ДОРОГА
01.50 «ТЫ СМЕШНО!»
02.45 Х/Ф «ПУТНИК В НОЧИ»
04.35 ОСОБО ОПАСЕН!
05.15 Т/С «ХОЛИМ ОДНОГО ДЕРЕВА»
06.10 Т/С «АЭРОПОРТ»

5 КАНАЛ

- 08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11.30, 14.30, 17.30, 00.20 СЕЙЧАС
11.40 Т/С «РОЖДЕННЫЕ УБИВАТЬ. ОСТРОВ»
12.40 Д/Ф «ОРУЖИЕ РОССИИ. ТЕХНОЛОГИЯ ПРОРЫВА»
13.35 «ЗАТЕРЯННЫЙ МИР»
14.45 МОЯ ПЛАНЕТА
15.25 Д/С «ВЫДАЮЩИЙСЯ XX ВЕК»
16.30 Д/Ф «ВТОРОЙ ТАЙНЫЙ ФРОНТ»
17.50 Д/Ф «ГОРОД СЛЕПЫХ. ПОСЕЛОК РУСИНОВО»
18.45 Д/С «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. ЛАСКОВЫЕ ГИГАНТЫ»
19.50 МОЯ ПЛАНЕТА
20.50 Д/Ф «ПРЕКРАСНАЯ ЕЛЕНА»
21.45 ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112
21.50 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ
23.00 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. ИЗ ЖИЗНИ АКУЛ»
00.00 ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112
01.00 Х/Ф «ХРАМ ЛЮБВИ»
03.30 НОЧЬ/ЗВУК/ГОРИБОЛЬ
04.00 Х/Ф «ИЗОБРЕТАТЕЛЬ АЛЕКС»
07.30 Д/С «БИЛЕТ В ПРИКЛЮЧЕНИЕ»

НТВ

Среда, 8

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13.20 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.20 ПОНЯТЬ, ПРОСТИТЬ
16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИНДОМ
16.50 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.00 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.20 «СЛЕД»
20.10 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
21.00 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «МОРСКОЙ ПАТРУЛЬ»
23.30 ДЕНЬ СЕМЬИ, ЛЮБВИ И ВЕРНОСТИ. ПРАЗДНИЧНЫЙ КОНЦЕРТ
НОЧНЫЕ НОВОСТИ. НОЧНОЙ КАНАЛ «ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ»
01.20 «ГРЯЗНЫЕ МОКРЫЕ ДЕНЬГИ»
02.50 «МАССОВКА»
03.20 Х/Ф «МОЯ ЖИЗНЬ В АЙДЛВАЙЛДЕ»
05.20 «ДЕТЕКТИВЫ» ДО 05.45

«РОССИЯ»

06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.05, 09.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
09.55 «ОПУСТЕЛА БЕЗ ТЕБЯ ЗЕМЛЯ...» МАЙЯ КРИСТАЛИНСКАЯ
10.50 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
11.50, 18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.45 М/Ф «ПЕТУХ И БОЯРИН»
12.55 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
14.00 Т/С «ГОНКА ЗА СЧАСТЬЕМ»
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ ТУРЕЦКОГО»
16.35 СУД ИДЕТ
17.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.00 Т/С «ОДНАЖДЫ БУДЕТ ЛЮБОВЬ»
19.30 Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 Т/С «ВЫЗОВ». «ПРОПАВШИЕ»
23.45 «ПОДСТРОЧНИК». 3 Ф. «ЛЮБОВЬ»
01.55 ВЕСТИ +
02.15 Х/Ф «УБИТЬ «ШАКАЛА»
03.40 «КИНЕСКОП». «31-Й МОСКОВСКИЙ МЕЖДУНАРОДНЫЙ КИНОФЕСТИВАЛЬ». ДО 04.32

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.00 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.20 Х/Ф «ВАЛЕРИЙ ЧКАЛОВ»
11.50 Д/Ф «ХЭИНСА. ХРАМ ПЕЧАТНОГО СЛОВА»
13.20 Д/Ф «ЖИЗНЬ КАК КОРРИДА. Е. ОБРАЗЦОВА»
14.30 Т/С «РОБИН ГУД»
16.05 Н. ТЭФФИ «СОБАКА»
16.35 Д/С «СОКРОВИЩА ПРОШЛОГО»
17.00 М/С «СЕРЕБРЯНЫЙ КОНЬ»
17.25 М/Ф «ОСТОРОЖНО, ОБЕЗЬЯНКИ!»
17.45 Д/Ф «АНГЛИЙСКИЙ БУЛЬДОГ»
17.50 Т/С «СКИППИ»
18.20 Д/С «НАЕДИНЕ С ПРИРОДОЙ». «СКОПА. ЯСТРЕБ-РЫБОЛОВ»
18.50 Д/Ф «АВРААМ ЛИНКОЛЬН»
19.00 Д/Ф «ИСКУССТВО ПЕНИЯ. ЭПОХА КИНО»
20.00 «ВОЙНА ЖОЗЕФА КОТИНА»
20.50 «МАГИЯ МОЗГА»
21.20 Д/С «КАК СОЗДАВАЛИСЬ ИМПЕРИИ». «ДРЕВНИЙ ЕГИПЕТ»
22.10 «НОБЕЛЕВСКИЕ ЛАУРЕАТЫ»
22.55 Х/Ф «КОРОТКИЕ ВСТРЕЧИ»
00.50 Х/Ф «ЖИЗНЬ БЕРЛИОЗА»
02.45 Д/Ф «НАКАЗАНИЕ МАРСИЯ». ТИЦИАН»
02.55 Д/С «КАК СОЗДАВАЛИСЬ ИМПЕРИИ». «ДРЕВНИЙ ЕГИПЕТ»
03.45 П. ЧАЙКОВСКИЙ. «ДУМКА»

АРИГ УС

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
08.00 «ТАКСИ»

21-62-62

08.30 «АБИТУРИЕНТ-2009». ПОГОДА
08.45 М/Ф
09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
09.30 Х/Ф «ПРОДЕЛКИ В КОЛЛЕДЖЕ»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «КОТОПЕС»
12.30 М/Ф «КРУТЫЕ БОБРЫ»
13.00 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД!»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ!»
14.00 «ТАКСИ»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
17.20 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.20 «АБИТУРИЕНТ-2009»
19.30 Т/С «УНИВЕР»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
20.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21.30 Т/С «УНИВЕР»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 Х/Ф «ЗДЕСЬ И СЕЙЧАС»

Тивиком

06.00, 06.25, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.15 «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
06.45 НОВОСТИ «ЭНЭ ЦАГТ» (ТК «АИСТ МОНГОЛИЯ»)
07.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.35 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
08.35 Т/С «СОЛДАТЫ-8»
09.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
10.00 «В ЧАС ПИК»
11.00 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ
12.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
12.30, 23.30 «24»
13.00 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
13.55 Х/Ф «МАКСИМАЛЬНОЕ УСКОРЕНИЕ»
15.45 «ДАЛЬНИЕ РОДСТВЕННИКИ»
16.00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ». «КИНО-ИСТОРИИ»
17.00 «ШИРЛИ-МЫРЛИ»
18.00 «НЕОБЪЯСНИМЫЕ ЯВЛЕНИЯ»
19.00 «В ЧАС ПИК»
19.00 «АЗИАТСКИЕ ГУННЫ» ДОК ФИЛЬМ

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

19.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
20.00 «НЕОБЪЯСНИМЫЕ ЯВЛЕНИЯ»
21.00 Т/С «СОЛДАТЫ-8»
22.00 «ДЕТЕКТИВНЫЕ ИСТОРИИ»: «БЕЗУМЦЫ В ЗАКОНЕ»
23.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
00.00 «АКТУАЛЬНОЕ ЧТИВО»
00.15 Х/Ф «ВОЗВРАЩЕНИЕ РЕАНИМАТОРА»
02.05 «НОВОСТИ ДНЯ»
02.35 «ДАЛЬНИЕ РОДСТВЕННИКИ»
03.00 «ТАЙНЫ ВАШЕЙ СУДЬБЫ. ЭЗО ТВ»
05.00 Д/Ф «В ПОИСКАХ НОВОГО КОВЧЕГА»
05.25 НОЧНОЙ МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ
06.00 Т/С «ЭВРИКА»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 Х/Ф «ВСЕ ТИП-ТОП, ИЛИ ЖИЗНЬ ЗАКА И КОДИ»
07.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 Т/С «КРЕМЛЕВСКИЕ КУРСАНТЫ»
09.00, 09.30, 13.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
10.00 Т/С «ЛЮБОВЬ - НЕ ТО, ЧТО КАЖЕТСЯ...»
11.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
12.00 ГАЛИЛЕО
12.30 Т/С «КАДЕТСТВО»
14.00 М/С «КИМ ПЯТЬ-С-ПЛЮСОМ»
14.30 М/С «ЧАРОДЕЙКИ»
15.00 М/С «101 ДАЛМАТИНЕЦ»
15.30 Х/Ф «ВСЕ ТИП-ТОП, ИЛИ ЖИЗНЬ ЗАКА И КОДИ»
16.00 Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА»
16.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.30 ГАЛИЛЕО
18.30 НЕСЛАБЫЙ ПОЛ
19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
20.00 Т/С «КРЕМЛЕВСКИЕ КУРСАНТЫ»
21.00 Т/С «ЛЮБОВЬ - НЕ ТО, ЧТО КАЖЕТСЯ...»
22.00 Х/Ф «РОБОКОП-2»
00.00 НЕСЛАБЫЙ ПОЛ
00.30 «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
01.00 Х/Ф «ТАНЕЦ-ВСПЫШКА»

Четверг, 9

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13.20 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.20 ПОНЯТЬ, ПРОСТИТЬ
16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИНДОМ
16.50 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.00 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.20 «СЛЕД»
20.10 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
21.00 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «МОРСКОЙ ПАТРУЛЬ»
23.30 «ВАЛЕНТИН СМИРНИТСКИЙ. БОЛЬШЕ, ЧЕМ ПОРТОС»
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ. НОЧНОЙ КАНАЛ «ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ»
01.00 «ГРЯЗНЫЕ МОКРЫЕ ДЕНЬГИ»
02.30 «МАССОВКА»
03.10 Х/Ф «ПРОПАВШИЕ»
04.40 Т/С «БОГАТСТВО»
05.30 «ДЕТЕКТИВЫ»

«РОССИЯ»

06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.05, 09.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
09.55 «ТОЛИ»
10.15 «БУРЯД ОРОН»
10.50 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
11.50, 18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.45 М/Ф «ДВА БОГАТЫРЯ»
12.55 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
14.00 Т/С «ГОНКА ЗА СЧАСТЬЕМ»
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ ТУРЕЦКОГО»
16.35 СУД ИДЕТ
17.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.00 Т/С «ОДНАЖДЫ БУДЕТ ЛЮБОВЬ»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

20.00 Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 Т/С «ВЫЗОВ». «ПРОПАВШИЕ»
23.45 «ПОДСТРОЧНИК». 4 Ф. «ВОЗВРАЩЕНИЕ»
01.50 ВЕСТИ +
02.10 Х/Ф «УНИЖЕННЫЕ И ОСКОРБЛЕННЫЕ»

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.00 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.20 Х/Ф «ЭТО СЛУЧИЛОСЬ В МИЛИЦИИ»
13.15 Д/Ф «ЛАЛИБЭЛА. НОВЫЙ ИЕРУСАЛИМ В АФРИКЕ»
13.30 «РЕЗЕЦ И МУЗЫКА. С. КОНЕНКОВ»
14.15 Д/Ф «ЗНАМЯ И ОРКЕСТР, ВПЕРЕД!»
14.45 Т/С «РОБИН ГУД»
16.15 Н.В. ГОГОЛЬ. «ТАРАС БУЛЬБА»
16.35 Д/С «СОКРОВИЩА ПРОШЛОГО»
17.00 М/С «СЕРЕБРЯНЫЙ КОНЬ»
17.25 М/Ф «ОБЕЗЬЯНКИ И ГРАБИТЕЛИ». «ОБЕЗЬЯНКИ В ОПЕРЕ»
17.45 Д/Ф «РОТВЕЙЛЕР»
17.50 Т/С «СКИППИ»
18.20 Д/С «НАЕДИНЕ С ПРИРОДОЙ». «ГЛАЗАМИ ДЕЛЬФИНА»
18.50 Д/Ф «ИСКУССТВО ПЕНИЯ. ЭРА ТЕЛЕВИДИЯ»
19.45 Д/С «ЗАПАС ПРОЧНОСТИ»
20.50 «МАГИЯ МОЗГА»
21.20, 02.55 Д/С «КАК СОЗДАВАЛИСЬ ИМПЕРИИ». «ДРЕВНИЙ ЕГИПЕТ»
22.10 «НОБЕЛЕВСКИЕ ЛАУРЕАТЫ»
22.55 Х/Ф «УСПЕХ»
00.50 Х/Ф «СКРЫТОЕ СЛОВО»
02.20 В.А. МОЦАРТ. КОНЦЕРТ ДЛЯ ФОРТЕПИАНО С ОРКЕСТРОМ № 17
03.45 Д/Ф «РОБЕСЬПЕР»

АРИГ УС

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
08.00 «ТАКСИ»
08.30 «АБИТУРИЕНТ-2009». ПОГОДА
08.45 М/Ф

21-62-62

09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
09.30 Х/Ф «ЗДЕСЬ И СЕЙЧАС»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «КОТОПЕС»
12.30 М/Ф «КРУТЫЕ БОБРЫ»
13.00 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД!»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ!»
14.00 «ТАКСИ»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
17.20 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.20 «АБИТУРИЕНТ-2009»
19.30 Т/С «УНИВЕР»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
20.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21.30 Т/С «УНИВЕР»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 Х/Ф «ГРЯЗНЫЕ ПРАВИЛА»

Тивиком

06.00, 06.25, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.15 «АЗИАТСКИЕ ГУННЫ»
06.45 НОВОСТИ «ЭНЭ ЦАГТ» (ТК «АИСТ МОНГОЛИЯ»)
07.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.35 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
08.35 Т/С «СОЛДАТЫ-8»
09.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
10.00 «В ЧАС ПИК»
11.00 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ
12.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
12.30, 23.30 «24»
13.00 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
14.00 Х/Ф «ДИКАРЬ»
15.50 «ДАЛЬНИЕ РОДСТВЕННИКИ»
16.00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ». «ЖЕРТВЫ СЕКТАНТСКИХ ИГРИШ»
17.00 «НЕОБЪЯСНИМЫЕ ЯВЛЕНИЯ»
18.00 «В ЧАС ПИК»
19.00 «РАДАР-СПОРТ»
19.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
20.00 «НЕОБЪЯСНИМЫЕ ЯВЛЕНИЯ»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

21.00 Т/С «СОЛДАТЫ-8»
22.00 «СЕКРЕТНЫЕ ИСТОРИИ»: «ДЕТЕКТОР ЛЖИ. МАГИЯ СЫСКА»
23.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
00.00 «АКТУАЛЬНОЕ ЧТИВО»
00.15 Х/Ф «ДОРОГА НА АРЛИНГТОН»
02.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
03.00 «ТАЙНЫ ВАШЕЙ СУДЬБЫ. ЭЗО ТВ»
05.00 «КОРЕЯ. ПЕРЕКРЕСТОК РЕЛИГИЙ»
05.25 «НОЧНОЙ МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ»

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ
06.00 Т/С «ЭВРИКА»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 Х/Ф «ВСЕ ТИП-ТОП, ИЛИ ЖИЗНЬ ЗАКА И КОДИ»
07.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 Т/С «КРЕМЛЕВСКИЕ КУРСАНТЫ»
09.00 НЕСЛАБЫЙ ПОЛ
09.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
10.00 Т/С «ЛЮБОВЬ - НЕ ТО, ЧТО КАЖЕТСЯ...»
11.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
12.00 ГАЛИЛЕО
12.30 Т/С «КАДЕТСТВО»
13.30, 00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
14.00 М/С «КИМ ПЯТЬ-С-ПЛЮСОМ»
14.30 М/С «ЧАРОДЕЙКИ»
15.00 М/С «101 ДАЛМАТИНЕЦ»
15.30 Х/Ф «ВСЕ ТИП-ТОП, ИЛИ ЖИЗНЬ ЗАКА И КОДИ»
16.00 Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА»
16.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.30 ГАЛИЛЕО
18.30 НЕСЛАБЫЙ ПОЛ
19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
20.00 Т/С «КРЕМЛЕВСКИЕ КУРСАНТЫ»
21.00 Т/С «ЛЮБОВЬ - НЕ ТО, ЧТО КАЖЕТСЯ...»
22.00 Х/Ф «РОБОКОП-3»
00.30 «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
01.00 Х/Ф «МУЖЬ»
03.45 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ
07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.05 Т/С «ЛЕБЕДИНЫЙ РАЙ»

Пятница, 10

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13.20 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.20 ПОНЯТЬ, ПРОСТИТЬ
16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИНДОМ
16.50 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.00 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.20 «СЛЕД»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

20.10 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
21.00 «ПОЛЕ ЧУДЕС»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Х/Ф «КИНГ-КОНГ»
01.50 Х/Ф «ВЫШИВАЛЫ»
03.30 Х/Ф «ТОНИ РОУМ»
05.20 Х/Ф «СОПЕРНИЦА»
06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.05, 09.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
09.55 «МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. ИРИНА РОЗАНОВА»
10.50 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
11.50, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ

21-62-62

12.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.45 М/Ф «ИВАШКА ИЗ ДВОРЦА ПИОНЕРОВ»
12.55 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
14.00 Т/С «ГОНКА ЗА СЧАСТЬЕМ»
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ ТУРЕЦКОГО»
16.35 СУД ИДЕТ
17.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.00 Т/С «ОДНАЖДЫ БУДЕТ ЛЮБОВЬ»
20.00 «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 «ЮРМАЛА». ФЕСТИВАЛЬ ЮМОРИСТИЧЕСКИХ ПРОГРАММ

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

23.55 Х/Ф «СИТУАЦИЯ 202. ОСОБЫЙ ПЕРИОД»
02.10 Х/Ф «СЧАСТЛИВАЯ ПРОПАЖА»
07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.50 Х/Ф «ПЕТР ПЕРВЫЙ»
15.10, 03.35 Д/Ф «ОСТРОВ ПРИНЦА УЭЛЬСКОГО. РОДИНА ПЛЕМЕНИ ХАЙДА»
15.30 «РОБИН ГУД»
16.15 Н.В. ГОГОЛЬ. «ТАРАС БУЛЬБА»
16.35 Д/С «СОКРОВИЩА ПРОШЛОГО»
17.00 М/С «СЕРЕБРЯНЫЙ КОНЬ»
17.25 М/Ф «КАК ОБЕЗЬЯНКИ ОБЕДАЛИ». «ГИРЛЯНДА ИЗ МАЛЫШЕЙ»

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.05 Т/С «ЛЕБЕДИНЫЙ РАЙ»
10.00 ДАЧНЫЙ ОТВЕТ
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 ОСОБО ОПАСЕН!
12.00 «СРЕДНИЙ КЛАСС»
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.35 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
16.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
19.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20.30 Т/С «ПРАВИЛО ЛАБИРИНТА»
22.15 Т/С «ПСЕВДОНИМ «АЛБАНЕЦ»-2»
23.10 ОЧНАЯ СТАВКА
00.20 Т/С «ХОРОШИЕ ПАРНИ»
01.20 БОРЬБА ЗА СОБСТВЕННОСТЬ
01.55 «ТЫ СМЕШНОЙ!»
02.45 Х/Ф «НУЖНЫЕ ЛЮДИ»
04.40 ОСОБО ОПАСЕН!
05.20 Т/С «ХОЛМ ОДНОГО ДЕРЕВА»
06.10 Т/С «АЭРОПОРТ»

5 КАНАЛ

08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11.30, 14.30, 17.30, 00.20 СЕЙЧАС
11.40 Т/С «РОЖДЕННЫЕ УБИВАТЬ. В ЗАСАДЕ»
12.40 Д/Ф «ГОРОД СЛЕПЫХ. ПОСЕЛОК РУСИНОВО»
13.35 «ЗАТЕРЯННЫЙ МИР»
14.45 МОЯ ПЛАНЕТА
15.40 Д/Ф «КОГДА ПОГОДА ИЗМЕНИЛА ИСТОРИЮ. АВАРИЯ «ДЕЛЬТЫ-191»
16.30 Д/Ф «ВОЙНА ПЕРЕБЕЖЧИКОВ»
17.50 Д/С «ДУЭЛЬ РАЗВЕДОК. РОССИЯ-ГЕРМАНИЯ»
18.45 Д/С «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. БОРОДАВЧИК»
19.50 МОЯ ПЛАНЕТА
20.50 Д/Ф «ПЯТЬ ПУЛЬ ДЛЯ ЛЕННОНА»
21.45 ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112
21.50 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ
23.00 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. ЧЕРНЫЙ ЛЕОПАРД»
00.00 ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112
01.00 Х/Ф «НЕУКРОТИМЫЙ»
03.20 НОЧЬ/СЛОВА/КУРИЦЫН
03.50 Х/Ф «КОГДА ПРОБЬЕТ ВОСЕМЬ СКЛЯНОК»
05.30 Х/Ф «ДРУГОЙ МИР»

5 КАНАЛ

08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11.30, 14.30, 17.30, 00.20 СЕЙЧАС
11.40 Т/С «РОЖДЕННЫЕ УБИВАТЬ. ПРЕСЛЕДОВАНИЕ»
12.40 Д/С «ДУЭЛЬ РАЗВЕДОК. РОССИЯ-ГЕРМАНИЯ»
13.35 «ЗАТЕРЯННЫЙ МИР»
14.45 МОЯ ПЛАНЕТА
15.35 Д/С «РОБОТЕКА»
16.30 Д/Ф «МАРАФОНЦЫ РАЗВЕДКИ»
17.50 Д/С «ТЕРРОР В СТИЛЕ РЕТРО»
18.45 Д/Ф «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. ЭСТРЕМАДУРА. ЗАБЫТЫЙ ЛЕС ИСПАНИИ»
19.50 МОЯ ПЛАНЕТА
20.50 Д/Ф «АСПИРИН ДЛЯ БРЮСА ЛИ»
21.45 ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112
21.50 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ
23.00 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. СУДЬБА ОЛЕНЯ»
00.00 ЭКСТРЕННЫЙ ВЫЗОВ 112
01.00 Х/Ф «ШЕРИФ УОРЛОКА»
03.20 НОЧЬ/МТЕЛЛЕКТ/ЧЕРНИГОВСКАЯ
03.50 Х/Ф «ЮЛИЙ ЦЕЗАРЬ»
05.50 Х/Ф «ТАНГО»
07.20 Д/Ф «ОХОТНИК НА КРОКОДИЛОВ»

№26(21720)

Дүхэрнэ

№26(635)

Table with columns for time and program name. Programs include 'Ариг Ус', 'Тивиком', 'СТС - БАЙКАЛ', 'НТВ'.

Table with columns for time and program name. Programs include 'Ариг Ус', 'Тивиком', 'СТС - БАЙКАЛ', 'НТВ'.

Table with columns for time and program name. Programs include 'Ариг Ус', 'Тивиком', 'СТС - БАЙКАЛ', 'НТВ'.

Table with columns for time and program name. Programs include 'Ариг Ус', 'Тивиком', 'СТС - БАЙКАЛ', 'НТВ'.

Table with columns for time and program name. Programs include 'Ариг Ус', 'Тивиком', 'СТС - БАЙКАЛ', 'НТВ'.

Суббота, 11

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Отдел рекламы 21-62-62

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Отдел рекламы 21-62-62

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Отдел рекламы 21-62-62

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Отдел рекламы 21-62-62

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Воскресенье, 12

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Отдел рекламы 21-62-62

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Отдел рекламы 21-62-62

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Отдел рекламы 21-62-62

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Отдел рекламы 21-62-62

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Продается пятистенный дом (10х7) на вывоз по адресу: с.Бичура ул. Октябрьская, 112.

Продается новый брусовой дом 7х8, баня, гараж, скважина, участок 10 соток в п.Исток.

Продаю юрты. Тел.: 89246570148.

Срочно недорого продаю землю 6 соток без документов, в черте города. Тел.: 8914925 04 52

Приглашаются выпускники 1984 года БГПИ ОРФБ 10 июля в 12 часов. Сбор возле памятника Д. Банзарова. Оргкомитет.

Воскресенье, 12

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Отдел рекламы 21-62-62

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Отдел рекламы 21-62-62

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Отдел рекламы 21-62-62

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Отдел рекламы 21-62-62

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Воскресенье, 12

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Отдел рекламы 21-62-62

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Отдел рекламы 21-62-62

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Отдел рекламы 21-62-62

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

Отдел рекламы 21-62-62

Table with columns for time and program name. Programs include 'Первый канал', 'Россия'.

5 КАНАЛ

Table with columns for time and program name. Programs include '5 КАНАЛ'.

ҮНЭН СЭХЭ НҮХЭРНАЙ

Ойн баяр

Намжаа найхан нажарай үедэ түрэн манай дүтын үнэн сэхэ, унаган нүхэр Тамара Чимитовна Аюшеева эдэ үдэрнүүдтэ тэбхэр сагаан 55 наһанайнгаа оие тэмдэглэхэнэ. Энэ ушараар унаган нүхэрөө «Буряад үнэн» сонинийнгоо хууданһаа маша халуунаар амаршалаад, гүн сэдхэлзэйнгээ баглаа мүнөөдэр шамдаа баринабди.

«Гансал урагшаа эрмэлзэхэ Багшын нангин үүргэ...» Багша!!! Энэ үгэ хадаа хүн бүхэнэй хуби

заяанда тон дүтэ үгэ. Багшын лэ ашаар эрдэмтэй, хургаалтай болонобди.

Багша хүн номгон тайбан, зөөлэн, эрдэмтэй, тэсбэритэй, баян хэлтэй, олон абьяастай, энэрхы, хүлисэхэ тэбшэхэ сэдхэлтэй байха ёһотой. Иимэ хүн манай дунда бии. Энэ хадаа манай үнэн сэхэ нүхэр, буряад хэлэ ба литературынын багша Тамара Чимитовна АЮШЕЕВА болоно.

Манай нүхэр Тамара Чимитовна табан ехэ хаашуудай нэгэн болохо Бурин-Хаанай мойһон хормойдо үлэйтэйхэн Инзагата нотагта 1954 ондо Чимит Доржиевич, Долгор Балдановна Аюшеевтэй гэр бүлэдэ үни удаан хүлээгдэһэн ори ганса ба саганинь боложо түрэнэн юм. Абынгаа халуун альган дээрэ бөөмэйлүүлэн, эльгэ нимгэн эжингээ энгэр дээрэ эрхэлэн үндыгөө юм даа манай нүхэр. Зургаан наһатайдаа Инзагатынгаа хургуулийн алтан богоһо алхажалтайгаар дүүргэжэ, багшын буянтай мэргэжэл шэлэжэ, Улаан-Үдэн багшанарай училищада ороһон юм. 1972 ондо түрэл хургуулидаа эхин хургуулийн багшаар ажалтайгаар дүүргэжэ, буряад хэлэ ба литературынын багшын мэргэжэлтэй болоо.

Хургуулийн багшаар ажаллахадаа, 7 выпустк гаргалан байна. Мүнөө арбаад гэжэй туршада буряад хэлэ ба литература түрэл хургуулидаа зааж байһан зандаа. Арад зонойнгоо ёһо заншал, уг гарбал болон арадайнгаа аман зохёолнууд болон заншалта хургаалнууд дээрэнээ үндэһэлжэ, үдэр бүри хэшээлнүүдэ хонирхолтойгоор үнгэрдэг. Хэшээл бүхэнөө оролдосотой бэрхээр

бэлдэдэг, мүнөө үеын шэнэ арга боломжонуудые шадамар найнаар хэрэглэдэг. Багшын хэшээлнүүд хургаалдаа эхэтэ хонирхуудаг. Энэниие республика, аймаг, хургуули дотор үнгэргэдэг элдэб олон конкурсуудай, олимпиадануудай дүнгүүдгэршэлэнэ. Тамара Чимитовна алишье талаараа дүүрэн тэгшэ, уран гоё хэлтэй, бэлигтэй бэрхэ багша юм. Буряад хэлэн дээрэ урин нугархайгаар шүлэгүүдые бэшэдэг, мүн баһа шабинарыншые уран шүлэгүүдые зохиожо, уран уншагшадай конкурсуудта эдэбхитэйгээр хабдаадаг. Нютагайнгаа поэт Матвей Рабданович Чойбоновтой тон нягта харилсаатай байдаг. Нёдондо жэл Матвей Рабдановичай Буряад оронойнгоо уран зохёолшодые Инзагата нютагайнгаа хургуулидаа урижа асархадань, Тамара Чимитовна тон зохидоор поэзийн үдэшэ үнгэргөө бэлэй. Матвей Рабдановичай гаража байһан номуудайн презентаци түрэл хургуулидаа Тамара Чимитовна үнгэргэжэ байдаг юм. Нютагайнгаа уран бэлигтэй поэдүүд: Даши-Дабая Мункуевай, Рахмет Шоймардановай дурасхаалта үдэшэнүүдые үхибүүдтэйгэ үнгэргэжэ, уран зохёолнуудтайн танилсуулжал байдаг. Нютагайнгаа аман зохёол, ёһо заншал, түүхэ домог, уг гарбал хургаалтайгаа суглуул

жа, планшет, альбом болгон кабинеттэ хадагалдаг. Тамара Чимитовна хэшээлнүүдэ тон хонирхолтойгоор, хүмүүжэлгын удха шанартайгаар, шэнэ хараа бодолтойгоор үнгэргэдэг шадари ехэтэй багша юм. Ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабдаадаа, нютагайнгаа Эхэнэрнүүдэй советэй түрүүлэгшээр, сельсоветэй депутатаар, хургуулийнгаа профкомой түрүүлэгшээр хунгагдан габыятай. Уран найханай бүлгэмдэ эдэбхитэйгээр хабдаадаа гадна, нютагайнгаа бүхы найр наадан, түрэ хурим, сагаалганай найр Тамара Чимитовнамнай зохидоор ударидажа үнгэргэдэг юм. Манай нүхэр буряад зоной ёһо заншал одоол найнаар мэдэжэ, гэрэнээ нютагайнгаа арад зондо, шабинартаа, үри хүүгэдтэ дамжуулхые үнэн зүрхэнһөө оролдожо ябадаг.

Манай Тамара Чимитовна нимгэн сагаан сэдхэлтэй, түбхэн номгон зантай, хүндэмүүшн, хүүхюун зугаатай, ухаансар бэрхэ, урагшаа ханаатай, олон нүхэдтэй, нютагтаа хүндэтэй, найдмтай, түшэг нүхэрнай юм даа. Үетэн нүхэдэйнгөө, үри хүүгэдэйнгээ түлөө ханаагаа зобон, тэдэндээ туһа хүргэхые оролдожо ябадаг.

«Гал гуламтаяа шэмэглэхэ Эхэнэрэй арюушан заяа».

Манай Тамара Чимитовна Валерий Павлович нүхэртээ талын сээг мэтэ табан найхан үринээр хульень дүрөөдэ, гарыень ганзагада хүргэжэ табяад, долоон амтатай ашанар зээнээрэ тойруулан жаргажа хуудаг.

Тамара Чимитовнагай олон тоото шабинарые эрдэм бэлигтэй болгохо гэхэнэ энэ наһанайн зорилго бэсүүрлэгдээ гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Гушаад жэлэй хугасаа соо Гүлмэр хүүгэдтэ эрдэм олгоһон, Буряадхан найхан хэлээ Дээшлэ үргэжэ ябаһан Томоотой түбшэн зантай Налархай хүндэтэй нүхэрнай! Буурашагүй буянтай, Даашагүй далгатай, Тэнгэрилээ тэдхэмжэтэй, Үлгэн дайдаһаа үргэмжэтэй, Ажал дээрээ амжалтатай, Арад зондоо хүндэтэй, Мүйхэ нэрэтэй, Мүнгэн заяатай, Аша гушанараа тойруулан, Амгалан тэгшэ Жаргажа хуушани болмогой!

Нүхэдын, Инзагатын дунда хургуулийн 3-дахи выпуск.

Хабарай нэгэ дулаахан үдэр - майн 22-то хайрата хани нүхэрэй, эсгын, үбгэн бабайн - Н.Д.Жалсановай 60 наһанай дурасхаалта ойдо зорюулагдан шатар нааданай мурсыен Яруунын аймагай Эгэтын-Адаг нютагай шэнэ спортивна комплексын ордон соо болоһон юм. Шатарай мурсыенэй дүнгүүд нютагай «Ярууна», «Спорт-Тамир» газетэнүүдтэ хэблэгдэһэн.

Баярай үгэ

Айл нютагайнгаа занһаа гарангүй, Арад зонойнгоо урма хухалангүй,

Аажам хонгор хабар тухай Аялга дуугаа дуулана. Зоной гундаа тиймэл хагаа Золтой, согтой ябаналши. Найданов Х.Т., Галая, Дора, Таяа, Цырегма - унаган нүхэдтэ:

ТАБТААНАЙН НУРГУУЛИН 100 ЖЭЛЭЙ ОЙН БАЯРТА

Балшар наһанайм тоонто - Буурал Табтаанай нотагнай, Баруун-ургаһаа аршаанлаһан Буянтай бурхантай Саханаймнай.

Голой хүбөөгөөр бүрхөөгдэһэн Гансахан могодой хадамнай, Гарбалай юрөөлдэ хүртэһэн Гайхамаар нотаг Шонотомнай.

Уураг тарагаар гэлбэрхэн Урданай суута Табтаанай, Эрдэм бэлигээ гэлгээһэн Элдун манай Табтаанай.

Зуун жэлээр суурхажа, Зугаа наадаар эбхэржэ, Замай харгыда гаргуулан Заяа ехэтэй хургуулимнай.

«А» үзэг заажа, Ажалай харгыда оруулан Арюун боди сэдхэлтэй Ашата найхан багшанарнай.

Эхин үзэг бэшэгтэ Эрмэлзэн бэлигээ дамжуулар, Агис табижа үрэгдэг Аза ехэтэй хургуулимнай.

Ута харгын үршөөлтэй, Үндэр ехэ заяатай, Ухаан бэлигээ түхөөгдэг Угай заншалтай багшанарнай.

Буян дэлгэр сэдхэлтэй, Баран зондоо хүндэтэй, Халима гүүрэн жаргалтай Хайрата манай багшанарнай.

Дулма БАТУЕВА, Россин Эрдэмэй академийн Сибириин таһагай Байгаали ашаглагын Байгалай институтдай эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ.

(Энэ хургуулийн 100 жэлэй ойдо зорюулагдан материалнууд урдахи дугаарнуудта толилогдоо).

Шэнэ ном тухай ханамжын хүүлээр

«НЭВШЭЭХЭМНИ ШЭВЭНЭЭЛ»

Уран зохёолшо Элбэг Манзаровай миний түрүүшын ном хаража, шаб байса сэгнэлтэ хурса хурдаар үгэндэнь баярлаад, ехэ эрдэмтэнэй эльгэ зүрхыень абажа, ханаа сэдхэлыень уудалжа, шуналтайгаар уншагдан, элирэн гараһандань, толилон сэдхэбэ.

Гансал тэнгэрийн сахюусад арад зоной гуйлтаар доодо түбидэ ойр зуурахан айлшаар ерээд, хургаал заабари заншалаа найдан захяад, хүндэһөөмнай хүртөөд, мяхан бээтэй зоной бузар буншада дайрагдаагүйдөө, хүүгэдэ арюудхаха зуура, бурхандаа мордохо ёһо журамтай юм. Онгоднай хүнэй хэлсэндэ ородоггүй, тон арюун сээр, хошэг буямнай гэжэ ойлгон хууха ёһо байнал даа гэжэ ном соогоо үшөө дахин бэшэһэнээ ойлгуулан хэлһүүб.

Номой автор Сэсэг ДАМБАЕВА.

ХАНИ НҮХЭДЭЙ СЭДХЭЛ ДУЛААХАН ДАА...

Миний зүрхэ сэдхэл хүдэлгэһэн юумэн гэхэдэ, хани нүхэдэй харилсаан, хүн зоной нигүүдэхы найхан сэдхэл, нангин уялга тухай болоно. Хаанаһаа абажа, ямар үгэнүүдээр энэ нангин хэрэг бүтээлсэһэн зондоо найниие хургэхэл гээд үдэр һүнийн ханаан болооб. Манай гэр бүлын библиотекэдэ Г.Чимитовэй "Хүдөөдэ мүнээһэн шүлэгүүд" гэжэ сборнигынь байдаг. Энэл ном сэдхэлэйм хүбшэргэйн хүдэлһэн сагта гартам ородог. Хани нүхэдөө Г.Г.Чимитовэй шүлэгэй мурнуудээр амаршалха дуран хүрэнэ.

Энэ хэрэгымнай эхинһэнь захидаһан хүрэтэр зохёожо, хүтэлбэрижэ бүтээлсэһэн Сыдеев В.М. түрэл Түнхэн нютагаа суурхуулан, дээрһэнэ үгтэһэн одо заяатай, гүнзэгы найхан сэдхэлтэй, хэлһэн үгдөө хүрээсэй, бата найдалтай нүхэр байһанаа гэршээ.

Наһанайм нүхэрэй Нангин нүхэдэй Налгай зохиод хандалга Урин наранд хэглэжэ, Үйдхарымни тараагаа.

Базарова Ж.Д. - балшар бага наһанһаа энэ үдэр болотор харилсажа ябаһан нүхэрни, Эгэтын-Адагай дунда хургуулийн директор.

Үндэр найхан сэдхэл сэдхэжэ, Үнэн сэхэ сээр ябахадаш, Түрэл нютагайнгаа нэрэ нэрлүүлжэ, Түрүү зэргэдэ ходо алхалан Арад олондоо тухатай ябахадаш, Омогорхон баясанаб, нүхэрни!

Бочиктоев Д.Д. - дүтын түрэл нүхэр, Буряадай гүрэнэй академическэ театрай артиста: Хүйтэн дулаан хоёрдой Хүйхэр шайга тэмсээн соо Хүнэй мосоо заатагүй Хүсэтэ эдээрэл зангирдаг.

Хэдыш уйтай хүниие Хүхээжэ эди шэдэйтэйш. Галсанова Д.-Х.Ц. - миний нүхэрэй нэрэтэ, нютагаймнай алдарт артисткада:

Элин ниудыш хүртэйгөөр Эрхэ сүлөөтэ манай дуун, Бүгэдэ шагнан зоригжог лэ Бүмбэрсэг гэлхэйн арад зон. Юмжитова Б.Ц. - миний шаби, Эгэтын-Адагай арадай театрай директортэ:

Урдаа табиһан Уг зорлоготойш, Холо руу дабшаха Харгы замтайш, Дүүлин дабаха Өөрын дабаатайш, Энэл даа, шинии Энэ наһанай жаргал. Дамбаев М.Д. Галсанов Д.Ц. хоёрто:

Үүрэй найхан толоноор, Үлгөөнэй алтан наранаар, Үүргэ ажаала эхилдэг Үргэн хүдөө нютагаймнай Үнэн сэхэ хүбүүдтэ Үндэр эрмэлзэл хүсээл.

Гуробазаров Б.Д. - манай шаби, Яруунын аймагай захиргаанай гүлваагай орлогшодо:

Нааган дээрш урдалха, Хуралсалдааш эрхимлэхэ, Ажал дээрш шалгарха - Хэды ута арюун зам, Хэтын үндэр зорилго Урдаш толороод харагдаал - Урмашангүй яхабиши.

Гончикова А.Ц. - "Эгитуйское" АМО-гой ахамд бухгалтер, Жалсанов Н.Д. - шабинарай штабай ударидагшада:

Барандаа олоороо зүбшэхэдөө, Багсаажа, хамагаа түсэблэхэдөө, Ямаршые ехэ хэрэгые Ябууд бүтээжэ шадахалта. Этигэнэб, тэнгэрийн үдэр бүхэн хуу Эгээл сэлмэг харуул байхал, таанагта!

Солбон, Содном Нимаевуудта:

Аба, эжингээ нэрые нэрлүүлхэ Ашата хүбүүдынь ходоодоо ябагты.

Дондоков Д.-Ц.Ц. - манай хүрэгэн, Үлдэргэ нютагай гүлваада:

Аба оронойнгоо хабые Арьбадхаха, нэмэхэ, Зоной хуудал байдалые Золтой жаргалтай болгохо Эриш зорилго шамда Эршэ хүсэ олгоно. Шатаршадта:

Уужам харуул харгы замуу Урдатнай үргэнөөр нэгдэнхэйл даа. Үдэр бүриинтай бата алхамууд Үндэрые дабахаар зоринхой лэ.

Иигэжэ таанад бодо бээз Илаалта туйлахаар хоринхойлта.

Байнов Е.В. - басаганаймни багша, турнираймнай ахамд судья, Буряад Республикын бэеын тамирай соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэдэ:

Аза талаангүйдэжэ, Аали номгон болоо гүб? Алишье хаа гэнэдэжэ, Адагай тоодо ороо гүб? Энэхэниие ойлгохо, Элиүүлэн олохо, Саадахиуень бодохо Саг одоол болоо ха.

Балданова Б.Ц. - Эхэ-Герой, ажалай ветеран, эгээл үндэр наһатай шатаршанда:

Аба найхан оронойнгоо Алиш зүгтэ ябахадам, ханшаг сагаан эжымни ханаагаа намдаа зободог лэ. Амар заяа үзэнгүй Хүрөөд гэртээ эрхым Хүлээжэл, хүлээжэл байдаг лэ.

Эхын зүрхэн - зэндэмэни Этигэл дүүрэн, энхэргэн. Доржиев Б.Х. - гэр бүлымнай нүхэр, шүлэгшэн, үбгэн шатаршанда:

Ажал дээрэ малша буряад Алдар нэрээ суурхуула.

Шугын заханаа бургаһаа хухалааг, Шуумар мори унадаг бэлэйт. Үшинэйш тэрэ үхибүүн наһай,

Үүлэгүй сэлмэг, зөөлэхэн байһан, Хүл шосгөөр харайжа ябаһан Хүхюун, зоболонгүй, жаргалта наһан.

Үри хүүгэдтэ, аша, зээнэртээ: Үдэр бүриин байдалга Үндэр бодол найхан даа, Үнэн сэхэ ябадалһаа Үнэтэй юун байха бэ. Үльдэргэ, Эгэтын-Адаг нютагуудай арад зондо:

Уужам зосоохистой, хүндэшэ, Урихан зантай нютагаархидни, Сагаан сэдхэлынтай магтан Сагидата дуугаа зорюулаб. Хаяа хаххажа, Хамта хууһан хүршэнэрни, Алтан гэлхэй дээр Аза жаргал эдлэжэ, Энхэ элүүр Эгүүридэ мэндэ ябаарайт.

Энэ олон мурнуудэй автор, "Үльдэргэ далай" гэжэ зохёолые буряад хэлэн дээр оршуулжа, арад зондо бэлэглэһэн Цыпилма ба Гунга Чимитовтэндэ ута наһа, удаан жаргал хүсөөд, баһа өөрыень өөрын шүлэгөөр юрөөхэм:

Һэргэг дорюун мүйхэ урсахалш, һэрюу даама эмтэ амисхалш Зон арадтаа хүржэ ошонол, Зориг үргэхэ түшэг болонол.

Наһанайм нүхэрэй нангин дурасхаалта үдэр тэмдэглэлсэһэн түрэлхиднай, нютагаархиднай үри хүүгэдтэм жэшэ боложо, хүсэ шадал, найдал түрүүлбэт:

Аба, эжымни заабари, Анда нүхэдэйм хамһабари Харраемни олгонол, Харгыемни хүнгэн болгонол.

Бутидма ДОРЖИЕВА. Эгэтын-Адаг. Июнь.

ГЭЭГДЭНЭН ТELEFON

(Рассказ)

Бадма Дашевич жараад гаран наһатай. Үһэн сайбашье, шоураарнь уршалаануудай бага сагаар иишэ тиншээ харгылжа эхилбөшье, бсөнь багжагаршаг, абанаар хүүдөө ажахын хүнгэн бэшэ ажалай амсье нилээн амсаһан хүн гэжэ тухайлхаар. Энэ үдэр тэрэ үнинэйнгөө нүхэртэ хэзэний айлшалаагүйгөө уулзажа, хотоулан урданайнгаа наһые наһажа, нилээд удаан хуушоод һэн. Өөрөө Бадма Дашевич хото зөөжэ эрһээр арбаад жэлэй. Хото шадар оршодог нэгэ шотагта модон гэр бариха, гэр бүдөөрөө зөөжэ эрһэн юм.

Энэ үдэр газаа шагхан бороо орожо, хүнүүд автобусой буудалай харабша доро олоороо оронхой, автобус хүлээнхэйнүүд.

Бадма үбгэмэй яаралгүйхэн тамхия татажа, заал наа түлхидэжэ байжа автобусо хууха гэхэн нэдэлгэ хэнэгүй. Магад, зарим зон үри хүүгэдэ эдэлүүлэхэеэ гү, али ажалай хүүдэ эсэинхэйнүүд амархая ябана ёһотой гэхэн бодолнууд үбгэмэй тархида түрэнэ. Тэдэнэр бороодо сохюулагүйн тула автобусой тогтоходо, харабшынгаа дороһоо гуйлдэн ошохо, тэрэнде хуунаа, сүлөөтэй үбгэмэй энэ тэрэ хүнине хараашалжа, адаган сэгнэжэ хууна. Яагашье саг түргэн болоо гэшэб даа. Яаралгүй ябан зон харагданашьегүй. Магад, бороон энде эзэмтэй ха. Яарал дунда хэнэйшье хажуугаарнь гараһынь обёорногүй. Үгэлэн залуутэй бултадаа гарайнгаа телефондо аһалданхайнууд, тэрэнэйнгээ халатар, шэхэингээ хабдатар хөөрэдэнэд ха. Хажуудааш байһан хүнөө обёорхо бэшэ юмэд. Зүгөөр нэгэ залуухан, зохи длатитай басаган дуугайхан, борооной дундуудай шэлээр бүтээгдэн реклама үлгэдэг хана дээргүй иишэ тиншээ хураггүйгөөр урдан гоожохые, ямар бэ даа нэгэ хоолон гэхэ гү, али хамаагүй нүдөөрөө харан хууна. Тэрэ дундуунынь эдэ зохи, мойһон хара нүдэнүүд маанадаг анхаралаа хандуулба гэжэ мэдэхэндли бэе бэзетэе уридан, харгыгаа буялалдан бири хурданаар дооһоо урданаша. Басаганшые гансаараа, өөр соогоо мийэрэн, хулгай нүдөөр харахада, арайл мэдэгдэхээр энэбхилээд абана. Байтараа ханаагаашье алдана. Тэрэ гэртээ баһа яаранагүй хэбэртэй. Ямар бэ даа, нэгэ бодол наһааснь зобооно, үгы хаа, нэгэ шухала үйлэ хэрэг сэдхэлын хүлгөнэ хэбэртэй.

Үбгэмэй олон жэл соо, али олон хүнүүдээр сут ажаллажа, хариасжа ябан хааха хүнэй абари зан, доторой байдал һайн мэдэдэг болошонхой юм.

Саг яһала эртэшые хаа, борооной шангархада газаа харанхышаг, бүрхэг боложо эхилээр үзэгдэнэ. Буудал дээрэ зоншые яһала үсгөөрбэ. Өөрынгөө автобусой эрхэдэ, гэр тэвхээ болохо байна гэжэ Бадма үбгэн удаадахи тамхия носообо. Хүнүүд гүйдэл дунда автобусо хуушаа ошоһон зандаа. Тэрэ басаганнай хэнииб даа хүлээн, магад, эршэхгүй юм гү гэжэ найдан яһа үзүүлэн. Гарайнгаа час саг болоод лэ харана. Тингээд гарайнгаа телефонор хүнтэй хөөрэдэжэ үрдезгүй байтарнь, хэрэгтэй автобусын гэнтэ дүтэлжэ, тэрэ басаганнай мэгдэн, гүйдэл дундаа телефоноо хаб байтар хаагаа, сүүмхэдээ хэнэн болоод, автобусо орожо үрдэнэ. Тэрэншые удаан байнгүй, уһа сээрүүлэн саашаа гүйлгэшэбэ. Үбгэмэй харан гэхэнь, мүнөөхи басаганнай мэнэ һая хөөрөлдөжэ байһан гарай телефон буудалай хажууда асфальт дээрэ бороондо сохюулжа хэбэртэ. Үбгэмэй тэрэншын абаад, автобусой хараанай үгы болотор гараара хойноһоон даллана, ооголоно. Теэд хаалһаа дуулахаб. Жолоошон, магад, гэрээрээ харабашье, автобусо хууха наһатай үшөө нэгэ хүн ха, теэд хожомдоош, би яахэбн гэжэ ханажа болоо.

Үбгэмэй телефонийн баринхай бороо доро норонго, үсөөн үлэн зонһоо аягуйрхэнэ. Үбгэмэй досоо эдэб бодол түрэнэ: эдэ үлөөшэ зон намайе олзо олооб гэжэ баярлана ха гэжэ ханаа ёһотой. Өөртэй хүнэй зөөри хулуужа, үбэртэлһэн шэнги эшхэбэртэй болоно. Совхоздо хүдэлхэдөө, ахашье ороһоо арадаа хэзгүйгөө мэдэрнэ. Яһаншые түбэгтэй юм.

Яһаншые анхаралаа гэхэнэй залуушуу ябадаг болоо гэшэбэ. Иигээд ябаа хаа, тархашье гэжэрхихээр ха юм, - гэжэ үсөөн үлэн зонй хажууда ошон телефонийн гарта баринхай гэмэрнэ.

- Үбгэмэй, тэрэ басагантай үни ошонхой. Хожом тэрэнне олохшыгуйт. Энэ телефоноо намда нэгэ шэлэй мүнгөөр худалдажархит. Танда энэ телефон огто хэрэггүй ха юм. Яагаад хүдэлдэгын мэдэгдэһыгуй байһан байхат. Харахадашье хуушан, үнэгүй телефон хэбэртэй. Али энэ дороо нэгэ шэлэ гүйжэ ошоод эрхэмни гү? Бороонһоо дулаасажа, хотоулан барюужабди, - гэжэ нэгэ үндэршөг бэстэй, гуша дүхэжэ ябан наһатай хүн хажуудан дүтэлөөд хэлэбэ.

- Минни нимэ түхэлэй телефоноор хөөрэдэжэ шададаг шададаггүйемни ши хаанаһаа мэдэбш. Шэл абаха өөрын хашарһатайб. Үнэтэй үнэшыгуй, хуушан хухархайшые байг, үлгөөдэртөө эзэниинь оложо бусаахаб, - гээд, ямаршые хомхой, хара бэе хараһан зон байдаг бэ гэхэн бодолод абтан, тээ саана ошон зогино.

Урданшые нимэ хүнүүд ушардаг һэн. Саг түргэн болоо, хубилаа. Теэд сагай урасхалтай адли нимэшүү зон урдан ошохо, үгы болохоёо яагааб гэжэ Бадма Дашевичнай гомдолтой бодомжолно.

Уданшыгуй өөрын хүлээн автобус дүтэлжэ, үбгэмэй гэр тээшэ мухарюулба. Автобусо хуутарань тугаарайнай «наймаашан» бэшэ дүтэлөөгүй. Тамхяа түргэ түргэн хоросогоон, түрүүшын дүтэлһэн автобусо хуушаа арлаа һэн. Магад, ншэхэлын хүдэлөө юм гү? Бү мэдэе. Хүлээн автобусыншые байжа болоо.

Үбгэмэй өөрынгөө буудал дээрэ хүрэхэ эрхэдэнь, борооншые аалиханаар замжаха, агаар сэбэр, амилхада хүнгэн болоод байба. Үбгэмэйшые досоо сэлмэг. «Аша басагандаа тэрэ телефонийн харуулжа, басаганай дүтын зоние олуулжа, үлгөөдэртөнөө һөөргөн бусаахаб. Хэрбээ ондоо хүн олоо һаа, бусааха байгаа ха гү? Эжы абнын хүдөөһөө эльгээһэн хэдхэн мүнгөөр, магад, энэ телефон абтан байжа болоо. Бусааха аргын олохол байха. Үгы хаа, үдэртөө тэрэ буудал дээрэ ошоод хуугуужам» - гэжэ өөр соогоо бодолото болон ябатарнь, «Бр-р-р» гээд, үбгэмэй залд гэтэр тэрэ телефонийн шанга гэгшээр нэршэбэ. Хүнэй юмэ хулуужархинданд залд гээд, тэрэ харман соонь хэбэртэн телефоноо абаад шэдэжэрхин алдаба. Амяа арай гэжэ буулгаа байтарнь, телефонийн баһал дуугаршаба.

Тэрэ басаган хонходоно ёһотой гээд, үбгэмэй телефоноо нэрэ гээд, аша басаганайнгаа хургаһаар хэрэгтэй кнопкыень дараад, шэхэндээ асарба.

- Эржена, хүлисөөрэй. Мэдэнб, абаа гарахагүйш. Гансал телефоноо бү болигыш даа. Намай шагныш даа, - гэжэ агаарай утаһанай нүгөө захида залуухан хуушунэй зөөлхэн хоолойн абыан дуудлаха байба. «Би Эржена бэшэ» гэжэрхин алдаад, юунэй болоһые ойлгоһон үбгэмэйнай амяа барин шахуу шагнана. - Тэрэ шини ханааша юмэншини тон буруу. Үсгэлдэр шини хондоходошн, манайда айлшаар эрһэн түрэлэймнай Аюна басаган минни газаа гараад байхадамни, телефон абаад, намай шамайе наада барин эдэб юмэ хэлэжэрхин байгаа. Харин ши тэрэнде үнэшөөш. Тэрэшини шини наһанай дүтыннай түрэл басаган юм. Үсгэлдэрэй, мүнөөдэрэй би шамда мянга дахин хонходооб, теэд ши телефоноо абанагүйш. Мүнөө яагаа һайгаар абаа гэшэбшн. Сухалши буураа гү? Үлгөөдэр 12 сагта Совдүүдэй талмай дээрэ хасууринуудай хажууда уулзаал даа. Заал хаа эрээрэй. Би хүлэжэ байхаб. Аюнатай эрхэб. Би шамдаа дуратайб! - гээд, телефоноо болюужархиба.

Бадма Дашевич дүүрэн амяа абаад, аршуулаа гаргажа, хүлһөө аршаад, гэр тээшэ аалихан гэхэ хэлэбэ.

Гэртэ орожо эрхэдэнь, харанхышаг болошонхой. Янжима хүгшэнини телевизор хаража хууһанаа бодожо эрээд, халуун эдегээ хэхэ зуураа:

- Яагаа орой болотор ябааши. ханаагаа зобожо байгааб, - гэнэ.

- Цэдэб нүхэртээ энэ тэрые хөөрөлдэртэй гэнтэ нимэ харанхы болоһоод байгаа. Саяане дуудал даа.

- Юун болооб? - гээд, хажуудахи талалга сооһоо 9-дэхи класста хурадаг аша басаганини гүйжэ эрэнэ.

- Энэниини харал даа. Яагаад тэрэ номернуудые олодог юм. «Эжы», «аба», «эгшэ», «аха» гэхэн номернууд байна гү? Тугаарай автобусой буудал дээрэ олооб. Эзэндэнь бусааха хэрэгтэй.

- Аа, намда бэлэг абаа гэжэ ханаалби. Эндэши «Тугана эгшэ» гэхэн номер байна.

- Хонходоо. «Эржена байна гү?» үгы хаа, яагаад тэрэнне олохоб гэжэ асуугыш даа.

Аша басаганини хонходоо: - Мүнөө Эржена телефонодо дүтэлхэ гэнэ. Та өһөдөө хөөрэдэгты, - гээд, телефон харбайна.

Утаһанай нүгөө захида мүн лэ баһа зөөлэн аалин хоолой: «Энэ хэн бэ? Хэн хэрэгтэйб?» - гэжэ харюусаба.

«Би тугаарай автобусой буудал дээрэ энэ телефонийнш олооб. Ши автобусо хуушаада, гэгээд ошоош. Үлгөөдэр Советүүдэй талмай дээрхи хасууринуудай хажууда 12 часта дүтэлөөрэй, телефонийнши бусаахаб.

- Хэды мүнэ эринэбта? - Үгы ааб даа. Өөрөө заал хаа, эрээрэй.

- Зай, һайнта даа. Эдэлээд орондоо ороһонийнго хойно үбгэмэйнай яшые унтажа ядана. Орон соогоо иишэ тиншэ түршэлдэ, хүгшэнинише унтаан соогоо гэмэрнэ. Эдэ хоер залуушуулые үлгөөдэр яажаб даа заал хаа, эхинһэнь нүхэсүүлхэ хэрэгтэй. Наада барюулан дээрһэнэ боложо, бээ таһараад, наһанайнгаа алдуу хэхээ байһан хоёр ха юм...

Урда зуун жэлэй далаад оной хөөр хэн. Бадма сэрэгтэй албанһаа эрһээр гурбан жэл боложо байгаа. Энэл гурбан жэл соогоо түрэл совхоздоо машинаар дүтын фермэнүүдһээ һү тоһоной заводто зөөдэг һэн. һая ажаллажа эхилбөшье, түрүү ажалшадай тоодо оронхой. Түмэр хүлэгийн ходоо «сахалаан», сэбэр, тажаганаха няжыганаха, үлүү һарюу юмэн үгы. Ажалдашые хожомдоһыень совхозой ноёшуул нэгэшые удаа дуулаагүй.

Үлгөөнэй һаалин һү заводто абаашаад, үдэрын трактор компанияда хэрэгтэй эдэб түмэр тушаа, бусад хэрэгтэй тоногуудые асаржа үгэхэ. Залуу гэжэ тэрэнне хэншые зарахаа ханадаггүй һэн. Сэбэр, сэхэ ханаатайень, даруу түргэ зантайень булта мэдэхэ. Нюргааршые үндэр, хүдэр бэстэй. Дороо хүндэ доромжолуулахагүй.

Зунай эхээр хүршэ бригадын фермэ дээрһэнэ һүүлэй хэдэн үдэр ябахадая, харгыдаа велосипед түлхэн нэгэ хүхэ, сагаан сэгсэгүүдэй платитай басага ходоодоо харадаг болобо. Нэгэ хоёр үдэр үрэл хажуугаарнь гүйлгөөд гаршадга һэн. Гэрэлээрэ хойшоо харахадань, тэрэ басаган тоһон соо пулаадаараа нюураа хаагаа үлэхэхэ. Бадма энэбхилээд, саашаа буришые хурдаар гүйлгэшэхэ. Нүгөө удаа харахадань, тэрэ басаган машиниень холоһоо хараһаар лэ харгыһаа хажуу тээшэ гаража, пулаадаа уридшалан бэлдээд байһан болодог болобо. Ноёһоо болон Бадмаһаа бэшэ зон энэ харгыгаар машинаар үсөөн ябадаг һэн.

Хожомын Бадма хажуудань дүтэлжэ эрхэдэ, тоһо бурьюулгүйн тула машинаа аалдуулааг болобо. Энэниини тухайлан басаганшые харгыһаа ходохоёо болёо. Бадманшые энэ фермэ дээрэ ярадаг боложо, үдэрэй сагта энэ

тэрэ юмэ тиншэнь абаашаха гэе һаань, дуратай ошохо.

Нэгэ үдэр тэрэ басаган велосипедгүйгөөр ябагаар ябажа байхадань, Бадма тогтоод:

- хуутты. Хүргэхэб, - гэхэдэнь, басаган харюусангүйгөөр саашаа гэхшэхшоо һэн.

Бадмыныше бардам зан урдань үзэгдөөгүй аад, хаанаһаашьеб би боложо, бэшэ тогтодоггүй һэн. Зүгөөр сэдхэхэдээ тэрэл фермэ руу буялалдаха. Хажуугаарнь гүйлгөөд гарахадаа, агшан зуурыншые хоорондо нюурын хараа хаа гэхэн мэдэрэл түрэдэг болошоо.

Нэгэ үдэр фермын транспортерто хэрэгтэй түмэр абаашажа үгөөд байхадань, фермые даагша Жамбал Аюшевич дүтэлөөд хэлэбэ:

- Бадма, мүнөө энэ Янжимые хуулаа, харгыдаа совхозой конторо хүргыш даа. Ехэ шухала, яаралтай хэрэг гараад байна.

- Үгы. Би ябагаар түргэн хүрэхэ ошохооб. Даалһан даабаринетнай саг соонь дүүргэхэб, - гээд, улаан буланай гэр сооһоо үнөөхи хүхэ платитай басаганнай гараад эршэбэ.

- Теэд шамда үшөө үтэр түргэн һөөргөө эрэхэ хэрэгтэй. Мүнөө машинаар ошолсоод, һөөргөө велосипед олоод, бушуу эрээрэй. хуу, хуу. Машина хүлэсгэжэ байха саг үгы.

Тэрэ Янжима басаган дурагүй яцзатый машинада хууба. Бадма мэдээшье хэлэнгүй машинаа дуутаргаад гүйлгэшэбэ. Нэгэ хэды соо абыагүйхэн ябаханаа: - Бадма, Би Бадма гэжэ нэрэтэйб, - гэбэ. Мүн лэ абыагүйхэн хууһанаа аалиханаар:

- Янжима, - гээд урдаһаань тэрэ басаган хараба.

Хэдхэн секундын хоорондо хоёр хараса уулзабашье, саанаһаань гэнтэ бэе бээдээ татаса түрэнэн шэнги болобо. Совхозой конторо хүрэтэр нэгэшые үгэ хэлсэнгүй ошобо.

- һөөргөө яаралтай ошохо юм гүш?

- Эдэ хэрэгтэй саарһадыень тугаагаад, шэнэ бланканыудые абаад ошохо хүм.

Энэ үдэр Бадма үдэш болотор сүлөөтэй һэн. Совхозой столоводо орожо эдэлээд гарахадань, Янжима фермэ руу ошохо харгыда орохоёо ябажа байба.

Бадма машинаараа хажуудань дүтэлжэ эрээд, үдээд нэгээд:

- хуутты. Хүргөөд эрэхэб, - гэбэ. - Үгы. Намай хүргэхын тула машина иишэ тиншэнь гүйлгүүлжэ байха юм гүш?

- Үгы ааб даа. Фермэдэтай хэрэгтэй түмэр абаашаха даабаритай болооб.

- Харана гүш, тэрэ хэбтэнэ, - гээд, селкэдэ хэрэгтэй нэгэ түмэр руу бэтүү заана.

- Яагаа һайн юм. һөөргөө бусахадаа, тэдэ хоёрнай һайнаар танилсажа, фермэ хүртээр энэлдэжэ байжа хөөрэлдэбэ. Энэ үдэрһөө хойшо эдэ хоёрнай бири дүтэнүүд боложо, иигээд газар дэлхэй дээрэ шэнэ инаг дуран түрөө һэн.

Янжима дээдэ хургуулида хуража байгаа. Зунайнгаа амаралтада нютагаа эржэ, һү һаалин фермэ дээрэ эжыдээ туһалдаг байгаа.

Зун дүүрэхэ тээшээ боложо байгаа. Янжимын амаралтын ханашые дүүрэхэ тээшээ боложо, Бадмын уруу дуруу ябахань үдэр бүрин үзэгдэл болобо. Янжима үдэр бүри шахуу бэшэ бэшэхээр найдуулаа һэн. Нэгэ үдэр заншалта ёһоороо Бадма фермэ дээрэ ошожо ябахадая, Янжимые машинадаа хуулааба. Хүхюутэй Янжима энэ тэрые хөөрөөд, дэгэлээ хуудалай саахануур табиха гэжэ байһаар залд гэшэбэ.

- Юун болооб?

- Бай. Үтэр түргэн машинаа тогтоо, - гээд, машиниын тогтоходо, дэгэлээ шурган абажа, бархираад газашаа гүйжэ гарашаба.

Юунэй болоһые ойлгоогүй Бадмын эрын харахадань, хуудалай дорохоно эхэнэр хүнэй хүхэбшэ хэбтэжэ байба.

Бадма гүйжэ буугаад, Янжимын урда үбдэг дээрээ байжа байгаа аргадаба. Теэд уйлаһан Янжима дуулахаашье ханабагүй. Үлгөөдэртэн тэрэ хото ошоо һэн.

эрхэб, ноёдто харагдахагүйб, угаагаад асархаб гэжэ байгаа гуйгаа һэн.

Нүхэрын томоотой хүн һэн. Урданшые заримдаа машиниы эржэ абадаг һэн. Эдэб ушаргүй бүтэн занһань бусаадаг һэн.

Теэд тэрэ удаа тинмэ оһол болошоо һэн. Залуу наһанай ябадал оһолтой ха юм даа. Яахэбиш теэд, Бадма Янжимын нүхэр басаганһаа хаягынь абажа, хэдэн бэшэ бэшэ һэн. Теэд Янжима нэгэшые харюу үгөөгүй һэн. Тинхэдэнь Бадма тэрэ нүхэрөө басагантайн абаад, хото ошожо, Янжиматаа уулзажа, үгэ хүрээ ойлгоосожо, һайн болоо һэн. Нүгөө зунини тэдэ хоёр түрэ хуримаа наадажа, мүнөө болотор дүшөөд гаран жэл соо ан-бун олон хүүгэдтэй, аша гушанартай ажа-хуунаа...

Харанхы һүни ханаагаа зобон үбгэмэйнай одоол унтаһан байгаа. Үгөөгүүр нэрхэдэнь, наран үни дээршгэ гаранхай.

- Ай, халаг. Хэды боложо байнаб? - һая арба болохонь, - гэжэ Янжима хүгшэн яаралгүйхэн кукни сооһоо харюусаба.

- Юундэ һөрюулээгүйшн! Үмдэ самсым, һайхан костюмьемни бэлдэ. Өөрөө баһа сэбэр хубсаһаа бэлдэхэдэши болохо. Мүнөө үтэр түргэн ходоулаа хото ошохообди, - гэжэ нюураа угааха зуураа захирна.

- Харгыдаа хөөрүүжэб. Түргэлээ... Яагаа удаан, бүдүүн болоо шэбшн, - гэжэ хүхиржэ үрдинэ.

Үбгэн хүгшэн хоёр арба нэгэ хахадта, болзорһоонь урид эршэнхэйнүүд, һандали дээрэ хүлэжэ хуунаа. Янжима хүгшэн хотоһоо дүтэхэн хуудагыше һаа, үнинэй наашаа гараагүй. Эдэб гоё хубсаһатай залуушуу, дунда наһанайшые, наһажалшые зон ургаша хойшоо үнөөхи яруу зандаа ябанаа.

Хээээ, хаанаһаа ямар хүбүүн гаража эрэгшэ ааб гэжэ Бадма үбгэн хүлээн хууна. Тээ саана, хасууринуудай хажууда нэгэ залуухан хүбүүн басагантай зогино. Часыгаа хараад лэ, иишэ тиншээ харасагаана. Үбгэмэйнай энэл хүбүүн хаш гэжэ тухайлан, яаралгүйхэн тамхяа татасагаана.

12 часта автобусой буудал дээрэ мүнөөхи басаганнай буужа эрээд, хасууринууд тээшэ дүтэлжэ ябараа, тэндэ зогиһон, гараараа хуушутэй далаһан хуушүүе хараад, эрьедэ ошохо гэжэ байтарань, Бадма үбгэн бодоод ооголобо.

- Эржена, телефонши хэрэгтэй гү?

Басаган эрьедэ, үсгэлдэр автобусой буудал дээрэ хууһан үбгэмэй танихархиба. Үбгэмэй зохидоор хубсаланхай, юундэб даа, үсгэлдэрэйхидэ орходоо нилээн залуугаар харадаба. Хажуудань зөөлэн шарайтай энэбхилһэн хүгшэн хууна.

Эрженын дүтэлэн эрэтэр, хүбүүншые басаганатаа дүтэлэбэ.

- Эржена, хүлисыш даа. Мүнөө Аюна шамда бултэнь ойлгуулаха.

- Би таанадаар уулзаһаа эрээгүйб.

- Теэд хэнтэй? - гээд, эрын харахадань, һандали дээрэ үбгэн хүгшэн хоёр энэбхилжэ хуубад.

- Залуушуу, наашаа эржэ хууты. Бу ярагты. Эржена, энэ телефоноо аба. Хожом болгоомжотой яба. Юумээд бү гээ. Харин мүнөө бултаараа дүтын хоол бариад газарта ошообди. Бидэ хүгшэнтээ таанадые хүндэлхээ ханаабди.

Залуушуу хэды аягуйрхэбэшые, үбгэн хүгшэн хоёртой үгэдэ орожо, хоол бариад газар ошоо һэн.

Тэндэ Бадма үбгэн залуудаа Янжима хүгшэнтэй тохёолдоһон ушраа хөөржэ, арайл залуугай эндүү оһолой болоогүй тухай мэдүүлээ һэн. Инаг дураа яажа аршалажа шадаһан тухайгаа хоёр наһажаа хүнүүд яаралгүйхэн залуушууд хөөрэнэб.

Эржена Баяр (тэрэ хүбүүн нимэ нэрэтэй байгаа) хоёр урда урдаһаан саг болоод лэ харалсанад. Байһаар байтараа, Аюнашые наада баринданда хүлисэл гуйба. Эрженшые энэжэ байжа сухалайнгаа тараные мэдүүлэбэ.

Хооллолын газарһаа гараад, хоёр үсын хүнүүд хоёр тээшэ таракдаа, хүхюутынүүд, гар гараа барилсан, хүтэрэдэн ошоод һэн.

Иигээд Бадма үбгэн гэгдэхэн телефон оложо, магад, бусалтагүйгөөр таракхая байһан залуушуулые, хакаран бутаран унахаа байһан инаг дура абараа һэн. Хожом хойшо Баяр Эржена хоёршые үнэр баян жаргалтай бүлэ болохонь магадгүй.

ХVII ЖАРАНАЙ ШОРОЙ ШАРАГШАН ҮХЭР ЖЭЛ

ЗУНАЙ ДУНДА САГААН МОРИН НАРА

Буряад литэ	14	15	16	17	18	19	20
Европийн литэ	6	7	8	9	10	11	12
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабба Лара пoned.	Мягмар Марс вторник	Лабда Меркури среда	Лурдэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	хара Хулгана	харигшан Үхэр	хүхэ Бар	хүхэгшэн Туулай	улаан Луу	улаагшан Могой	шара Морин
Мэнгэ	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон
Һүүдал	уһан	уула	могон	хши	гал	шорой	түмэр

Гарагай 2-то зунай дунда сагаан Морин харын июлиин 6 (шэнын 14).

Хара Хулгана, 1 сагаан мэнгын, уһанда нуудалтай үдэр. харын сээр.

Бурханда, лусуудта зальбарха, тахиха, угаал үйлэдэхэ, тэнгэри тахиха, хубараг лама болохо, сан тахиха, хэшэгдаллага абаха, дасан хинд бодхохо, эм найруулаха, бэри абаха, хурим хэхэ, гэр байшан бариха, хүрэнгэ эһэхэ, замда мүр гаргаха, шэнэ барилга ашагалгада оруулха, худалдаа хэхэ, түмэрөөр урлаха, харюулга хэхэдэ һайн. Тангариг үгэхэ, ехэ гол гатаха, заһаһа бариха, нялхые хүлдэ оруулха, ном соносохо, холын замда ябаха, шэнэ дэгэл үмдэхэ, эд, юумэ үгэхэ, мори урилдуулаха, нохой тэжээхэ, шарил шатаахада муу.

Хүнэй үһэ абаа һаа, эг зөөри арбааха, мал үдгэхэ.

Гарагай 3-да июлиин 7 (15). Дүйсэн үдэр.

Харагшан Үхэр, 9 улаан мэнгын, уулада нуудалтай үдэр. һара хиртэхэ. Австрали, Номгон далай, Америкэдэ үзэгдэхэ.

Бурханаа тахиха, номын үүдэндэ орохо, Очирпүрэвийн харюулга хэхэ, хэшэг далага абхуулха, дасан шүтээн бодхохо, арамнайха, шэнэ ноёниие тахиха, худалдаа хэхэ, дайсаниие дараха, гэр бариха, мал худалдаха, мори, үхэр һургаха үйлэнүүдтэ һайн. Ехэ хэрэг үдэхэхэ, ном уншаха, нүүдэл хэхэ, һаһа барагшые хүдөө тахиха, эм найруулаха, замда гарахые тэбшэлтэй.

Хүнэй үһэ абабал, амгалан байдал оршохо.

Гарагай 4-дэ июлиин 8 (хуушанай 16).

Хүхэ Бар, 8 сагаан мэнгын, модондо нуудалтай үдэр. Хутагын хурса үдэр.

Бурхан, тэнгэри тахиха, бурханда зальбарал үйлэдэхэ, сан табиюулаха, хангал тахиюулаха, хахиюуһанда үгэлэг үгэхэ, бэшэг зурхай зураха, дасан дуганай тахил заһаха, бэрийн үйлэ бүтээхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, һэеы гэр тахиха, модо тариха, анда нүхэр бололсохо, эд бараа худалдаха, ураг садан болохо, өөрын ажамиралдад тоһотай ажал бэелүүлэхэдэ һайн. Лама болохо, хатуу ажал хэхэ, юумэ газашань үгэхэ, хүрэнгэ эһэхэ, замда гараха, арамнайха, зарга бариха, хэрүүл үдэхэхэ, модо отолхо, тангариг үгэхэ, хүншүү хөрбөһо гаргаха, бузар буртагые зайсуулхые хориглоно.

Хүнэй үһэ абаа һаа, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 5-да июлиин 9 (хуушанай 17).

Хүхэгшэн Туулай, 7 улаан мэнгын, хиндэ нуудалтай үдэр. Хутагын хурса үдэр.

Бурханда зальбарха, бэшэг зурхай зураха, санаар олгохо, шүтээн бодхохо, номын хурал байгуулаха, тарни уншаха, харюулга хэхэ, ноёд һайдта барааллаха, эм найруулаха, ном соносохо, хэблэхэ, замда ябаха, модо тариха, хүрэнгэ эһэхэ, бэри абаха, түрэхэ, худалдаа хэхэ, буянай үйлэ бүхэндэ һайн. Байшан гэр барижа эхилэхэ, түрэл садан болохо, газар хахалха, һубаг малтаха, сэргэ хүдэлгэхэ, нүүдэл хэхэ, тээрмэ бодхохо, улай гаргахада сээртэй.

Хүнэй үһэ абабал, шэг шарай муудаха.

Гарагай 6-да июлиин 10 (хуушанай 18).

Улаан Луу, 6 сагаан мэнгын, галда нуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, хэшэгдаллага абхуулаха, шүтээн бодхохо, угаал үйлэдэхэ, лама болохо, эм найруулаха, эрдэмдэ һураха, замда гараха, бэри абаха, хурим хэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, тоосоо хэхэ, үзэл үзэхэ, түмэрөөр урлаха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, нүүдэл хэхэ, буянай үйлэ бүхэндэ һайн. Замда ябаха, онгосо, һала, модон тээрмэ дархалха, нэхэхэ, хүн, малые ханаха, төөнэхэ, гүүр бариха, газар малтаха хэрэгүүдтэ муу.

Хүнэй үһэ абаа һаа, эг зөөри, агууһа мал гарсалха.

Гарагай 7-до июлиин 11 (хуушанай 19).

Улаагшан Могой, 5 шара мэнгын, шоройдо нуудалтай үдэр.

Дасан шүтээн хэргэхэ, арамнайха, лама болохо, һаһанай буян бүтээхэ, газар лусын зан үйлэ бүтээхэ, тахил хэхэ, нүүхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, эд, мал абаха, худаг малтаха, модо һуулгаха, хото байшан бариха, модо һуулгаха, замда ябаха, тангариг үгэхэ, һаад тодхор дараха мэтэдэ һайн. Бэри буулгажа, хүрэнгэ оруулжа болохогүй, эм найруулаха, модо отолхо, худалдаа хэхэ, заргадха, гэрэй һуури тахиха, нохой абахые хориглоно.

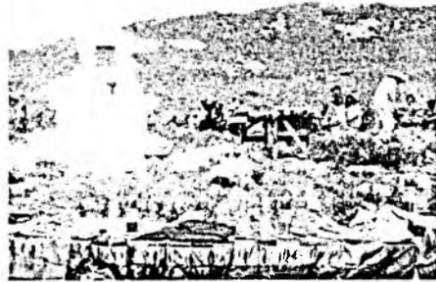
Хүнэй үһэ абабал, һайн нүхэртэй ханilha.

Гарагай 1-дэ июлиин 12 (хуушанай 20).

Шара Морин, 4 ногоон мэнгын, түмэртэ нуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, 8 лусууд тахиха, тахилда үгэлэг үгэхэ, эм найруулаха, хангуур үйлэдэхэ, эрдэм номдо һургаха, адуу мал һургаха, үр жэмэс тариха, хурим хэхэ, буянай үйлэ бүтээхэ, тангариг үгэхэ, модо отолхо һайн. Гэр байшангай һуури тахиха, шэнэ гэр бариха, хүн, малые ханаха, төөнэхэ, ханнаха, бэри абаха, шэнэ дэгэл эсхэхэ, байра бууса түбхинүүлэхэ, мори худалдаха, замда ябаха, сэргэ хүдэлгэхэ, хүүгдые хүлдэ оруулха сээртэй.

Хүнэй үһэ абаа һаа, үлэхэлэн хоһон байдал оршохо.

НАХЮУНАН СУВАРГЫН УНШАЛГА

Долгийн гэгээнэй нангин хүлдэтэ нахюуһан субарга нээлгын баяр ёһололой ехэ уншалга тээсгэн, 2009 оной июниин 13-да монгол харын дахбасанан 20-ной үдэр, Агын тойрогой Дулдаргын аймагай Шандали нютагта болобо.

Шажан мүргэлэй эдэ хэмжээ ябуулгануудай ямараар үнгэргэдэһэн тухай уншагшадтаа хөөрэхын тула эмхидхэлэй хорооной гэшүүд - алдарта гэгээнэй нэгэ угтай Цырма болон Мүнхэ Тободоржиевтаңда хандабабди.

Долгийн гэгээнэй дурасхаалай субарга манай нютагта Адагалгай хоёр үндэрэй, тусхайлбал, Баруун (Дашадондог), Зүүн (Һашан-Гасаа) үндэрнүүдэй дэргэдэхи Ехэ-Дэлэһэ доошоо жалгын хойто бээдэ Толито гэжэ газарта бодхоогдожо, арамнай-лагдаа һэн. Гурбан жэлэй үнгэрхэдэ, ехэ номтой ламанарай хабаадалгатайгаар уншалга хэгдэх ёһотой бэлэй. Тиин мүнөө энэ айлдахалын бүтээгдэбэ гээшэ, - гэжэ тэдэ хөөрөөгөө эхиһэ.

«Шандали» гэжэ хүдөөгэй һууринай захиргаанай, Шандаалин колхозой хүтэлбэрийн, бүхы түрэл гаралнуудайн, һүзэгтэй-шүүдэй, нютаг зоной эдэбхитэй хабаадалгатайгаар, ехэ тухаламжа дэмжэлгэтэйгээр үнгэргэдэһэн «Доншод» хурал уншалгы бүтээхын тула эмхидхэлэй ба бэлэдхэлэй айхабтар ехэ хүдэлмэри хэгдэ. Энэ хуралай үедэ 1000 зула бадараагдадаг, 1000 тахил соо мүнхын аршаан табигдадаг юм. Үргэл мүргэлэй балин, гороо хэлгэ, һунажа мүргэлгэ, маани мэггэм уншалга... Юрэдөөл, майн 25-һаа июниин 22 болотор үргэлжэлдэг буянта һарын үедэ хэгдэһэн үргэл мүргэл, буян үйлэдэлгэ зуу дахин арьбадагдадаг юм гэжэ хэлсэдэгын тон зүйтэй.

Энэ үдэр нараатай сэлмэг, һалхигүй тунгалаг, аалин нам, аятай зохид байба. Иймэ ариун һайхан үдэр нютагайхид, мүн Ага, Могойто, Дулдарга, Алхана, Табтаанай, Үзөөн, Зүдхэл, Тугшан, Гүнэй, Саһаша, Ярууна, Улаан-Үдэ, Ш-нэхээн болон бусад нютагуудһаа бууһан 400 гаран жиндэгүүд, тэдэнэй дунда алдар солото гэгээнэй ури һадаһа, түрэл түтүмүүдын эртэ үглөөнөө хойшо Долгийн гэгээнэй нангин шүтөөнэй нахюуһан субаргын дэргэдэ сугларжа захалба.

Агын «Даша-Һүндэблин» дасанһаа 6 ламанар, тусхайлбал, Россин Буддын шажанай Заншалта Сангһаһаа Забайкалийн хизартхай дид-хамба-лама Цырен Дондукбаев, Агын дасанай шэрээтэ Шандалиһаа гарбалтай Бадма Дашигалсанов, Агын дасанай дэргэдэхи Буддын шажанай академин гүн ухаанай багша Раднадоржи, Бата, Даша, Артур ламанар морилжо, «Доншод» хурал хураба.

Лавранай 18-дахы гэгээн Ганжаа Гончиг Цэнгын хубилгаан боложо түрэлэн Долгийн гэгээнэй шэрээтээр һууһан Гүнэй дасанай оршодог «Гүнэй» гэжэ хүдөөгэй

«Тугшан» колхозой хонишон Намсалма Барасова, Хандама Ешидоржиева гэгшэд онсо шалгаржа, шангуудта хүртэһэн байна.

Улаан-Үдэһөө айлаар ерэхэн Росси-Монголой «РМС» гэжэ хамтын компаниин Генерална директор, биологийн эрдэмэй доктор, экономикин эрдэмэй кандидат, профессор Баяр Будаевич Ральдин түрэлхидэй зүгһөө үгэ хэлэхэдэ, гэгээн ламбагайда бодхоогдоһон субаргын уншага манай орон дэлхэйн нэрэ хүндые улам дээшнэ үргэхэ дулгэ хүлдэтэй, одо заяатай байна гэжэ омогорхон тэмдэглэбэ.

Уншалгын һүүлээр субарга арамнайгын найр наадан эмхидхэгдэ. Дуушадай конкуршоо гадна, һургуулийн һурагшадтай дунда бүхэ барилдаагаар мүрүсөөн үнгэргэгдөө. Буряад Республикын нислэл хотһоо бууһан хүндэтэ айлаһан, суута барилдаашан Мүнхэ Муикожаргалов шөгнүүр бүхэндэ уншалгата, шангай һуури эзэлэгшэдтэ дипломууды, мүнгэн бэлэгүүдые барюулһан байгаа. Субаргын ехэ уншалгын үйлэ хэрэгүүд имлэ дэмбэрэлтэй, үлэһтэй һайнаар үнгэргэгдэбэ гээшэ, - гэжэ эмхидхэлэй хорооной гэшүүд сэдхэхлээ ханангаар хэлэнэ.

Ингэжэ зуу гаран жэлэй үнгэрһэн хойно эхэнэр нахюуһатай һашан-Гасаа ууламнай гэгээн хубүүгэ энэрхы һайхан сэдхэлтэй эхэ мэтээр дахинаа үбэртөө абаһаниһы ехэ уг удагтай, заяа хубитай, һүр һүдэгтэй байна даа.

Уншалга эмхидхэгшэд Агын дасанда - 20 мянган, Шандалиһаа дуганда мүн лэ 20 мянган түхэриг үргэбэ. Улаан-Үдэһөө Мүнхэ Тободоржиевтанай, Аһаһаа Цылыл Цыбеновтэнэй, Шандалиһаа Галсандаша Даржаевтанай булэнүүд, тэршэлэн эмхидхэлэй хорооной бусад гэшүүд энэ ехэ уншалгы амжалгатайгаар үнгэргэбэ, Долгийн гэгээнэй нангин дурасхаалы мүнхэлэбэ. Энэ тогооной гэр түхээрээ, хэдрын кукнида эдэе хоол бэлдэжэ, шара-улаахан сай шанажа, сугларһан бүхы хүнүүдые хүндэлжэ сайлуулһанай һүүлээр дурасхаалай бэлэгүүдые барюуһан байха юм. Наратай дулаан байһанаа, уншалгын һүүлээр гэгээн энэ тэндэһээ абар-табар һэмжэн үүлэн бии боложо, багахан бороо сүршөөд, имлэ ехэ хэмжээ ябуулгын үрэ түгсөөр бүтээгдэһые гэршэлэн, аршаанаар ариуджа, долоон үнгын холонго татаһан байлаа.

Бата-Мүнхэ ЖИГЖИТОВ хөөрэлдэбэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: гэгээнэй нахюуһан субаргын уншалгын үедэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Генеральна директор - ахамад редактор АЛАНГАРХАЕВ.</p> <p>Редакторай түлөө Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА.</p> <p>РЕДАКЦИОННОКОЛЛЕТИ: И.М.ГОРОВО, Б.Г.БАЛЫЖИРОВ, М.В.КАЛАШНИКОВ, П.А.НОСКОВ, И.В.СМОЛЯК (Буряад Республикын Правительство), А.С.КОРЕНЕВ, Ц.Б.БАТУЕВ, В.Р.БУДАЕВ, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Т.В.САМБЯЛОВА (генеральна директорэй 1-дэхи орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (редактор), С.Б.БАЙМИНОВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ТОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, А.В.ОЧИРОВА, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.</p>	<p>Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото, Каландаришвинтвин үйлэс, 23, Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн". E-mail: unen@mail.ru</p>	<p>Газетэ хэблэлэй 4 хуудһан хэмжээтэй. Индекс 73877. Газетын хэһэг 6150. Хамтын хэһэг - 30080. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг - 17.00.</p>	<p>"Республиканская типография" гэгээн ОАО-доблэн дианозитивүүдһээ газетэ хэблэгдэ. 670000, Улаан-Үдэ, Борсоевой үйлэс, 13 Директорэй телефон: 21-40-45. Сүлөө сэл. Б-0165-дахы номерной оор «Восточно-Сибирское межрегиональное территориальное управление» ФГУ-да бүрнэхэлдэ абтанхай.</p>
<p>Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшын - 21-68-08, «Буряад үнэн - Дүхэригэй» редакторай - 21-64-36, «Бурятия» сонинной редакторай - 21-33-61, секретаридай - 21-60-21; таһагууд: экономикин болон политикын - 21-63-86; соёлтой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналнуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутадай ажабайдалай - 21-54-96, «Олон» журналай редакци - 21-68-08; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламшын - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67.</p>			
<p>Редакцияда ороһон материалнууд шүүмжэлэгдээгүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.</p>		<p>Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлгы хазгайруулһан ушарта авторнуудһы харюусалгатай. Редакциян һанамжа автарайхитай адли бэшэ байжа магад.</p>	

ЯРУУНЫНХИД ГАЙХУУЛАА, БАЯРЛУУЛАА

(Үргэлжлэл. Эхинийн урдахи дугаарта).

Гушан гурбан гулбайн нуурта Яруунада үнгэргэгдэн республикын XIII зунай хүдөөгэй спортын нааданууд бүхы хабаадагшад, харагшад, олон тоото айлшад анхаралыг ехэтэ татажа, зүрхэ сэдхэ-лынь дүүрэнээр ханаагаа гэхэд, нэгэше алдуу болохогуй.

Наадануудай тугые спортын ветеранууд, ерээдүй спортсменууд Василий Байбородин, Цокто Дондоков, Андрей Кожевников ба Батор Дамбаев гэгшэд үндэр дээрэ намилзуулаа. Уласхоорондын классай спортын мастер, хоёр удаа Россин чемпионой нэрэдэ хүртээн Дугар Жамсуев наадануудай гал носоогоо гэжэ урдахи дугаарта бэшэгдээн.

Тинхэдэ наадануудта үнэн сэхээр, бэе бээдэ болгоомжотойгоор, хүндэтэйгөөр, эрхим дүнгүүдые харуула эрмэлзэлтэйгээр хабаадахабди гэнэн тангариг тамиршад зүгтөө волейбол наадагша Арюна Аранзаева, тренериүүдэй зүгтөө үнэн сэхээр наадануудые сэгнэхэбди, арсалдаа мээрхэлгүйгөөр наадажа, эрхимэй эрхимүүд шүүт лэ гэнэн үгэ судьянарай зүгтөө суута спортсмен Павел Яковлев үгтэбэ.

НУР ХАРБАЛГА

Эгээ түрүүн спортын наадануудые мэргэн годлито нур харбагшад эхилбэ. Буряад хубсаһа үмдэнхэй, эбэр номоо баринхай 18 эршүүл 40 ба 30 алхамай зайнуудта зэбэнүүдээ эдэлүүлэн табинад. Командануудта түлөөлхэн, нютагайнгаа үндэр нэрэ хамгаалхан бүхэтэйшүүлэй хэнинишье шүүгдэхэ гэнэн бодол ханаандаашье абанагуй.

Тиигээд эсэсэй эсэстэ 27 очко абанан республикын Сурхарбаанай наадануудта хэдэн удаа илагша Захааминай мэргэн, уласхоорондын «Алтаргана» наадануудай чемпион, суута тренер Шагдаржап Хазагаевай хурагша Баир Соктоев бултанһаа мэргэн байһанаа энэшье удаа гэршэлбэ. Сэлэнгын аймагай Дарма Очиров хоёрдохи хуури эзэлжэ шадаа. Хүндэтэ гурбадахи хуурида Ахын мэргэн Баир Нимаев гараа.

Эхэнэрнүүдэй дунда мүн лэ шанга тулалдаан болоо. Эршүүлэй дунда гурбадахи хуури эзэлхэн Баир Нимаевтай адли дүнгүүдые харуулжа, 21 очко абанан Түнхэнэй аймагай Сэсэг Доржиева бусад эхэнэрнүүдые арадаа үлээжэ, ёһотой чемпионой нэрэ эзэлхээрээ эзэлбэ. Хурамхаанай Светлана Гатапова хоёрдохи хуури эзэлжэ, нютагаархидаа болон харагшадые ехэтэ баярлуулба. Харин эгээл эдир харбааша Хэжэнгын хөөрхэн Арюна Гунзынова наһаар эгэшэ эмэгтэйшүүл-нээ сухарингүй сэхэ буудажа, наадануудай хүрэл медаль-да хүртэжэ шадаһынь онсо тэмдэглэмээр.

Ветерануудай дунда хоёрдохи хуури эзэлхэн наадануудай эзэн һама Бабуевтай адли дүнгүүдые харуулбашье, мүрысөөнэй дүримөөр Захааминай Мансаран Бадмаев илалта туйлаба. Эндэ Ивалгын Алексей Раднаев хүрэл медаль үбэртэлбэ.

Абсолютна тулалдаанда мүн лэ мүнөөхи Баир Соктоевтай бултанһаа мэргэн байшаба. Хоёрдохи хуури Ахын Баир Нимаев эзэлэ, харин шангай гурбадахи хуурида Түнхэнэй мэргэн буудагша Мунко Халудоров гаража шадаба.

МОРИ УРИЛДААН

Мори урилдаанай болоходо, урилдаашадые туршаха гэнэндэ, аадар бороон хүнгөөр адхаһандал шангаршоо хэн. Энэ ушарһаа боложо, хольн, мүн зарим дүтыншье аймагууд моридоо асаржа шадаагүйн харамтай.

Тиигэбэ яабашье эндэ команда тоосоогоор наадануудай эзэд – ярууныхид түрүүлжэ гараа. Илангаяа Ульдэргын моришод эндэ тон шалгараа. Зэдын мори урилдаашад шангай хоёрдохи хуури эзэлэ. Тинхэдэ Кабанскын хурдан хүлэгүүд гурбадахи хуурида гараһан байна.

БҮХЭ БАРИЛДААН

63 килограммай шэгнүүртэ Хяагтын Пурбо Дабдоржиев эгээл эрхим барилдаашанай нэрэ зэргэдэ хүртөө.

75 килограммай шэгнүүртэ Хурамхаанай Алексей Биликтуев эрхимлэжэ гараа. Харин эгээл хүндэ, 75 килограммһаа дээшэ шэгнүүртэ мүн лэ Хяагтын аймагай бүхэ Сергей Санжиев чемпионой соло дуудуулба.

Абсолютна тулалдаанда 16 бүхэшүүл оруулагдаһан байна. Түгэсхэлэй уулзалгада Сэлэнгын бүхэ, мүнөө үедэ буряад барилдаагаар республикын эгээл эрхим барилдаашад нэгэн болохо Зоригто Цырендондопов Яруунын аймагай залуу бүхэ Аламжа Батуевтай уулзажа, залуу нүхэрэйнгөө хульнь бүдэрүүлэн, нюргын шоройдуулжа, наадануудай Абарга бүхын солодо хүртэбэ.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ

Эршүүлэй дунда утые харайхадаа, Сэлэнгын Никита Кочубеев, 400 метрэй зайда – Павел Костриков (Кабанск), граната шэдэлгэдэ – Николай Лоцман (Тарбагатай), 3000 м – Евгений Шангин (Захаамин), 100 м – Никита Чимитов (Загарай) гэгшэд илалта туйлаа. Эхэнэрнүүдэй дунда утые харайлда – Виктория Жук (Сэлэнгэ), 1500 м – Татьяна Ваганова (Бэшүүр), 400 м – Валентина Шутуржина (Тарбагатай), 100 м – Марина Вдовенкова (Загарай), 800 м – Татьяна Ваганова (Бэшүүр) гэгшэд чемпионууд болоо.

Харагшадай гол анхарал эстафетэ татаа ааб даа. Эхэнэрнүүдэй дунда олонхи зоной уридшалан мэдэхээр, Загарайн басагад эгээл хурданууд байшоо. Харин эршүүлн Кабанскын хурданууд булигдажа, шангай хоёрдохи хуурида гаража баатай байгаа.

ГИИР ҮРГЭЛГЭ

Эдэ хүбүүднэй наадануудай эгээл бэрхэ хүбүүд байгаа гэхэдэ, хэншье арсахагүй ха. Мүрысөөнэй эхилжэ байхада, Латви гүрэнэй ниислэл хото Ригэһээ ехэ баяртай мэдээсэл ерэбэ гэжэ стадионоор дүүрэн соносхогдоо хэн.

Яруунын аймагай залуу бүхэ Сергей Любимский энэ хотодо гиир үргэлгөөр үнгэргэгдэн Европын болон дэлхэйн чемпионатта хабаадахадаа, эгээл эрхимүүдэй тоодо орожо, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртээн байна. Стадион шэхэ дулирмэ баяртай абан нэршоо. Тэрэнэй тренер Игорь Блохин баяраа нюужа шадаагүй юм ааб даа. Гиир үргэгшэдэй дунда заншалта ёһоороо Загарайн бүхэшүүл Сергей Леоновой хорилго доро бусадые хойноо үлээжэ, чемпионууд болоо. Хоёрдохи ба гурбадахи хууринуудта Кабанскын ба Яруунын шамбайшуул гараа.

ИДХАЛГЫН ОЛОНОЙ ХАБААДАЛГАТАЙ ГҮЙДЭЛ

Энэ гүйдэл Нарһата хууринай үйлсэнүүдээр үнгэргэгдөө. Зургаан хүнһөө бүридэн команданууд үгтэнэй зайе сугтаа гаталжа гаража даабаритайнууд. Кабанскын команда тон эбтэй, эетэй, нэгэ хүн шэнги энэ зайе гаталжа, түрүү хуури эзэлэ. Загарайнхид нэгэ бага хожомдожо, хоёрдохи хуурида гараа. Сэлэнгынхид гурбадахи хууриин эзэд болон шалгараа.

ФУТБОЛ

Түгэсхэлэй наадануудта шэлэн абалгын шатын дүнгүүдээр 6 команда хабаадаа. Гурбадахи хууриин түлөө уулзалгада Кабанскын команда бэшүүрэйхидые 2:1 гэнэн тоотойгоор шүүжэ, хүрэл медальда хүртөө. Чемпионой нэрэ зэргэ буляалдалгын уулзалгада Сэлэнгын болон Загарайн команданууд хүсэ шадалаа туршалсабад. Эндэ тон шанга, үсэд нэтэрүү наадан болоо. Футболистууд бэе бээе һайн мэдэдэг болошонхойнууд. Нааданай дүүрэхэ тээшэ тэнсүү байдалай тогтоод байхада, сэлэнгынхид удаадахи довтолгоодо азатай байжа, хоёрдохи бүмбэгөө эсэргүүшэдэйнгээ бартаа руу оруулжархөө. Үлэнгэн сар соо загарайнхид хэды оролдобошье, Галуута Нуурай эрье шадархи футболистууд илалтага гарһаа алдаагүй. Тиигэжэ сэлэнгынхид үбсүү энгэрээ алтан медальар шэмэглэбэ.

ВОЛЕЙБОЛ

Тус спортын зүйлэй нааданда бүхы гурбан үдэр Спортын ордон соо хүнэй багтахаар бэшэ байгаа. Урдахи хэдэн наадануудта Захааминай аймагай эршүүлэйшье болон эхэнэрнүүдэйшье команданууд чемпионой нэрэ зэргэ хэндэшье үгэдэггүй байгаа. Энэшье удаа тэдэнэр бусад командануудые ехэ хүсэ гаргангүй илаад лэ ябаа хэн.

Эхэнэрнүүдэй дунда гурбадахи хуурида Хяагтын команда гараа. Түгэсхэлэй нааданда Захааминай ба Загарайн басагад уулзажа, тон шанга наада харуулжа, харагшадай урма баярыг ехэтэ хүлгөөгөө. һүүлшын табадахи партида захааминай басагад бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ, чемпионой нэрэ зэргэ нютагаа абаашабад.

Эршүүлэй дунда баһал нимэ шанга тулалдаанууд болоо. Гурбадахи шангай хуури Зэдын волейболистуудта олгогдоо. Харин чемпионой нэрэ зэргэ буляасалдалгын уулзалга бүхы XIII наадануудай шэмэг болоо гэхэдэ, нэгэше алдуу болохогүй.

Эндэ чемпионой нэрэдэ дадашанан захааминайхид нааданай эзэд – ярууныхидтай уулзаа. Бүхы уулзалга ана-мана үнгэрөө. Мүн лэ һүүлшын, табадахи партиин эсэстэ ярууныхид харагшад, байшанай ханын туһаар гэхэ гү, али шүдөө зуун орожо, илалта туйлаа.

АРГАМЖА ТАТАЛГА

Шэнэ стадионой футболой талмайе аргамжа татагшад хахалжархихаар үзүүлэ хэн. Кабанскын мантай томо эршүүл эгээл хүсэтэйнууд байшоо. Яруунын ба Захааминай команданууд удаадахи хууринуудта гараа.

ТҮГЭСХЭЛЭЙ ДҮНГҮҮД

Спортын бүхы зүйлүүдээр түгэсхэлэй дүнгүүд согсологдожо, Кабанскын команда бултанһаа олон очко абажа, түрүүшынхидэй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Тэдэндэ Буряад Республикын Правительствын ба Арадай Хуралай зүгтөө гол шан болгогдон, УАЗ түхэлэй аутоунаа барюулагдаа. Тэдэнһээ оройдоол 10 очкогээр гартаһан Загарайн команда хоёрдохи хуури эзэлжэ, 80 мянган түхэригэй шанда хүртэбэ. Гурбадахи хуури эзэлхэн захааминайхид 60 мянган түхэриг шангай нютагаа бусаа. Нааданай эзэд дүрбэдэхэ хууриин түлөө 40 мянган түхэригөөр урмашуулагдаһан байна.

Ингэжэ республикын XIII зунай хүдөөгэй спортын нааданууд үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдэбэ гэшшэ. Энэ ушараар тэдэндэ ба эмхидхэлэй хороондо тон ехэ баярыг хүргэхэ байнабди. Удаадахи нааданууд Ивалгын аймагта үнгэргэгдэхэ. Үшөө үндэр хэмжээн дээрэ үнгэргэгдэхэ бэээ гэжэ найдагдана.

Лопсон ПЕРГЕНОВ.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд дээрэ: нааданай үедэ.

